

DE
BRIEF VAN JAKOBUS
IN ZIJNE DENKBEELDEN

DOOR

G. VAN GERREVINK,
gewezen Predikant in Nederland en Ned.-Indie.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1875.

~~D. oct.~~

~~1337~~

Kan 131

pl. Bm: 42

D. Bibl.

8° 1337

DE BRIEF VAN JAKOBUS

IN ZIJNE DENKBEELDEN.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0107 5724

DE
BRIEF VAN JAKOBUS
IN ZIJNE DENKBEELDEN

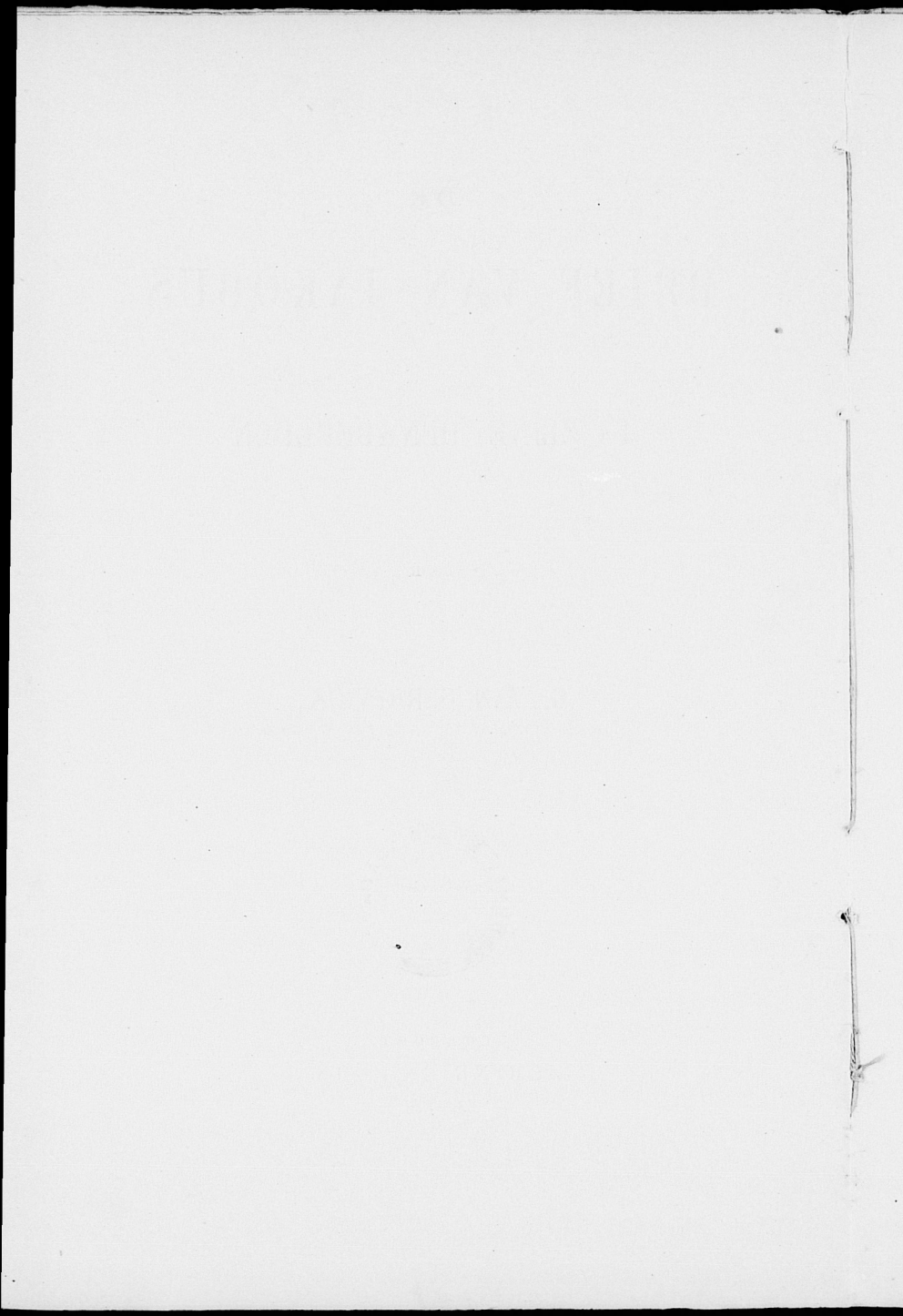
DOOR

G. VAN GERREVINK,
gewezen Predikant in Nederland en Ned.-Indie.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1875.

V O O R W O O R D.

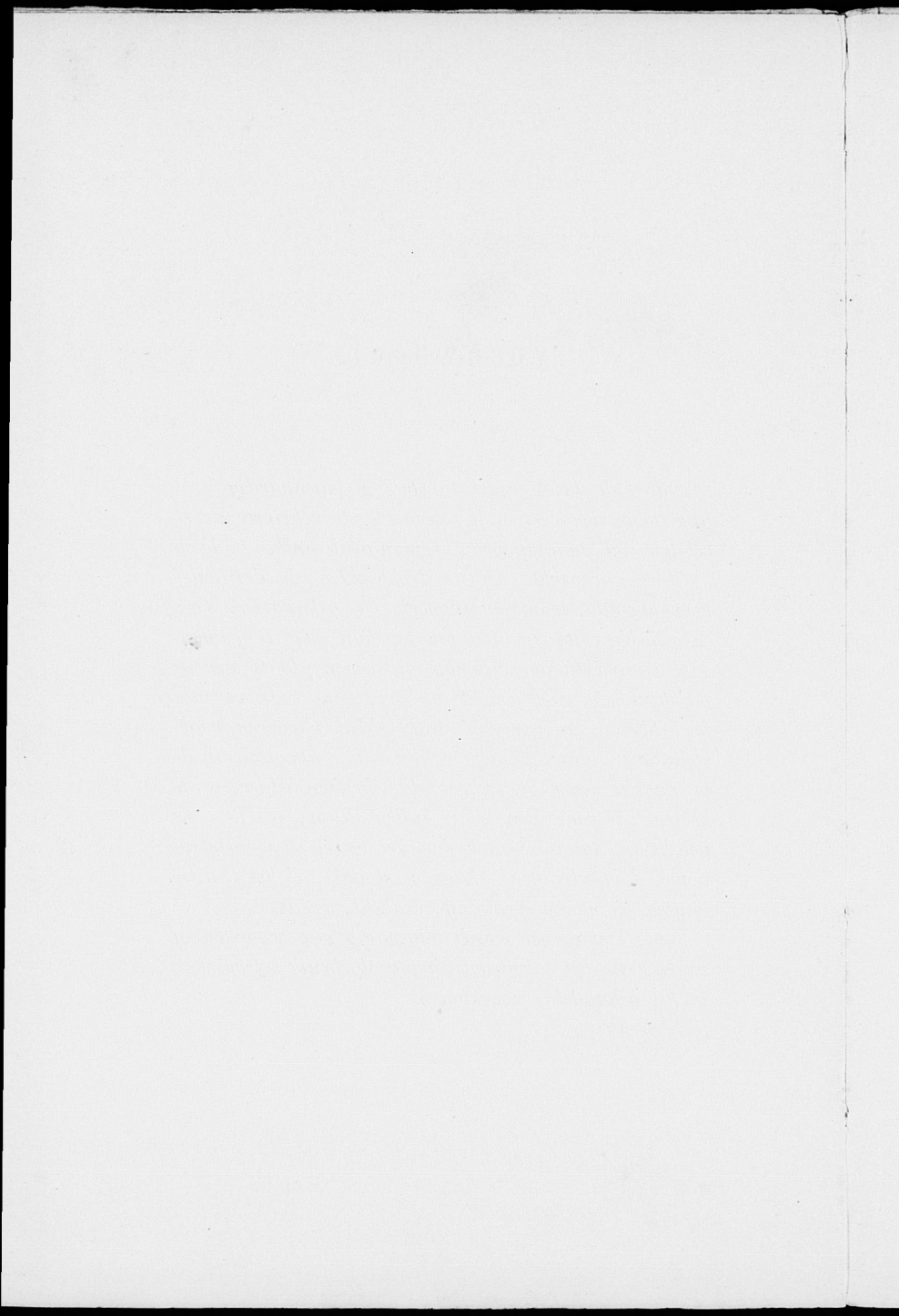

Daar de brief van Jakobus in eigenaardig licht aan hem zich vertoonde, gevoelde de schrijver dezer bladen zich aangespoord, hiervan mededeeling te doen.

Tevens wenschte hij de denkbeelden, in den brief voorkomende, eenigzins uitvoeriger te behandelen. Ook deze hebben aanspraak om tot hun regt te komen. Met de verklaring van den zin eener plaats kan de uitlegger nog niet geacht worden, zijne taak vervuld te hebben. De leidende denkbeelden vorderen voorstelling en ontwikkeling. Eerst dan, als deze bij de lezing van ieder onzer gewijde schriften helder en onberispelijk voor den geest zullen staan, zal het ons gelukken, tot de kennis van het wezen des christendoms doortedringen. Dan eerst ook zal het tijdstip aanbreken van vereeniging, éénheid, vrede.

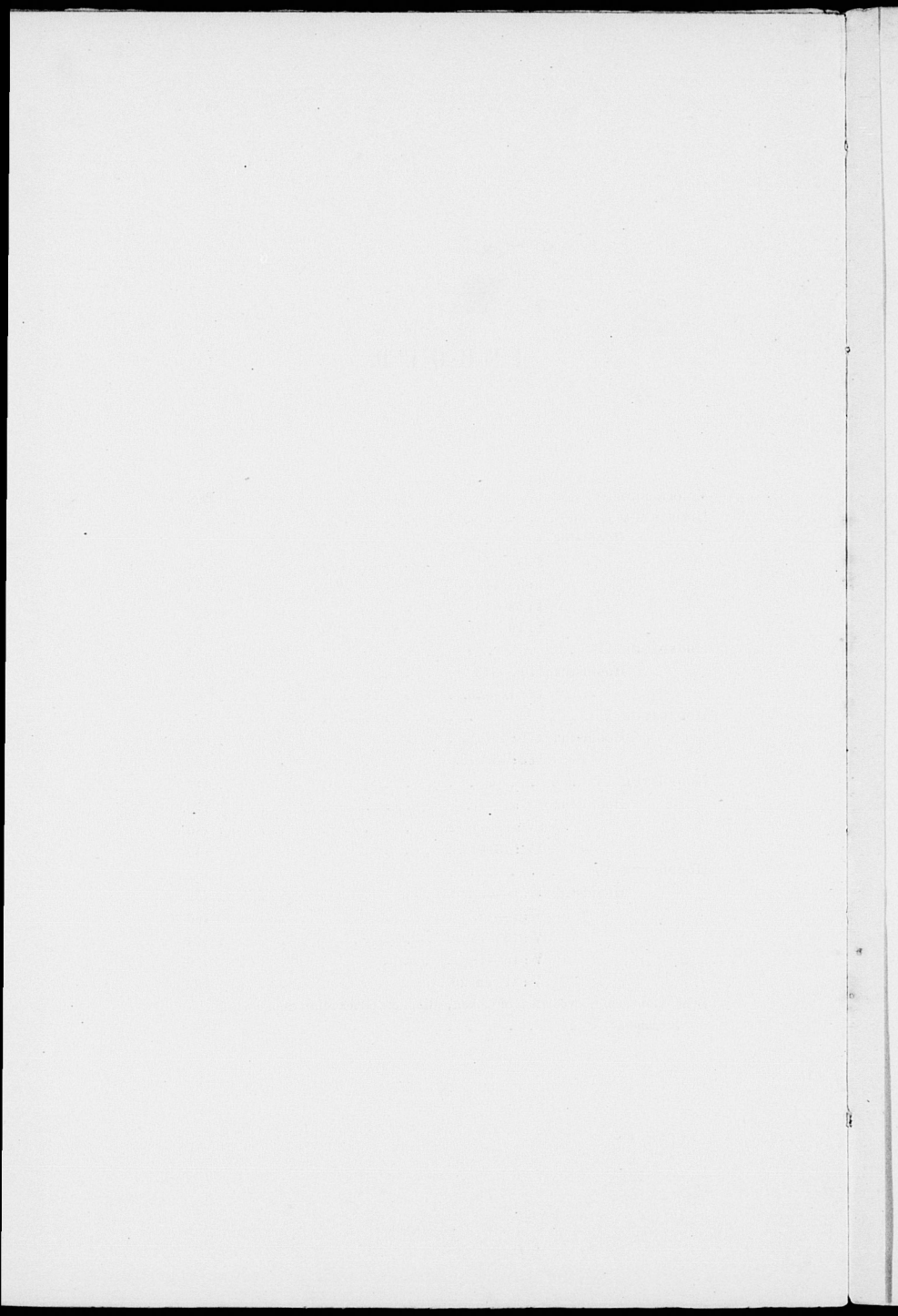
Eene kleine lijst wordt bijgevoegd van woorden of zaken, die het oorspronkelijke taalgebruik betreffen en in het behandelde voorkomen.

ZWOLLE Mei 1875.

INHOUD.

VOORWOORD	Pag.
HOOFDSTUK I.	1
Hoofdstuk I: 1—4.	4
I: 5.	8
I: 5—11.	14
I: 12—18.	22
I: 19—27.	32
HOOFDSTUK II.	43
Hoofdstuk II: 1—13.	46
II: 14—26.	61
HOOFDSTUK III.	85
Hoofdstuk III: 1—12.	87
III: 13—18.	105
HOOFDSTUK IV.	117
Hoofdstuk IV: 1—10.	119
IV: 11 en 12.	140
IV: 13—17.	145
HOOFDSTUK V.	157
Hoofdstuk V: 1—6.	159
V: 7—12.	166
V: 13—15.	174
V: 16—18.	179
V: 19 en 20.	182
Lijst van eenige woorden of zaken, die het Grieksche taalgebruik betreffen.	187

DE BRIEF VAN JAKOBUS.

HOOFDSTUK I.

Jakobus een dienstknecht van God en den heer 1
Jezus Christus aan de twaalf stammen, die in de ver-
strooijing zijn, groete.

Acht het alle vreugde, mijne broeders! wanneer 2
gij in velerlei verzoeken valt [en uw geloof be-
proefd gevonden wordt,] wetende dat de beproefdheid 3
uws geloofs volharding werkt en de volharding hebbe 4
een volkomen werk, opdat gij volkomen en geheel
zijt, in niets gebrek hebbende.

En indien iemand van u wijsheid ontbreekt, zoo 5
vrage hij die van den aan allen eenvoudig gevenden
en niet smadenden God en zij zal hem gegeven wor-
den. Doch hij vrage in geloof, niets twijfelende. 6
Want die twijfelt gelijk op eene zeegolf, die door
den wind bewogen en gedreven wordt. Want die 7
mensch meene niet, dat hij iets van den heer ont-
vangen zal. Een tweeslachtig mensch is onstandvas- 8
tig in al zijne wegen. En [over den twijfel henen] 9
roeme de lagere broeder in zijne hoogheid, maar de 10
rijke in zijne laagheid, dewijl hij als eene bloeiende
bloem eener grasplant zal voorbijgaan. Want de zon 11

met de hitte ging op en verdroogde de grasplant en hare bloeiende bloem viel en de welgedaanheid van haar voorkomen ging verloren. Zoo zal ook de rijke in zijne gangen verwelken.

- 12 Gelukkig een man, die verzoeking verdraagt, dewijl hij beproefd geworden zijnde de kroon des levens ontvangen zal, die de heer beloofde aan degenen, die
13 hem liefhebben. Niemand verzocht wordende zegge: ik word van God verzocht. Want God is onverzocht van kwade dingen en hij verzoekt niemand. [Nie-
14 mand wordt van God verzocht,] maar een ieder wordt verzocht, door de eigene begeerte afgetrokken en ver-
15 lokt wordende. Daarna de begeerte, [die gebleven is,] ontvangen hebbende baart zonde en de zonde
16 voleindigd zijnde brengt dood voort. Dwaalt niet,
17 mijne geliefde broeders! Alle goede gave en alle volkomene gift is van boven nederdalende, van den vader der lichten, bij wien *niet* is verandering of be-
18 schaduwd worden door ommekeer. Met zijn wil bragt hij ons voort door een woord van waarheid, opdat wij zóó zijn zouden zekere eerstelingen van hen, die door hem voorbereid werden.

[Ik ga een woord tot u spreken over dat, wat na uwe verzoeking is voorgevallen.]

- 19 Zoo dan, mijne geliefde broeders! zij ieder mensch snel om te hooren, langzaam om te spreken, lang-
20 zaam tot toorn. Want eens mans toorn werkt Gods
21 regtvaardigheid *niet*. Daarom afgelegd hebbende alle onreinheid en rijkelijkheid van kwaadheid, ontvangt in zachtmoedigheid het [in mij] ontkiemde woord,
22 dat uwe zielen behouden kan. En wordt doeners eens woords en niet, alleen hoorders, u zelve bedrie-

gende. Dewijl, indien iemand een hoorder eens 23
 woords is en *niet* een doener, deze op een man ge-
 lijkt, die zijn aangeboren aangezicht in een spiegel
 waarneemt, [in hetgene hij na dien tijd deed en on-
 derging]. Want hij nam zich zelve waar en hij is 24
 weggegaan en vergat aanstonds, hoedanig hij was.
 Maar die van ter zijde zag in eene volkomene wet, 25
 die der vrijheid is en [bij de waarneming van zich
 zelve] bleef, deze *niet* een vergetelijk hoorder ge-
 worden zijnde, maar doener eens werks, deze zal ge-
 lukkig zijn in zijn doen. Indien iemand den dunk 26
 heeft van een dienstbare te zijn, met den teugel zijne
 tong niet besturende, maar zijn hart bedriegende, van
 dezen is de dienstbaarheid ijdel. Eene reine en on- 27
 bezoedelde dienstbaarheid bij den God en vader is
 deze: weezen en weduwen te bezoeken in hunne ver-
 drukking, zich zelve onbesmet te bewaren van de
 wereld.

HOOFDSTUK I : 1—4.

Wij leggen den brief van Jakobus voor ons. Uit de hooge oudheid des christendoms komt ons een schrijver te gemoet met eene gave, die aanspraak mag maken op onze waardering. Onder andere gedenkstukken uit die oudheid mag dit stuk eene waardige plaats innemen. Ook deze schrijver had een helder inzicht in de diepte van het evangelie en terwijl andere geesten met groote gaven toegerust waren, had ook hij zijn aandeel ontvangen en behoeft hij voor geen anderen te wijken.

De schrijver van den brief noemt zich Jakobus, een dienstknecht van God en den heer Jezus Christus. Met deze aanduiding kunnen wij ons tevreden stellen. Den weg der kritiek wenschen wij niet te betreden. Het is ons meer te doen, om de denkbeelden natesporen, in een schoon gedenkstuk der oudheid voorkomende. Leeren wij in dit gedenkstuk eene rijke en edele persoonlijkheid kennen, deze kan wel niet geacht worden in haar werk verborgen te kunnen blijven.

De personen, tot welke de brief gericht is, komen voor als de twaalf stammen, die in de verstrooiing zijn. Uit deze opgave komen wij niet tot eene voorstelling van de rigting, die het geschrift moest nemen. Het lag wel niet in den geest des schrijvers, dit te willen aanduiden. Hij had ook de voorstelling niet van voor volgende geslachten te schrijven. Genoeg was het eenige aanduiding te ver-

melden, terwijl hij zijne maatregelen genomen had, dat de brief kwam in de handen van hen, voor wie hij bestemd was. Wij spreken aanstonds hierover nader, wanneer wij een overzicht gaan nemen over den brief in zijn geheelen inhoud. Wij wenschten eerst de woorden hoofdstuk I: 2—4 te behandelen, daar deze als eene algemeene inleiding kunnen beschouwd worden. Met het 5^e vers treedt de schrijver meer op het gebied der werkelijkheid.

Voor het oogenblik dat de schrijver het oog *begint* te rigten naar hen, die zijn brief zullen ontvangen, wil hij niet de minste kennis nemen van de werkelijkheid. Wel weet hij, dat zij onder eene verzoeking bezweken zijn, maar niet aanstonds willende te velde trekken, begroet hij hen als christenen, van wie iets mogt verondersteld worden. Hij plaatst zich op het standpunt der verzoeking en hen voor het oogenblik als goede christenen aanziende, zet hij gedachten voorop over den samenhang van de verzoeking met de ontwikkelingen van het christelijke leven.

Wij hebben aanstonds van eene invulling melding te maken. Onze schrijver toch heeft de eigenaardigheid, dat hij, bij eigene ontwikkeling, wat in zijne lezers veronderstelt en veel op hen durft te laten aankomen. De invulling behoort te geschieden bij het 2^e vers [en uw geloof beproefd gevonden wordt]. Zegt hij: acht het alle vreugde, mijne broeders! hij zal wel aanduiden: acht het eene vreugde, die alle andere vreugde overstemt. Er moet dus iets gewigtigs vermeld worden, dat de oorzaak is van deze alheid van vreugde. Slechts *het vallen in velerlei verzoeking* wordt vermeld. Wanneer wij bij deze woorden blijven staan en geene invulling, bij het verdere lezen als van zelf ontstaande, ons veroorloven, geraken wij aanstonds tot eene onhoudbare stelling. Hoe! het vallen in velerlei verzoeking de oorzaak van eene alheid van vreugde? En deze stelling opgedischt uit de pen van een Jakobus? Op goede gronden meenen wij te mogen zeg-

gen: dit is *onmogelijk*, dit *kan* niet. Willen sommigen verzekeren, dat onder *verzoeking* gedacht wordt aan *vervolging*, *verdrukking*, wij meenen, dat deze opvatting geheel ondenkbaar is. In den geheelen brief toch komt niets van dezen aard voor. Maar bovenal, de schrijver spreekt vervolgens vs. 12—18 van *de verzoeking* en deze omschrijft hij zoo duidelijk, dat er niet te twijfelen valt aan dat, wat hij onder dit woord verstaat. Dat de schrijver onder hetzelfde woord telkens andere dingen zoude aanduiden, is met geene mogelijkheid denkbaar bij een man als Jakobus. De man, die in de gedachtenwereld te huis is, kan zich dit niet veroorloven. Onder *verzoeking* verstaat Jakobus *iets kwaads*, gelijk hij ook de gedachte afweert, dat die van God komt. Hoe kan dan hier het kwade de oorzaak zijn van vreugde en nog wel van eene alheid van vreugde? Zegt iemand, dat het kwade iets goeds kan werken en de verzoeking een goeden invloed voor het verdere leven kunnen hebben, wij meenen, dat deze stelling hare bedenkelijke zijde heeft. Hoe! het kwade het goede werken? Wanneer iemand deze stelling voorstaat, zal hij voor *het kwade* wel in de plaats stellen *de verwijdering van het kwade*. Dat de *verwijdering*, de *bestrijding* der verzoeking wat goeds uitwerkt, wenschen wij niet te ontkennen. Maar hier is sprake van *het vallen* in velerlei verzoeking. Wanneer wij vervolgens voortlezen en de verdere woorden in onzen geest opnemen, komen wij ook tot de opmerking: wat baat het mij, zoo ik weet, dat de beproefdheid van het geloof volharding werkt, terwijl ik niet weet, waarop het allereerst aankomt, hoe ik in de verzoeking tot de beproefdheid van het geloof kom? De verzoeking zelve, zoo wij hare rigting volgen, brengen toch niet tot de beproefdheid van het geloof, maar wel naar eene andere zijde henen. Gaan wij nu van de gedachte uit, dat door den schrijver geene brug gelegd wordt tusschen de verzoeking en de beproefdheid

van het geloof, wij meenen gerechtigd te zijn tot eene invulling, die de meening des schrijvers voor oogen stelt [en uw geloof beproefd gevonden wordt]. Juist deze beproefdheid van het geloof onder velerlei verzoeken was de oorzaak van alle vreugde. Zij was het om der gevolgen wil. Zoo het geloof van echte gehalte bevonden werd en stand hield, leidde het, als de kiem des levens, tot *volharding*. De schrijver verstaat volharding *in de ontwikkeling van het christelijke liefdebeginzel*. En daar deze volharding op velerlei wegen plaats vond, had zij even hierdoor te hoogere waarde. Zij *konde*, omdat zij op velerlei wegen, bij velerlei verzoeken plaats vond, een *volkomen* werk leveren. Haar werk was (daar zij volharding in ontwikkeling was) een ontwikkelings-werk. En daar het nu mogelijk was, dat zij een volkomen ontwikkelings-werk had, zoo wenscht dit de schrijver. Hij zegt al wenschende: en de volharding hebbe een volkomen werk. De gevolgen konden zoo te voorschijn treden ten voordeele van hem, die volhardde. Eene volkomene ontwikkeling konde bij hem gezien worden: opdat gij volkomen en geheel zijt, in niets achterblijvende of gebrek hebbende.

Wanneer wij met het oog op den verderen inhoud des briefs deze woorden overwegen, dringt de opmerking zich aan ons op, dat de schrijver over de hoofden der hoorders henen spreekt. De werkelijkheid is uit het oog verloren. Aan den tegenwoordigen toestand der lezers vinden deze woorden geen aansluitingspunt. Hoe! blijde zijn over de beproefdheid des geloofs in verzoeken? De verzoeken waren bij hen niet eens mogelijk. Deze toch veronderstellen een goed leven. Wij hebben dan tusschen twee dingen te kiezen. Of wel, dat Jakobus met opzet de werkelijkheid voorbijziet en voor het oogenblik niets anders wil zien dan hem onbekende christenen, van wie iets mogt verondersteld worden. Of wel, dat hij naar de toekomst zich verplaatst en, eene veranderde rigting van hun leven

aangenomen hebbende, hun wenscht te laten zien, wat de bestrijding van velerlei verzoeken konde aanbrengen.

HOOFDSTUK I : 5.

Met het 5^e vers daalt de schrijver af tot de werkelijkheid en het zal hier de plaats zijn, een overzicht te nemen over den geheelen inhoud dezes briefs.

Aan welke personen was hij geschreven? Het opschrift duidt aan, dat hij aan christenen uit de Joden gerigt was. Deze konden, ook na de aanneming van het evangelie, als de twaalf stammen toegesproken worden, zoo er geene andere Joden, die aan het voorvaderlijke geloof waren getrouw gebleven, aanwezig waren. Wij hebben eigenaardig te denken aan eene verzameling van christenen uit de Joden, die in hunne naaste omgeving niet met de vorige geloofsgenooten in aanraking stonden. Zij woonden buiten het Joodsche land. Geene sporen zijn in den brief te ontdekken, dat onder hen ook christenen van heidensche afkomst begrepen waren.

Dat het opschrift van den brief zoo algemeen is en zelfs geene plaats aanduidt, naar welke hij gerigt werd, zal wel hieruit verklaard kunnen worden, dat de schrijver door een vertrouwden zendeling hem liet overbrengen. Hij was even hierdoor verzekerd, dat hij kwam in de handen der personen, voor welke hij bestemd was. Misschien geschiedde dit met opzet. Misschien konde de plaats moeilijk genoemd worden, om geene aanleiding tot misverstand te geven, daar hij niet aan *alle* christenen gerigt was. Misschien wilde de schrijver met opzet de personen, voor welke hij bestemd was, niet noemen. De zendeling was ingelicht. De inhoud van den brief sprak duidelijk en klaar.

Onder eene algemeene uitdrukking in het opschrift had de schrijver *bijzondere personen* op het oog.

Wij wenschen hier eene algemeen aangenomene meening te bestrijden. Algemeen heerscht de gedachte, dat de brief van Jakobus tot *eene gemeente* of tot *meerdere gemeenten* gerigt is d. i. tot *alle* christenen, in eene plaats of in meerdere plaatsen woonachtig. Met deze meening kunnen wij ons niet vereenigen. De brief spreekt in zijn inhoud te duidelijk. Hij ziet bepaalde personen en buiten die bepaalde personen ziet hij niets. Aan *sommige* christenen wordt niet de minste aandacht geschonken, ten minste niet, om hen regelregt toetespreken. De volheid van het woord komt slechts tot *eenigen*. En wanneer een dienst-knecht van Jezus Christus groote fouten bij eenigen ontdekt had, waarom zoude hij niet het regt hebben, om eenigen uitsluitend toetespreken en anderen met zijn woord voorbijtegaan?

De brief is met al zijne kracht uitsluitend gerigt tot *de rijken*. Hunne kwaal wordt aangetast en *de armen* worden geheel voorbijgezien. Van de armen wordt melding gemaakt, in zoover zij in aanraking stonden met de kwaal der rijken, doch tot hen wordt het woord niet gerigt. Zelfs geen enkel troostrijk woord is er, dat hen teregtwijst of bemoedigt. Het hart van Jakobus gaan wij wel niet aantasten. Dat hart sprak warm genoeg en gevoelde met de lijdenden. Aan dat medegevoel was zelfs de kracht zijner rede verbonden. Doch die kracht beweegt zich uitsluitend in ééne rigting. Hij wil verandering aanbrengen. Voor het oogenblik heeft hij het woord niet dan tot de rijken te rigten. Aan overvloed van gedachten ontbreekt het niet. En als de stroom zijner gedachten levendig wordt, zal het voorzeker de rijken moeilijk genoeg vallen, dezen man te wederstaan.

Het is waar, uit I : 9 zoude iemand de meening kunnen opvatten, dat ook de arme wordt toegesproken. Doch bij

nader inzien blijkt, dat deze woorden slechts voorkomen, om eene tegenstelling te leveren tegen den rijke, gelijk ook van dezen uitvoerig gesproken wordt. Evenzoo mag iemand uit II: 6, 7 niet de slotsom opmaken, dat de armen in den brief regelregt worden aangesproken. Er is hier eene wending der rede, in de profetische schriften niet ongevoon, om iemand als getuige van iets opteroepen en regelregt toetespreken. De armen worden opgeroepen, om te getuigen, of het geene waarheid was, dat de rijken hun oneer aandeden. Verder gaat de rede niet.

Wij willen voorloopig aannemen, dat de brief uitsluitend tot de rijken gerigt is. Het hoofdbedrijf der christenen te X. is de landbouw. De rijken hadden landbezittingen, die zij bestuurden. Onder armen wordt voornamelijk gedacht aan de arbeiders, die in hunne dienst werkzaam waren, om levensonderhoud te vinden. Het mag ons onverschillig zijn, of de christenen in ééne gemeente of in meerdere gemeenten woonden. Zeer vele gemeenten zullen er wel niet geweest zijn. De aard der kwaal, die bestreden wordt, wijst niet op eene uitgebreidheid van grooten omvang. Het mogt met reden verwondering wekken, zoo dezelfde kwaal onder dezelfde vormen in groote kringen aanwezig was. Wij hebben dan eene gemeente voor de aandacht, in welke rijken en armen woonden. Bij die ééne gemeente kunnen wij tevens aan meerdere denken, zoo dit noodig is. En daar nu de rijken niet in de regte verhouding tot de armen leefden, zoo gevoelt een dienstknecht van Jezus Christus zich geroepen eene kwaal te bestrijden en aan de rijken, en aan hen uitsluitend, een brief te rigten.

Wij gaan nader in den toestand dezer rijken ons verplaatsen. Hunne geschiedenis gaan wij wat opdelfen, zoo-veel dit uit den brief blijkbaar is. Wij onderscheiden vier tijdperken.

Het mag met reden verondersteld worden, dat bij de aanneming des christendoms goede beginselen waren door-

gedrongen en armen en rijken in goede verstandhouding met elkander leefden. Onze christenen behoorden tot de *vroegste* christenen. Doch de *latere* christenen waren ook reeds ontstaan, blijkens I: 18. Het was dus reeds geruimen tijd geleden, dat de vaan van het evangelie onder hen ontplooid was. Mag aangenomen worden, dat de rijken de armen eerst als broeders aanmerkten, daar ontstond verandering in dezen toestand. *De voorstellingen* werden bezoedeld. Welligt vermeerderde zich de rijkdom in de hand der rijken en hun oog zag niet helder meer. Eene overhelling ontstond, om den mensch met den maatstaf des rijkdoms te meten. De voorstelling van de meerderheid des rijken en de merkelijke minderheid des armen werd geboren. Wij zijn in het *eerste* tijdperk. Wij kunnen dit eerste tijdperk aan onzen geest vertegenwoordigen. Wij bemerken *voorstellingen*, die, in de huldiging van de meerderheid der rijken, een bijzonderen nadruk leggen op *de minderheid der armen*.

Een *tweede* tijdperk volgt. Het tijdperk *der verzoeking* ontstaat. Bij Jakobus beteekent *verzoeking* een toestand van bekoring, om in eenig ding zijne lagere natuur te volgen. Hier is zij de verzoeking, om de armen met minachting te bejegenen en zoo de inspraak zijner lagere natuur te gehoorzamen. De voorstellingen, eenigen tijd aangekweekt, dragen vrucht. De overhelling wordt geboren, om de stelling van den geest in praktijk te brengen. Wij onderscheiden in dit *tweede* tijdperk *de verzoeking* tot minachting der armen, maar wij gaan niet verder dan deze verzoeking en houden ons binnen het afgebakende terrein.

De voet wordt gezet op de verdere baan en het *derde* tijdperk ontstaat. De verzoeking had een ongunstigen afloop. Niet bestreden wordende leidde zij tot minachting der armen. In oog, gebaren, woord, wordt het minachtend nederzien op de armen zichtbaar. Daden vertoonen zich, die getuigen, dat de goede verstandhouding geweken

is. Wij hebben al weder geene moeite, dit *derde* tijdperk te onderscheiden. *Minachting der armen* kenmerkt het.

Het kwaad neemt eindelijk eene zeer bedenkelijke rigting. In het *vierde* tijdperk worden de armen dienstbaar gemaakt aan de hebzucht der rijken. De armen worden aangemerkt als werktuigen, van welke door de hoogste spanning het meeste voordeel te trekken is. Van hen wordt eene uiterste krachtsinspanning gevorderd en zijn zij door gemis van andere uitzigten aan land en hof gebonden, zoo kunnen zij vrijelijk mishandeld worden. Voornamelijk is het ook de tong der rijken, die de armen voortdrijft. Alles meenen zij zich te mogen veroorloven, tegenover de armen gevoelen zij zich aan niets verbonden. Slechts de vermeerdering van eigen rijkdom is hun heilig. Het *vierde* tijdperk is ontstaan. Zijn kenmerk is *de mishandeling der armen*.

Wij hebben, naar onze meening, den sleutel in handen, om den brief van Jakobus goed te verstaan.

Onze schrijver toch heeft eene groote eigenaardigheid. Hij wil niet in eens van wal steken en volle zee kiezen. Hij wil zijne lezers zachtkens op den weg leiden en al verder en verder brengen. Zijn geschrift draagt het kenmerk van klimmende kracht. Op bescheiden toon wordt het eerste lied gezongen, maar de zanger verheft zich in forskere en forskere grepen, totdat er eindelijk als een onweder komt, dat zich ontlast, maar ook straks door liefelijke toonen vervangen wordt. onder inademing van frissche lucht aangeheven. De eigenaardigheid van den schrijver bestaat in het inrigten van zijn geschrift naar het beloop van de geschiedenis, die de rijken gehad hadden. Hij begint *van boven aan*. Wat *het eerst* geschied is, wil hij ook *het eerst* behandelen. Hij heeft vele nuttige raadgevingen en leeringen medetedeelen. Hij knoopt die vast aan de onderscheidene tijdperken, die de rijken doorleefd hadden. Hebben wij nu deze vier tijdperken voor

de aandacht, wij hebben een geleidelijk overzicht over den geheelen brief.

Op het *eerste* tijdperk slaan de woorden voorkomende I: 5—11. Zij behelzen in hoofdzaak de gelijkheid der armen en rijken en bestrijden de voorstelling van de meerderheid der rijken en de minderheid der armen.

In I: 12—18 wordt van het *tweede* tijdperk, de verzoeking, melding gemaakt en daar deze niet gelukkig geëindigd was, worden voor de toekomst wenken aan de hand gedaan, die een even ongelukkig einde voorkomen konden.

Van het *derde* tijdperk wordt kennis genomen II: 1—13. De minachting der armen wordt bestreden. En daar in ditzelfde tijdperk, waarin *dadén* van minachting der armen zich vertoonden, waarschijnlijk door sommigen die daden verontschuldigd werden met den stelregel, dat alleen het geloof noodzakelijk was en het op daden niet zoo zeer aankwam, zoo worden tevens deze bestreden II: 14—26.

Het *vierde* tijdperk eindelijk wordt als het belangrijkste met de meeste uitvoerigheid behandeld. De mishandeling der armen, zichtbaar in het vloeken der tong, wordt veroordeeld III: 1—12. En daar tevens de meening ontstaan was, dat de rijken in deze hunne handelwijze blijken van wijsheid gaven, zoo wordt tegenover deze wijsheid eene andere gesteld, die van een beter merk voorzien was III: 13—18. Met het IVe hoofdstuk wordt de mishandeling der armen als eene ziekte voorgesteld, die hare bronnen, haar beloop en hare hoogte had en de raad gegeven, die bronnen te stoppen. De dringende noodzakelijkheid hiervan wordt met eene teekening V: 1—6 aangeboden, terwijl eindelijk aan herstellenden uit deze ziekte de beste raad gegeven wordt V: 7—20.

Wij hebben I: 19—27 nog niet in aanmerking genomen. Hier hebben wij blijkbaar inleidings-woorden, die aan de beschouwingen over het derde en vierde tijdperk voorafgaan. De schrijver ziet belemmeringen, die de volkomene

aanneming van zijn *verdere* woord kunnen verhinderen. Hij wil met kracht spreken, aan zijne lezers hun eigen beeld laten zien en hen op den goeden weg brengen. Doch vreezende, dat er hinderpalen kunnen zijn, die het komen tot den goeden weg versperren, wil hij eerst met alle mogelijke voorzigtigheid die hinderpalen uit den weg ruimen.

Wij mogen thans met den schrijver in het 5^e vers tot de werkelijkheid nederdalen.

HOOFDSTUK I : 5—11.

Op zeer bescheiden toon begint de schrijver kennis te nemen van den werkelijken toestand der rijken. Het heeft den schijn, alsof hij aanneemt, dat die toestand vrij goed is, doch dat het mogelijk is, dat een enkele misschien niet in dien gunstigen toestand deelt. Zegt hij met alle bescheidenheid vs. 5: indien *iemand van u* wijsheid ontbreekt, hij weet wel, dat aan bijkans allen wijsheid ontbreekt en *allen* mogen dan ook zijn woord zich toeëigenen. Onder *wijsheid* verstaat hij *de ontwikkeling van het christelijke liefdebeginzel*, zooals dit blijkbaar is uit III : 13. Terwijl die wijsheid ontbrak, wordt onder de zegswijze *iemand van u* aan *allen* een goede raad gegeven.

De goede fingerwijzing van Jakobus gaat henen naar *het bidden tot God*. Dit bidden veronderstelt, dat reeds *wenschen* aanwezig zijn. Indedaad daar God de eenige bron van het leven is, zal iemand in zijne wenschen slagen, zoo hij die aan God met het gevoel voordraagt. De verzekering volgt: en zij zal hem gegeven worden. Heeft nu Jakobus hiervan de bewustheid willen opwekken? Heeft hij het gevoel der rijken willen levendig maken, om van God wijsheid te vragen, met het uitzigt van die op het

gebed te verkrijgen? Wij zouden onzen schrijver niet goed verstaan, indien wij dit alleen aannemen. Er is een bijvoegsel, dat alles beheerscht. Er wordt nadruk gelegd op het vragen der wijsheid van den *aan allen eenvoudig gevenden en niet smadenden* God. Wij worden opmerkzaam gemaakt, dat God *aan allen* geeft en dat hij dit doet *eenvoudig* d. i. zonder onderscheid tusschen personen te maken; — zoo ook, dat hij niet *smaadt*. In deze woorden ligt eene veroordeelende toespeling op den toestand der rijken. Deze toespeling ziet niet op *het geven*, dat alleen eene eigenschap van God is, maar op het geven *aan allen* en het *niet smaden* van sommigen. God wordt niet gedacht, aan sommigen te geven en sommigen te smaden, maar aan allen te geven. De rijken hadden van hun standpunt eene andere handelwijze. *Sommigen* (de rijken) behandelden zij goed, *sommigen* (de armen) smaadden zij. Wij zien dus, dat met deze toespeling gewezen wordt op *de voorstelling*, die wij van God moeten hebben. Op deze voorstelling kwam alles aan. Zij was de voorstelling, dat rijken en armen voor God gelijk zijn. De zin is blijkbaar deze: indien iemand van u wijsheid ontbreekt, zoo vrage hij die van *dien God, voor wien rijken en armen gelijk zijn*.

Wordt gewezen op het bidden, met niet minder nadruk wordt gewezen op *de voorstelling* van den bidder en van deze laatste wordt evenzeer afhankelijk gemaakt, of hij in zijne wenschen slagen zal of niet. Wij zien, dat de aanwezige voorstellingen van de meerderheid der rijken en de minderheid der armen bestreden worden met de gedachte, dat *voor God* alle menschen gelijk zijn.

Maar iets allergewigtigs volgt tevens uit dit en wat verder voorkomt. Wij mogen iets aannemen. Daar was iets geschied. Veronderstellen wij, dat het liefdeleven bij de rijken aanwezig was geweest. De voorstelling van de meerderheid der rijken en de minderheid der armen was ont-

staan. Wat was geschied? Het liefdeleven had op deze voorstelling zich teruggetrokken. De liefde wil *naar alle zijden* heerschen of zij wil niets. Legt iemand *slechts naar éene zijde* haar beperkingen in den weg, zoo trekt zij zich terug, ook van het overige. Zij kan niet meer dat zijn, wat zij was. In een kleiner huis kan en wil zij niet wonen. Zij wil zelfs niet in een huis wonen. Zij laat zich niet opsluiten. Of in de geheele schepping woont zij, of zij gaat uit ons uit. Hadden de rijken door de voorstelling van de minderheid der armen beperkingen in den weg gelegd, hunne geheele liefde-ontwikkeling had zich ineengekrompen. Zij was onbestaanbaar met deze voorstelling.

Om nu weder terug te erlangen, wat verloren was, daartoe moesten die verkeerde voorstellingen aangetast worden. Zoo deze aanwezig bleven, was het onmogelijk, de liefde terug te vinden. Wenschte nu iemand in die liefde-ontwikkeling weder te leven, het gebed mogt aangeprezen worden, maar geen ander gebed dan tot dien God, *voor wien armen en rijken gelijk waren*. Op een gebed, dat niet uit deze voorstelling voortvloeide, was zelfs niet het minste te wachten.

Om dit nader aan te binden, wordt eene mogelijke zwakheid, die komen konde, in aanmerking genomen. Het was mogelijk, dat de rijken de gedachte van de minderheid der armen geheel van zich wegdeden. Maar het was evenzeer mogelijk, dat er zwakheid, twijfel aanwezig bleef of naderhand ontstond. Om te gemoet te komen aan dit dobbere, dat op een terrein, waar vastheid noodig was, niet geduld konde worden, zegt de schrijver: doch hij vrage in geloof, niets twijfelende. Onder *geloof* verstaat hij het geloof, dat God aan allen eenvoudig geeft en niet smaadt, of met andere woorden het geloof aan de gelijkheid der menschen voor God. Zelfs *eenige* twijfel was onbestaanbaar, daar eene volkomene vastheid voor dit standpunt voegde. Hoe zoude eene zeegolf, die door den wind be-

wogen van hare plaats wijkt, op een terrein, waar de vastheid der bergen noodig was, verdragen kunnen worden? In de vergelijking met eene zeegolf, die telkens van de plaats, die zij voor het oogenblik inneemt, gezet wordt, was reeds de twijfelaar aan de gelijkheid der menschen geoordeeld. Te gelijk mogt hem de meening ontnomen worden, dat hij iets van den heer ontvangen zoude. Dit laatste was ondenkbaar. De liefde wil niet komen, als zij niet met zekerheid tot allen gaan kan.

Van eene loopende gedachte wordt in het 8^e vers melding gemaakt met de woorden: een tweeslachtig man is onstandvastig in al zijne wegen. Die als eene zeegolf ieder oogenblik van zijne plaats gezet wordt en altijd dobbert tusschen gelooven en twijfelen, wordt met reden een tweeslachtig man genoemd. Van dezen wordt gezegd, dat hij onstandvastig is in al zijne wegen d. i. dat hij, waar hij ook gaat, altijd zijne onstandvastigheid met zich brengt. Nadruk wordt gelegd op *de alheid* zijner wegen. Zelfs op geen *enkelen* weg kan hij geacht worden standvastig te zijn. De gedachte wordt gehuldigd, dat bovenal op het terrein der liefde standvastigheid een eerste vereischte is. Tevens wordt eene onderstelling gedacht. De onderstelling is deze: verondersteld voor het oogenblik, dat de twijfelaar aan de gelijkheid der menschen iets van den heer ontvangen en op het terrein der liefde komen konde. Zelfs wanneer deze veronderstelling gedacht wordt, zoude gezegd moeten worden, dat hij op dat terrein niet voegde, daar hij zijne onstandvastigheid met zich brengt. De schrijver wilde aan de loopende gedachte plaats geven, dat, aangenomen zelfs dat een tweeslachtig man tot het liefdegebied konde doordringen, hij dáár niet op zijne plaats was.

Van de onvastheid van den twijfel komt de schrijver tot de vastheid van het geloof. Hij zegt: en roeme de lagere broeder in zijne hoogheid, maar de rijke in zijne laagheid. Daar de lagere broeder tegenover hem, die rijk is, gesteld

wordt, valt er niet te twijfelen, dat met den lageren broeder *de arme* wordt aangeduid. Van de zijde des rijkdoms beschouwd, staat de een hooger, de andere lager. Dat in plaats van *de lage broeder* in de overzetting de comparativus *de lagere broeder* voorkomt, zal nader verdedigd kunnen worden met de opmerkingen bij IV : 6. Er wordt nu gezegd, dat de arme bij zijn nadeel (dat hij arm is) iets in zijn voordeel heeft, terwijl de rijke bij zijn voordeel (dat hij rijk is) iets in zijn nadeel heeft.

Wij merken tevens op, dat de arme niet met uitvoerige woorden behoeft gewezen te worden op de gelijkheid der menschen. Hij is van nature een voorstander dezer leer. Niet alzo de rijke. Voor hem is het noodig, hierop gewezen te worden. Het is wel duidelijk, dat de arme slechts opgevoerd wordt, om eene tegenstelling te leveren. De woorden rigten zich geheel tot den rijke, gelijk hij ook het geheele onderwerp der rede blijft.

Er is eene zekere waarheid in de geschiedenis des rijken. Hij komt lager te staan dan de arme. Hierop steunt de gedachte, dat hij in zijne laagheid te roemen hebbe. Wij gaan eerst die zekere waarheid in de geschiedenis des rijken ons voor oogen stellen; — daarna zien wij, waarin zijne laagheid bestaat; — vervolgens hoe hij in deze te roemen hebbe.

De geschiedenis des rijken wordt onder een beeld voorgesteld. Hij wordt vergeleken met de bloeiende bloem eener plant of grasplant. Hij zal voorbijgaan als eene bloeiende bloem. Levendig wordt geteekend, alsof het geschiedde: de zon met de hitte ging op en verdroogde de grasplant en hare bloeiende bloem viel. Met *het vallen* wordt aangeduid, dat zij van of uit *hare plaats* viel d. i. van of uit de standplaats, die zij had. Als bloeiende bloem had zij eene regtstandige houding, doch zij viel, zij bukte zich, zij liet het hoofd hangen, gelijk dit met bloeiende bloemen plaats vindt. Wij bemerken toch, dat er niet

van de plant sprake is, maar van de bloeiende bloem d. i. van dat, wat bloeit, wat als het hoofd der plant is. En evenzeer als van het hoofd eens lichaams, dat eene voortdurend nederhangende houding heeft aangenomen, gezegd kan worden, dat het viel, zoo wordt hier de nederhangende houding der bloeiende bloem aangeduid. Noodzakelijk was dus de verdere teekening: en de welgedaanheid van haar voorkomen ging verloren. Het was niet alleen de veranderde, nederhangende houding, die gezien werd, terwijl zij eene bloeiende bloem bleef; — zij bleef niet meer eene bloeiende bloem, zij werd eene verwelkte, zij verloor dat, wat haar onderscheidde. Met deze verwelking wordt de rijke vergeleken. En wel de rijke, zooals hij niet als eene bloeiende bloem eene vaste standplaats heeft, maar de rijke in zijne gangen, zooals hij zich beweegt naar onderscheidene plaatsen. De rijke *zal* in het lot der bloeiende bloem deelen. Eene toekomst genaakt hetzij vroeger, hetzij later bij den dood. Welke is deze toekomst? Dat hij den rijkdom verliezen zal? Dat hij iets, dat buiten hem is, niet meer hebben of bezitten zal? Neen! *hij zelf* verandert. De bloeiende bloem is niet meer, wat zij was. De rijke blijft niet *de rijke* meer. Als *een rijke* ondergaat hij eene gedaante-verwisseling. Het is op deze gedaante-verwisseling, dat de schrijver de aandacht vestigt. De toekomst genaakt, waarin de rijke zelf verandering ondergaat, zijn persoon is er nog wel, maar hij is niet meer, die hij was, *de rijke*, in de welgedaanheid van zijn voorkomen.

En wat verstaat nu de schrijver onder *de laagheid*, waarin de rijke te roemen hebbe? Die laagheid ligt niet in de toekomst, maar reeds in het tegenwoordige. Zij is *het tegemoetgaan van die gedaante-verwisseling*. Even hierdoor vormt zij eene tegenstelling met *de hoogheid* van den arme. Deze bestaat in *zijne bestendigheid*. Hij blijft, die hij is. Als arme ondergaat hij eenmaal geene gedaante-

verwisseling en als de zoodanige heeft hij dus bestendigheid aan zich. Wat wil nu hiermede de schrijver uitdrukken? Dat er eene volkomene gelijkheid tusschen rijken en armen is. Hij hecht zich niet aan het denkbeeld, dat dikwijls verkondigd wordt, dat de rijke eenmaal zijn rijkdom verliest en er *dan weder, op dat oogenblik* volkomene gelijkheid ontstaat. Hij heeft de betere gedachte, dat er tusschen rijken en armen *altijd* gelijkheid is. Hij gaat wegen. Hij legt in de eene schaal *den rijkdom* en in de andere *de bestendigheid*, het zich gelijk blijvende. En ziet! hij bevindt, dat de evenaar juist regt staat, beide zaken wegen even zwaar. Nu plaatst hij *den rijke* en *den arme* op de weegschaal. Beide wegen even zwaar. Zij zijn aan elkander volkomen gelijk. Want wat de een wint aan rijkdom, dat verliest hij aan bestendigheid. En wat de andere wint aan bestendigheid, dat verliest hij aan rijkdom. De slotsom is wel deze: de rijke + zijn tegemoetgaan van gedaante-verwisseling = de arme + zijne bestendigheid.

Terwijl voor het oog des schrijvers deze volkomene gelijkheid aanwezig is, laat hij zijn woord hooren: en roeme de lagere broeder in zijne hoogheid, maar de rijke in zijne laagheid. Deze woorden hangen met het voorafgegane zamen. De twijfelaar was opgevoerd in zijn aard. Nu waagt de schrijver een stap naar de overzijde. Hij verplaatst den voet niet op de gewone wijze, maar doet een grooten stap, gelijk wij somtijds doen b. v. over eene waterleiding. Van den twijfel verplaatst hij zich over den twijfel henen, naar de overzijde van de volkomenste zekerheid en de sterkste overtuiging aangaande de gelijkheid der menschen. Tot verduidelijking van den samenhang meenen wij te mogen invullen [over den twijfel henen].

Waarom de schrijver dezen grooten stap doet, is niet moeilijk te zeggen. Het mag wel waarschijnlijk heeten, dat de twijfelaar moeilijk konde gesust worden. Hij twijfelt aan de gelijkheid der menschen. Gij zegt tot hem:

voor God zijn alle menschen gelijk. Hij begint u meer te beschouwen als iemand, die apodictisch iets verzekert, dan als iemand die gronden van overtuiging bijbrengt. Hoe! van God is de rijkdom, die rijkdom zelf is een bewijs, dat er geene gelijkheid *voor God* is, de twijfel blijft gewettigd. Jakobus wordt uit zijn schuilhoek te voorschijn geroepen, om, als hij gronden voor zijne stelling heeft, die bijtebrengen. Hij is gereed met zijn betoog, dat de rijke + zijn tegemoetgaan van gedaante-verwisseling = de arme + zijne bestendigheid. In het vooruitzicht, dat dit aangenomen wordt, mag hij zich wel verplaatsen over den twijfel henen en zeggen: de lagere broeder roeme in zijne hoogheid.

De arme roeme, uit volle overtuiging van de gelijkheid der menschen, in dat, wat in zijn *voordeel* is, wat hem gelijk maakt met den rijke d. i. in zijne bestendigheid. Is het wel met mogelijkheid denkbaar, dat de arme hier toegesproken wordt? Wordt ergens in den brief van eene kwaal der armen melding gemaakt? Is er b. v. ergens sprake van een slaafschen geest jegens de rijken of iets van dezen aard, zoodat het noodig was, den arme tot de bewustheid van gelijkheid te brengen? Het is dus zeer duidelijk, dat het roemen van den arme hier voorkomt, om eene tegenstelling te vormen met het roemen van den rijke.

De tegenstelling wordt geleverd: maar de rijke roeme in zijne laagheid d. i. de rijke roeme, uit volle overtuiging van de gelijkheid der menschen, in dat, wat in zijn *nadeel* is en wat hem even hierdoor gelijk maakt met den arme. Hier hebben wij een man, met vleesch en bloed bekleed. Voor hem is dit woord. Hij wordt toegesproken. Hij, de rijke, is het, die, blijkens den verderen inhoud des briefs, de armen minacht, kwalijk behandelt in den waan, dat hij de meerdere is. Wordt nu een stap gedaan over den twijfel henen, de schrijver zegt: de rijke *roeme*

in zijn tegemoetgaan van gedaante-verwisseling, hij drage hierop roem, hij spreke hierover met ingenomenheid en verheffing. De rijke, die dit doet, is zóó verzekerd en bekoord van het denkbeeld der gelijkheid aller menschen, dat hij op dat, wat tegenover den arme in zijn *nadeel* is, *roem draagt*.

Werd de wensch van Jakobus vervuld en roemde de rijke in zijne laagheid, dan was een gewenschte toestand geboren. — De schrijver heeft aan de inspraak van zijn hart voldaan en leeringen medegedeeld, die het *eerste* tijdperk betreffen. Hij gaat over tot het *tweede* tijdperk, de verzoeking.

HOOFDSTUK I : 12—18.

De verzoeking, die bij de twaalf stammen geweest was, behoorde tot een vroegeren tijd. In tegenstelling met de overige tijdperken, is er sprake van iets, dat niet tot het tegenwoordige doorgedrongen was, maar opgehouden had. De voorstelling van de minderheid der armen was nog aanwezig op het oogenblik van het schrijven dezes briefs. Niet alzoo de verzoeking. Zij behoorde tot een voorbijgeganen tijd.

Toch wil de schrijver, naar aanleiding van deze, wenken voor de toekomst mededeelen. Hij voorziet verandering van leven. En hij voorziet tevens, dat de overhelling komt, om in de oude fout terug te vallen. Het is niet geheel ongewoon, dat de digtgegane wonde zich weder opent. Bij verandering van leven mag er eerst geestdrift en vastheid zijn, toch genaakt de tijd, waarin het oude weder naar het bezit der verlorene heerschappij streeft. De verzoeking tot minachting der armen konde wederkeeren. Met het oog op deze gaat de schrijver eenige woorden spreken.

Doch daar hij tevens na de aanneming van een nieuw leven vele andere verzoeken mag gezien hebben, zoo doelt hij wel in het algemeen op *elke* verzoeking. Met eene lofspraak wil hij eerst tot den goeden strijd oproepen.

Eene schoone toekomst wordt voor den getrouwen strijder opengesteld. De schrijver zegt: gelukkig een man, die verzoeking verdraagt d. i. die verzoeking goed doorstaat en uit deze tot een gelukkig einde komt. Komt hij tot een gelukkig einde, dan is hij beproefd d. i. van echte gehalte, zóó als hij behoorde te zijn, geworden. Deze beproefdheid bestaat in *den voortgang* van de ontwikkeling van het liefdebeginzel. Zij werd niet afgebroken. De schrijver opent eene toekomst, dat deze ook tot hare uiterste grenzen doorgaat. Zij brengt eerst tot *het leven*. In het N. T. wordt onder *leven* in uitstekenden zin verstaan *het leven der regtvaardigheid*. De regtvaardige *begint* te leven. Met het bezit van *den geest* was nog dit leven in uitstekenden zin niet aanwezig. Even hierom worden *de regtvaardigen*, die *beginnen* te leven, voorgesteld als den heer liefdehebben d. i. zij hebben God lief als den oorsprong van *hun leven*. Op dit leven volgt iets uitstekends *de kroon*. Hieronder wordt verstaan *het eeuwige leven*, waaraan het behoud en de erfenis verbonden is. Dat eeuwige leven wordt altijd gedacht, als *beloofd* te zijn aan de regtvaardigen. De regtvaardige ontvangt eene belofte, dat hij tot het hoogste leven komen en de kroon ontvangen zal. Dit eeuwige leven behoort uitsluitend tot het gebied der aarde. Wij achten het verkeerde voorstellingen te zijn, zoo iemand met dit eeuwige leven gaat naar de overzijde van het graf. De schrijvers van het N. T. blijven met het eeuwige leven aan deze zijde van het graf. Slaan zij een blik naar de overzijde, zij hebben andere bewoordingen. Ook hier ziet Jakobus op de hoogste aard-sche ontwikkeling, die tevens den toegang opende tot de erfenis. Ook met deze erfenis blijven wij op deze aarde.

Met deze lofspraak heeft de schrijver zijn laatste woord van aanmoediging nog niet gesproken. Hij heeft iets, dat leven en adem heeft, voor de aandacht. Hij ziet iemand, die in de oude verzoeking tot minachting der armen terugvalt. Wel ontstond er een beter leven. Doch het oude kwam weder boven. En vrij natuurlijk mogt het zijn, dat de man, bij wien het oude bovenkwam bij de verzoeking, die hij niet gezind was met vastheid te bestrijden, zeide: ik word van God verzocht. Hij zeide dit niet zoozeer, om *de schuld* van zich zelve af en op God te werpen, als wel als een gedrukte onder de lasten en moeilijkheden des levens. Hij wenschte met deze te eindigen. Kwam toch de verzoeking van God, dan was hij van de moeilijkheid af en hij had vrijheid de teugels wegtewerpen.

Met allen ernst gaat Jakobus de gedachte, dat de verzoeking van God komt, bestrijden. Hij heeft iets, wat in de werkelijkheid een voorkomen heeft, voor de aandacht. Het ontbreekt hem niet aan bewijsgronden. Vier gronden stelt hij voor de aandacht. Van deze zijn *de twee eerste* van een anthropologisch, *de twee laatste* van een theologisch standpunt genomen.

Onder *iemand verzoeken* verstaat de schrijver *iemand* in eenig ding *in een toestand van bekoring brengen*. Schoon in de vertaling dit alzoo zoude uitgedrukt kunnen worden, zoo meenden wij, in verband met de overige schriften des N. T., het woord *verzoeken* te moeten behouden, onder uitdrukkelijk voorbehoud echter, dat bij Jakobus onder *dit woord* het bovengenoemde denkbeeld aanwezig is. De *verzoeking* is een *toestand van bekoring*, in welk ding dan ook. Maar altijd is het de bekoring, *om zijne lagere natuur te volgen*. Zegt nu die man: ik word van God in een toestand van bekoring gebragt of bekoord, hij wil de leer niet verkondigen, dat *elke* bekoring van God komt, maar hij wil zeggen, dat in de omstandigheden, in welke hij is, *zijne* bekoring van God

komt. Daarop slaat vs. 13 *niemand* d. i. ook hem niet en vs. 14 *een ieder* d. i. ook hij. Tegenover het zeggen van dezen man plaatst dan Jakobus de stelling, die hij gaat verdedigen, dat het bekoren van iemand in God niet vallen kan: hij is onbekoord van kwade dingen en hij bekoort niemand.

De stelling, die verdedigd wordt, is deze: God bekoort niemand. Doch deze stelling heeft eene andere in zich besloten. Als God iemand bekoorde, dan moest hij eerst door het denkbeeld van iemand te bekoren, bekoord zijn geworden, daar zijne gewone handelwijze eene andere is. God moest eerst door *kwade dingen* bekoord zijn geworden. Bij God kunnen wij geene hoogere en lagere natuur ons denken en deze bekoring ziet dus bij hem op zijne *handelingen*. Hij moest bekoord zijn geweest door kwade handelingen, om die te doen. Wat dus in de stelling ingesloten is, hiervan wordt eerst opgaaf gedaan met de verzekering: God is onbekoord van kwade dingen d. i. kwade dingen oefenden op hem geene bekoring uit. Hierop volgt de opgaaf der eigenlijke stelling, die bestreden wordt: en hij brengt niemand in een toestand van bekoring.

De stelling wordt eerst uit een *anthropologisch* oogpunt bezien en het oog gerigt, zoowel op *het feit* der bekoring, als op *zijne gevolgen*, zoo dezelfde rigting gevolgd wordt.

Naar den aard der Grieksche taal behoort eene kleine invulling plaats te hebben, die de schrijver dacht, maar niet schreef [niemand wordt van God verzocht].

Met de woorden: en hij verzoekt niemand, dacht Jakobus aan *de stelling*, die verdedigd moest worden. Doch bij de woorden: niemand wordt van God verzocht, wordt gedacht aan *het feit* der bekoring en na voorafgaande ontkenning wordt opgaaf gedaan, hoe het feit plaats vindt. De schrijver gaat dus over, om zijne stelling voortestaan, door te wijzen op *het feit*.

In den mensch ontstond *de begeerte*, om zijne lagere

natuur te volgen. Hoe zij ontstond, wordt niet gezegd. Zij trad te voorschijn, zij was er. Ook andere begeerten ontstaan, zij zijn er b. v. om te eten of te drinken. Zoo ook het begeren, de begeerte, om zijne lagere natuur te volgen. — De verzoeking is er nog niet, maar zij komt.

Deze begeerte gaat aan het werk. Zij wordt zoowel 1) het lokaas, als 2) de hand, die het lokaas vasthoudt. Zij lokt ons tot zich en weet bekoring op ons uitte oefenen, zoodat wij geheel met haar ingenomen zijn en haar met vermaak zien. Wij blijven dan ook bij haar en gaan niet van haar weg. — Deze toestand mag vergeleken worden met den invloed, dien eene schoone vrouw op ons kan uitoefenen. Zij is er. Ook zij is zoowel het lokaas als de hand, die het lokaas vasthoudt. Zij weet ons zoo te bekoren en in een staat van ingenomenheid te brengen, dat wij bij haar blijven en niet van haar weggaan. — Doch de begeerte is niet *buiten ons*, maar *in ons*. Het wordt dan de vraag, haar *wegtedoen* of te *houden*. De begeerte, om de lagere natuur te volgen, weet ons zóó te bekoren, dat wij haar niet *wegdoen*, maar *houden*. Even als eene schoone vrouw ons zóó weet te bekoren, dat wij haar niet *van ons* verwijderen, maar *bij ons* houden, zoo weet de begeerte, om de lagere natuur te volgen, ons zóó in bekoring te brengen, dat wij haar niet *uit ons* verwijderen, maar haar *in ons* houden.

De begeerte blijft dus. Onder den invloed harer bekoring is zij niet *iets anders* geworden. Zij blijft de begeerte, om de lagere natuur te volgen. Maar zij is geworden de *blijvende* begeerte. Onder den invloed harer bekoring bleef zij en zij is even hierdoor, door haar blijven krachtiger geworden. Zij heeft niet alleen ingenomenheid en gehechtheid gewekt, maar hare krachten vermeerderden ook. In dezen zin kan er sprake zijn van de *begeerte*, die onder den invloed harer bekoring *blijft*.

Onze schrijver schilderde met eigene woorden, *wie het*

is, die de bekoring veroorzaakt of, met andere woorden, welke de hand is, die het lokaas vasthoudt. De begeerte, het lokaas, is er. Maar het wordt nu de vraag, wie het vasthoudt en ons voorhoudt. Is het God of iemand van zijnentwege, die die begeerte ons voor oogen houdt, opdat wij haar houden zouden? De schrijver gaat van de gedachte uit, dat in de waarneming hiervoor geene bewijzen zijn, maar tevens, dat uit de zielkundige waarneming voldoende kan verklaard worden, welke die hand is. Wanneer dit voldoende konde verklaard worden, bleef er voor het andere geene plaats over. Hij meent, dat alles verklaard kan worden. De eigene begeerte is de hand, die het lokaas vasthoudt. Niet buiten ons, maar in ons is die hand te zoeken. Het is de eigene begeerte d. i. de begeerte, die hij de zijne noemt. Ieder zegt: zij is de mijne. Door die eigene begeerte, als hand, wordt de mensch (door middel van het lokaas) uit den toestand, waarin hij was, uitgetrokken en verlost of in bekoring gezet. De begeerte, als hand, houdt dus zich zelve, als lokaas, ons voor oogen. Indedaad de oorzaak, die de bekoring veroorzaakt, kan voldoende verklaard worden. Vraagt gij, wie de oorzaak is van de bekoring eener schoone vrouw, gij hebt niet noodig eene geheimzinnige hand te zoeken, die hieronder werkzaam is. Die schoone vrouw zelve is te gelijk hand en lokaas. Zij heeft den wil, om te blijven. Ook de begeerte, om de lagere natuur te volgen, heeft den wil, om te blijven. Zij weet u in bekoring te brengen, opdat gij haar houden zoudt. Kan uit de waarneming alles voldoende verklaard worden, onze schrijver mogt zeggen met het oog op het feit der bekoring: niemand wordt van God verzocht, maar een ieder wordt verzocht door de eigene begeerte afgetrokken en verlost wordende.

De stelling: God verzoekt niemand, werd dus blijkbaar in hare waarheid uit de uiteenzetting van het feit. De

waarneming leerde, dat niet God iemand verzocht, maar een ander het deed en wel iedereen.

De schrijver wijst ten andere op *de gevolgen* van het feit. Ook uit deze blijkt de waarheid zijner stelling. Hij zegt *daarna*. Spreekt hij van *de begeerte*, hij ziet niet op de begeerte, die in bekoring bragt, maar op de begeerte, die onder de bekoring zich vestigde en bleef. Van deze begeerte zegt hij, dat zij bevrucht werd. Wie bevruchtte haar? Niets wordt gezegd. Toch wordt door een man, als Jakobus is, iets gedacht. Benaderend mogen wij dus een oordeel ons vormen. De gedachte ligt niet verre, dat verstaan wordt *de wensch* of *het verlangen*, om tot eene andere schakel van dingen overtegaan. In het goede, zoowel als in het kwade leven, is eene schakel van dingen. Op beide terreinen is eene reeks van dingen aan elkander verbonden. Vereenigt zich nu de begeerte, om de lagere natuur te volgen met het verlangen, om tot eene andere schakel van dingen overtegaan, dan ontstaat er zwangerschap en weldra baart zij *zonde*. Waarschijnlijk mag onder dit woord *een toestand* van zonde aangeduid worden, gelijk ook *dood* hierop wijst. Alles, wat iemand doet, is dan zonde. De begeerte brengt dus een toestand van zonde te voorschijn en deze, tot een einde gekomen zijnde, brengt weder *dood* voort. De zonde loste zich op in eene hogere phase. Zij wordt niet meer *zonde*, maar *dood* genoemd.

En daar nu uit de verzoeking, zoo geene verandering van rigting gezien, maar hare rigting gevolgd werd, zonde en dood voortvloeiden en daar zonde en dood niet van God kunnen komen, zoo bleek wel de waarheid der stelling: God verzoekt niemand.

Van een *theologisch* standpunt wordt vervolgens de stelling aannemelijk gemaakt, met de aanbeveling: dwaalt niet, mijne geliefde broeders! De schrijver wijst zoowel op *de natuur* van God, als op *zijn werk* ten opzichte van het goede leven.

De persoon, die zegt: ik word van God verzocht, is een christen. Hij erkent met anderen, dat alle goede gave en alle volkomene gift van God komt. Wilde Jakobus hem op deze waarheid wijzen, dan vorderde hij niets, de man wist en geloofde het. Doch wanneer Jakobus van eene andere zijde kwam en hem zocht aantetoonen, dat alle goede gave en alle volkomene gift van *den Bestendige* nederdalen, zoo zoude dit woord van betere gehalte zijn. Dit nu doet hij. De volle nadruk valt op de woorden *van boven* en *van den vader der lichten*. *Boven* is de plaats der bestendigheid. De *lichten* of hemelligchamen hebben bestendigheid aan zich. Wel kan niet gezegd worden, dat zij standvastig of aan ééne plaats gebonden zijn. Zij bewegen zich onophoudelijk voor het oog. Doch te midden van hunne beweging zijn zij bestendig, zij blijven die zij zijn, zij blijven zich gelijk. Het mag onzeker zijn, of ook *de maan* onder deze lichten geteld wordt. Geschiedt het, ook dan nog zoude gezegd kunnen worden, dat de maan, te midden van hare afwisselende gestalten, ook hierin zich gelijk blijft en bestendig is. Het is altijd weder de oude geschiedenis. In deze hemelligchamen zien wij een teeken van de bestendigheid van hun vader. Die zijn merk aan het geschapene indrukte, is *de Bestendige*. Tot nadere verklaring wordt bijgevoegd: bij wien *niet* is verandering of beschaduwd worden door ommekeer. Terwijl toegegeven wordt, dat ommekeer of wending schaduw op hem werpen zoude, zoo wordt tevens aangegeven, dat dit geene plaats heeft. Is nu hij, van wien alle goede gave en alle volkomene gift nederdaalt, de *Bestendige*, de *zich gelijk blijvende*, gelijk de lichten zijne bestendigheid verkondigen, wie zag niet, dat de stelling konde onderschreven worden: God verzoekt niemand?

Ook *het werk van God* ten opzichte van het leven komt in aanmerking: met zijn wil bragt hij ons voort door een woord van waarheid, opdat wij zóó zijn zouden zekere

eerstelingen van hen, die door hem voorbereid werden. *Ten opzigte der lezers* wordt het werk van God duidelijk gemaakt. Het is *voortbrengen, baren*. De christenen worden gedacht voortgebragt, gebaard te zijn en wel uit het leven van God. Hun goede leven vloeide voort uit het leven van God, door middel van het geloof. In het N. T. wordt niet alleen het leven *der regtvaardigheid* zoo beschreven, ook waar *de geest* aanwezig is, kan iemand gedacht worden *van boven geboren te zijn*. Duidelijk is dit uit het gesprek van Jezus met Nikodemus. Met het oog op dezen geest, die in vroegeren tijd onder het woord van het evangelie tot hen gekomen was, kon Jakobus aan zijne lezers zeggen, terwijl hij tevens op den wil van God opmerkzaam maakt: met zijn wil bragt hij ons voort door een woord van waarheid.

Doch op *dit werk* van God ligt de kracht der redenering niet. Het was slechts voorbereiding voor *een verder werk*. Dit verdere werk van God was *de voorbereiding* van hen, die door hem voortgebragt waren. — Wij verklaarden ons elders over het woord, dat gewoonlijk door *scheppen* vertaald wordt. Wij meenden en meenen, dat het dit nergens kan beteekenen, maar altijd aanduidt: *iets tot iets voorbereiden*. Ook hier wordt dit duidelijk. — De *eerstelingen* zijn altijd de eerstelingen *van tijd*, gelijk dit zijn de eerstelingen, genomen van den oogst. Hier worden aangeduid de eerstelingen *in voorbereiding*. Daar God onder het evangelie, na de christenen voortgebragt te hebben, met zijn leven hen vervolgens voorbereidde in het goede leven (want een gebaard kind is op zich zelf nog niets, maar moet opgevoed worden) zoo wordt hier gedacht aan de eerstelingen, genomen van de voorbereidsels d. i. van hen, die door hem voorbereid werden. En hij dacht dus aan hen, die in den eersten tijd en vóór anderen voorbereid werden. Er is sprake van de allereerste christenen en de lezers van Jakobus brief behoorden dus onder hen,

die in den vroegsten tijd het evangelie hadden aangenomen. Om eerstelingen te beschrijven moeten de volgelingen gedacht worden. De eerstelingen staan in rapport tot de volgelingen. Zij zijn eerstelingen *der* volgelingen. Hier worden die volgelingen genoemd *zijne toebereidsels*: om zóó te zijn zekere eerstelingen zijner toebereidsels of van hen, die door hem toebereid werden. De schrijver heeft op het oog *de christenen van lateren tijd*, die tijdens het schrijven van dezen brief reeds toebereid waren, daar hij een afgesloten tijdperk zich dacht. Was de brief op een vroegeren tijd geschreven, toen er nog geene volgelingen waren, het had moeten zijn: om zóó te zijn zekere eerstelingen van hen, die door hem toebereid zullen worden. Nu echter luidt het: van hen, die door hem toebereid werden. — Dat het voortbrengen *eene voorbereiding* was voor de toebereiding, hebben wij zoeken uittedrukken met zóó. In het N. T. duidt de zegwijze, die wij vertaald hebben met: *opdat wij zóó*, altijd aan, dat de verbeelding naar den tweeden volzin zich verplaatst.

De kracht van de redenering des schrijvers berust geheel op het werk van God, *de toebereiding* der christenen. Hoe ondenkbaar was het toch, dat God hen, die hij toebereidde in het goede leven *in bekoring bragt, om de lagere natuur te volgen*. Maar nog veel minder kan dit gedacht worden plaats te hebben bij *de eerstelingen*. Immers daar God onder het evangelie met de algemeene toebereiding *een begin* gemaakt had, hoe onmogelijk en ondenkbaar, dat God dit *eerste* werk zoude afbreken met *het verzoeken van iemand!* Van ganscher harte mogt de stelling verzegeld worden, met het oog op de eerstelingen, en dus ook door die eerstelingen: God verzoekt niemand.

HOOFDSTUK I : 19—27.

Aan het hoofd dezer afdeeling behoort de invulling te geschieden [ik ga een woord tot u spreken over dat, wat na uwe verzoeking is voorgevallen].

Wij hebben hier toch blijkbaar inleidings-woorden, aan de beschouwingen over het *derde* en *vierde* tijdperk voorafgaande. De schrijver had de bedoeling de kracht zijner woorden te scherpen. Het was hem aangelegen, aan zijne lezers *hun eigen beeld* te laten zien. Hij wil bedachtzaam voortgaan en alle hinderpalen, die op den weg liggen, verwijderen. Met den overgang van het 19^e vers doet hij een voorzigtigen stap. Een stap echter, die niet kan geacht worden te groot te zijn, daar voor de aandacht zijner lezers wel stond, dat hij hunne geheele geschiedenis wilde behandelen. Welligt gebod hem de voorzigtigheid, geleidelijk voorttegaan en al sprekende zijne bedoeling te laten zien, zonder ze opzettelijk te vermelden.

De schrijver heeft het voornemen, *een woord te spreken*. Het is waar, hij schrijft een brief en heeft dus eerder *lezers* dan *hoorders*. Doch hij had wel de voorstelling, dat zijn brief in eene vergadering werd voorgelezen en dus een gesproken woord tot hen kwam.

Voor de volkomene aanneming van zijn verdere woord wenscht Jakobus eerst *den toorn* te voorkomen vs. 19—21; — daarna het komen tot *het doen* van zijn woord aanbevelen, zoowel in betrekking tot hen, bij wie de goede indrukken uitgewischt werden vs. 22—25; — als tot hen, die verder, maar niet ver genoeg kwamen vs. 26 en 27.

Het kan bij ons geene verwondering verwekken, dat Jakobus den toorn vreesde. Daar was een groot kwaad aanwezig. Als iemand optreedt om aan hen, die schuldig zijn, *hun volkomen gelijkend beeld* te laten zien, wordt de toorn ligt wakker. Er wordt veel voorzigtigheid vereischt, om den toorn niet optewekken en toch den schuldigen in het

hart te grijpen. De schrijver nu waagt eene poging, om den toorn bij zijne lezers of hoorders te voorkomen, door hen te wapenen tegen die plotselinge opwelling en hen met den vijand bekend te maken. Hij zegt: zoo dan, mijne geliefde broeders! zij ieder mensch snel om te hooren, langzaam om te spreken d. i. noode er toe overgaande, om aan zijne eerste opwellingen lucht te geven in woorden, langzaam tot toorn. De redengeving volgt: want eens mans toorn werkt Gods regtvaardigheid *niet*. Indedaad de toorn neemt alle goede indrukken met zich mede. Wanneer ons gelijkend beeld ons voorgehouden wordt en wij dezen hartstogt in ons laten opkomen, zoo is de poging van den prediker ijdel, wij zien niet, wij willen niet zien, wat ons voorgehouden wordt. De schrijver zegt, dat de toorn Gods regtvaardigheid niet werkt of uitwerkt. Onder Gods regtvaardigheid verstaat hij de regtvaardigheid, *die van God komt*. Ook hij huldigde deze. Wanneer de prediker het geloof op den voorgrond stelt, zooals hij doet I: 4, II: 1. 5. 14—26, geeft hij blijken genoeg, dat hij de regtvaardigheid, *die van God komt*, voorstaat; — met andere woorden, dat hij in een vraagstuk, dat in de eerste eeuw de geheele Joodsche wereld in ontroering bragt, partij gekozen had en van oordeel was, dat de mensch *uit het goddelijke leven* zijn leven moest putten. Zegt hij nu, dat de toorn deze niet uitwerkt, hij doelt op de zielsgesteldheid, onder welke de regtvaardigheid Gods tot ons komt of niet tot ons komt. Afgezien van het middel, zijn er ook zielsgesteldheden, die met ons komen tot de regtvaardigheid overeenstemmen, of wel daarmede in strijd zijn en het verhinderen. Wischt de toorn alle goede indrukken uit, met reden mogt gezegd worden, dat eens mans toorn niet uitwerkt, dat de regtvaardigheid, *die van God komt*, tot ons komt.

De aflegging van alle onreinheid en rijkelijkheid van kwaadheid wordt verder aanbevolen. De schrijver bedoelt

dat alles, wat tot toorn prikkelt en dien opwekt. Vele zaken kunnen genoemd worden als b. v. onwil, om zich zelve te leeren kennen, hoogmoed niet duldende, dat iets in ons nadeel gezegd wordt, afkeerigheid van op aanwezige groote fouten gewezen te worden, ongeneigdheid, om op zijn weg gestoord of belemmerd te worden, weersin tegen overmagt, die op ons uitgeoefend wordt en wat meer van dezen aard is. Tegenover den toorn mogt *de zachtmoedigheid* aanbevolen worden en de gezindheid, om *in deze* het ontkiemde woord te ontvangen. De schrijver bedoelt wel het woord, dat bij de voorstelling van den toestand zijner lezers door overdenkingen *in hem* ontkiemd was. Hij voegt er bij: dat uwe zielen behouden kan. Met het werkwoord *kunnen* (wel te onderscheiden van het substantief, de kracht) wordt niet zoozeer uitsluitend gewezen op de innerlijke kracht, als wel op de mogelijkheid. Wij plaatsen ons op de grenzen tusschen *het mogelijke* en *het onmogelijke* en afhankelijk van de voorstellingen, die wij hebben en van het standpunt, dat wij genomen hebben, zeggen wij, dat iets kan of niet kan. De mogelijkheid wordt verondersteld, dat het verdere woord ingang vinden en zielen behouden kan.

Jakobus heeft vervolgens vs. 22—25 eene andere gedachte in het hart, die hij gaat aanprijzen. Op het hooren van zijn verdere woord in den brief, moesten de twaalf stammen het zoo ver brengen, dat zij het woord of den inhoud van het woord *deden*. Wij houden in het oog, dat de schrijver steeds spreekt van de opheffing van een misbruik en zijn woord ziet dus op de bestrijding of de aflegging van een kwaad. Tegenover hem, die het zoo ver bracht, dat hij het woord deed, wordt hij gesteld, die slechts hoorde en het niet verder bracht. Bij dezen werden de eerste indrukken weder uitgewischt. En om zijne lezers hiertegen te waarschuwen en hen tot het doen te brengen, daartoe dienen de woorden, die wij gaan overwegen vs. 22—25.

Hem, die *alleen hoorder* is, hebben wij goed te leeren kennen. Wij kennen hem niet, als wij alleen bij het hooren blijven staan. Deze hoorder was tevens *een ziener*. Ook de vergetelijke hoorder van vs. 25 is niet een hoorder, die vergat wat hij hoorde, maar die vergat *wat hij zag*. Onder het aanhooren eener treffende rede gebeurt het ons somtijds, dat wij ons eigen beeld zien. Wij worden naar het leven geteekend en onder het hooren zien wij ons zelve, zooals wij zijn. Zoo is het in dezen brief ook met hem, die alleen hoorder is. Onder het hooren nam hij zich zelve waar en hij zag zijn eigen beeld.

Wij zien, welke eerste en goede uitwerking Jakobus van den brief zich voorstelde. Van zielkundige waarneming in zijn schrijven uitgaande, vertrouwt hij reeds bij voorbaat op de allereerste gunstige uitwerking zijner woorden. Hij acht het niet noodig tegen het hooren van klanken slechts, zonder dat opmerkzaamheid van den geest er bij is, te waarschuwen. Neen! hij weet, dat de twaalf stammen onder het hooren hun eigen beeld als in den spiegel zullen zien. — Wij vermoeden hieruit, dat de brief de bestemming had in eene verzameling van rijken voorgelezen te worden. Immers het plegtige van het zamenzijn en de aanwezigheid der menschelijke stem moest eene hoogere uitwerking hebben, dan van de afzonderlijke lezing te wachten was.

Wij gaan de geschiedenis van hem, die alleen hoorder is en van hem, die doener is, onder deze vier punten voorstellen. Die alleen hoorder is

1) hoort het woord en zich zelve waarnemende ziet hij zijn eigen beeld

2) hij bedriegt zich zelve

3) hij gaat weg van de waarneming van zich zelve

4) de uitwisseling der indrukken geschiedt en op hetzelfde oogenblik *wordt* hij iemand, die *alleen hoorder* is.

De doener des woords

1) hoort het woord en zich zelfven waarnemende ziet hij zijn eigen beeld

2) hij ziet van ter zijde in eene volkomene wet, die der vrijheid is

3) hij blijft bij de waarneming van zich zelfven

4) hij *wordt* doener eens woords of eens werks.

Met het 22^e vers staat Jakobus op n° 2, maar heeft het oog gerigt op n° 4. De nadruk ligt op *de wording*. Ook de hoorder *werd* iemand, die *alleen hoorder* was, op n° 4, daar het eerst op dit oogenblik bleek, dat hij niet verder kwam, dan hooren. Het *bedriegen van zich zelfven* was de oorzaak, die hem tot deze wording bragt. Onder dit zelfbedrog zal wel verstaan worden, zich zelfven met verkeerde overleggingen bedriegen, zooals b. v. deze zijn: de vorderingen van Jakobus zijn te hoog en te ernstig, zij nemen den werkelijken toestand der maatschappij niet genoeg in aanmerking, de teekening is ook bij nader inzien te donker gekleurd, het is niet zóó erg met mij gesteld, ik heb ook eene goede zijde en, wat meer van dezen aard is. De waarschuwing tegen dit zelfbedrog, dat op den weg bragt om iemand, die *alleen hoorder* was, te worden, geschiedt dus te gelijk met de vermaning, om doeners eens woords te worden en niet, alleen hoorders.

Met het 23^e vers zet Jakobus den voet op n° 4. De woorden: indien iemand hoorder eens woords is, beteekenen, dat hij het eerst *geworden* is en nu *is*. Deze wordt te regt vergeleken met een man, die zijn aangeboren aangezicht in een spiegel waarnam. De vergelijking behoeft blijkbaar de invulling [in hetgene hij na dien tijd deed en onderging]. Daarop slaat: en hij is weggegaan en vergat aanstonds, hoedanig hij was. Het weggaan bedoelt blijkbaar het weggaan *van de waarneming van zich zelfven*, die plaats vond in den spiegel. Met *vergeten* hebben wij aan geene activiteit te denken, het is de passiviteit, dat de indrukken uitgewischt worden. De loszinnigheid van

dezen man valt ons aanstonds in het oog: — hij doet iets, maar denkt niet, *waarom* en *waartoe* hij iets doet. — Die alleen hoorder *werd* en nu *is*, kan, *wat zijne vorige geschiedenis aangaat*, met dezen man vergeleken worden. Ook hij nam zich zelven waar onder het hooren; — hij is weggegaan van die waarneming, daar hij zich zelven bedroog; — hij vergat aanstonds, hoedanig hij was. Bij de uitwissching der indrukken werd hij nu iemand, die *alleen* hoorder was. Uit de loszinnigheid, die niet geluk aanbrengend is en die den man, die zijne indrukken liet uitwisschen, kenmerkte, wordt het verwerpelijke afgeleid, om *alleen* hoorder eens woords te worden.

De geschiedenis van den doener des woords is eene andere. Hij bleef bij de waarneming van zich zelven. De oorzaak was hierin gelegen, dat hij onder het hooren zich bukkende van ter zijde zag in eene volkomene wet, die der vrijheid is. Hierdoor is het hem onmogelijk, van de waarneming van zich zelven wegtetaan. Welke is de volkomene wet der vrijheid? Er is een onderscheid tusschen dienstknechten en vrijen. De dienstknecht doet, wat hem gezegd is, maar hij weet niet *waarom* en *waartoe*. Dit weet de vrije. Hij vereenigt zich met zijn werk, als wetende *waarom* en *waartoe* het gedaan wordt. De wet der vrijheid zal, terwijl het oog geslagen wordt op de christelijke lieflewet, wel deze zijn: de wet, met welker uitspraak *onze betere natuur zich vereenigt*. De aanleg onzer natuur en hare ontwikkeling zijn hiermede gemoeid. Hieruit volgt, dat zij geene andere wet is dan de gewone. Slechts de doener des woords ziet scherper en ontdekt in de opgave der wet eene uitspraak, met welke zijne betere natuur zich vereenigt. Nu beziet hij nader zijn eigen beeld. Het is in tegenspraak met de wet der vrijheid. Het is in overeenstemming met dat, wat onze lagere natuur pleegt uittewerken. Nu kan hij van de waarneming niet scheiden. Zij is hem te belangrijk. En de vorderingen, met

welke onze betere natuur zich vereenigt, inziende wenschte hij van de leelijke trekken, die er in zijn beeld zijn, zich te ontdoen. Uit het zien in de wet der vrijheid wordt het werkelijke komen *tot het doen* afgeleid. Hij bestrijdt het kwaad in zijne beginselen en zijn loop. Hij is geworden doener eens werks, dat door de wet der vrijheid werd opgelegd en verdiende de lofspraak: deze zal gelukkig zijn in zijn doen.

Er was ten laatste van een anderen man melding te maken, die het verder bragt dan de vergetelijke hoorder, doch niet *doener eens werks* werd. Hij liet niet, als de vergetelijke hoorder, de indrukken weder uitwisschen, maar zag in de wet der vrijheid. Deze bekoorde ook hem. Voor de stem zijner betere natuur had hij oog en hart. Hij verbond zich met innerlijke banden aan de wet der vrijheid en nam zich voor, haar te volgen. Toch kwam hij niet, waar hij zijn moest.

In het 26^e vers wordt melding gemaakt van iemand, die den dunk heeft, dat hij *een dienstbare* is. Hij heeft den dunk niet bij anderen, maar bij zich zelve. Hem dunkt van zich zelve, dat hij een dienstbare is. Er wordt verstaan eene dienstbaarheid aan de zoo even genoemde *wet der vrijheid*. Deze dienstbaarheid wordt gedacht als *eene innerlijke* en dus als in zijn gevoel aanwezig. Hij heeft met zijn gevoel zich verbonden aan de wet der vrijheid en gereed om haar te volgen, betreedt hij zijne verdere loopbaan.

Doch wat geschiedt? Hij stoot aan tegen de oude zonde, die hij bestrijden moet. Hij wil de armen niet meer mishandelen, maar eene andere rigting volgen. Doch het mag hem niet gelukken, zijne zonde te boven te komen. De tong is een voornaam werktuig, met hetwelk den arme oneer en smaad wordt aangedaan. Hij komt niet tot het aanleggen van den teugel aan dit zondigende deel. Hij heeft haar niet in zijne magt, weet niet het meesterschap

over haar uitte oefenen. Welke mag de oorzaak zijn? Het aanhouden eener boezemzonde is hem te lief. Aanhoudende, wat niet aantehouden is, wil hij wel in alle andere dingen aan de wet der vrijheid haren vollen loop laten en doen, wat zijne betere natuur zegt, doch op dit gebied wenscht hij eene uitzondering te maken. Hij gaat *zijn hart bedriegen*. Zijne betere natuur spreekt. Zijn hart zegt hem, dat hij aan de tong den teugel moet aanleggen en van alle onbehoorlijke behandeling der armen zich te onthouden hebbe. Hij komt in tweestrijd. Hij wenscht gaarne aantehouden, wat hem eigen geworden is. Hij gaat zijn hart bedriegen. Hij spreekt het toe en zoekt het te susen. Met fraaije woorden weet hij een goeden glimp aan de zaak te geven. Welligt spreekt hij tot zijn hart over de moeilijkheid, waarin hij verkeert. Hij zegt welligt, dat in den werkelijken toestand der maatschappij niet alles zoo uiterst naauw te nemen is, dat hij ook voor zijn huisgezin te zorgen hebbe, dat zijn pligt medebrengt, om, daar anders van de armen niets gedaan te krijgen is, hen een weinig ruw te behandelen, terwijl hij het zoo scherp niet meent, als hij hiervan de houding heeft; — en wat meer kan gedacht worden. Zijn hart schijnt nolens volens hierin te berusten. De slotsom is deze: zijn hart bedriegende, legt hij aan de tong den teugel niet op en toch heeft hij den dunk, dienstbaar te zijn aan de wet der vrijheid.

En nu het oordeel van Jakobus over dezen man? Hij zegt het met weinige woorden: van dezen man is de dienstbaarheid ijdel. Onder *ijdel* wordt verstaan een persoon of eene zaak, *die iemand of iets niet ver genoeg brengt*. Aan dat, wat iets niet ver genoeg brengt, wordt de stempeel der ijdelheid ingedrukt. Met reden mogt Jakobus zeggen: de innerlijke dienstbaarheid van dezen man brengt hem niet ver genoeg. Zij is geene volkomene. Zij laat hem ter halver wege staan. Zij moest hem brengen tot

het meesterschap over de tong en zie! aan hare taak onttrekt zij zich.

Op de innerlijke dienstbaarheid van dezen man wordt eene gegronde aanmerking gemaakt. Eene andere wordt tegen haar overgesteld, die van betere gehalte is. Er wordt melding gemaakt van eene reine en onbezoedelde dienstbaarheid bij den God en vader d. i. bij hem, die God en vader is. Zij wordt genoemd *eene reine*, wat *haar eerste ontstaan* aangaat, terwijl even hierdoor die andere als eene niet reine gedacht wordt. Maar ook, wat *den verderen voortgang* aangaat, wordt zij genoemd eene onbezoedelde. Zij werd niet bezoedeld met het bedriegen van het hart of andere belemmeringen, zoodat dat, wat rein was, van zijne reinheid ontdaan werd. Er wordt gezegd: bij den God en vader. Te voren was melding gemaakt van *den dunk* d. i. in eigen oog, nu wordt er gesproken van wat deze dienstbaarheid is in het oog van hem, die God en vader is. En de schrijver gaat nu opgeven, welke zij is: eene reine en onbezoedelde dienstbaarheid bij den God en vader is *deze*.

Het hoofdonderwerp der rede is *het gevoel* en niet *de daad*. Er werd besloten van de daad tot het gevoel. Ook uit de volgende daad: het bezoeken van weezen en weduwen, wordt dus het gevolg getrokken, dat waar deze is, daar eene dienstbaarheid is, die den mensch ver genoeg brengt.

Om de woorden des schrijvers in hunne strekking goed te doorzien, kan het nuttig zijn, eerst de tegenstelling zich te denken, die hier verwacht konde worden: eene reine en onbezoedelde dienstbaarheid is *deze*, *zijne tong met den teugel te besturen*. Deze tegenstelling voldeed aan alle eischen, die gesteld konden worden. Het geheele onderwerp der rede is hierin begrepen. Immers onder *doener eens woords of eens werks* verstaat Jakobus juist dit: de beteugeling van een kwaad, de opheffing van een mis-

bruik, dat hij in zijn verderen brief ging bestrijden. Aan het tegenovergestelde goede denkt hij niet eens, daar de geheele rigting van den brief tegen het kwade is en hierin al zijne kracht gelegen is. Door niemand konde eenig bezwaar gemaakt worden tegen de tegenstelling: eene reine en onbezoedelde dienstbaarheid is deze, zijne tong met den teugel te besturen.

Doch het lag in Jakobus geest hier een sprong te doen. Terwijl de wet der vrijheid voor den geest staat, kan hij niet voorbij iets tot haar lof te zeggen. Dan alleen kwam zij tot haar volle regt, als zij den mensch zóó ver bragt, als het zijn moest n. l. tot het tegenovergestelde *goede*. De schrijver wilde zeggen: eene reine dienstbaarheid is het, die u veel verder brengt, dan deze brief u brengen zal; — uwe betere natuur wijst u den weg naar het bezoeken van weezen en weduwen.

De tegenstelling wordt even hierdoor zeer scherp gemaakt. Tusschen het niet beteugelen der tong en het bezoeken van weezen en weduwen ligt de verst verwijderdste afstand. Immers welke was de gedachte, die het niet besturen der tong tot grondslag had? Zij was deze: *het verdrukken van hulpeloozen*. De armen waren aan de rijken overgeleverd, zij waren genoodzaakt bij deze hun brood te verdienen, zij hadden geene andere uitzigten, zij waren hulpeloos. En deze hulpeloozen verdrukten zij met de tong. Mogt niet met reden gezegd worden, dat hunne dienstbaarheid aan de wet der vrijheid, die hen wel tot het bedriegen van het hart, maar niet tot het beteugelen der tong bragt, hen niet ver genoeg bragt? — In de tegenstelling wordt nadruk gelegd op de woorden: *in hunne verdrukking*. Hier wordt niet bloot melding gemaakt van weezen en weduwen, maar van hen, die door menschen verdrukt werden. Wij hebben dus het denkbeeld: aan hulpeloozen, die verdrukt worden, te gemoet te komen. Kan er sterker tegenstelling zijn, dan tusschen hulpeloozen te

verdrukken en aan hulpeloozen, die verdrukt worden, te gemoet te komen? En naar welke zijde sprak de stem onzer betere natuur? Mogt Jakobus niet zeggen: eene reine dienstbaarheid is *deze*?

Met opzet plaatst zich Jakobus eene daad voor de aandacht, die tegenover de vorige konde gesteld worden. Het bezoeken van verdrukte weezen en weduwen lag in de nabijheid. — Een blik wordt geslagen op het verdere leven: zich zelve onbesmet te bewaren van de wereld. De voortgang der verdere dienstbaarheid aan de wet der vrijheid spiegelde zich hierin af. De menschenwereld wordt gedacht besmetting te kunnen mededeelen, zoodat onze betere natuur niet meer haren vrijen loop heeft en onbelemmerd gevolgd wordt. Menschen, die hunne lagere natuur volgen, kunnen hen besmetten, die hunne betere natuur in alles volgen. De hoofdtak, in algemeene termen uitgedrukt, blijft het: zich zelve onbesmet te bewaren van de wereld.

De schrijver heeft aan de inspraak van zijn hart voldaan en wenken medegedeeld, die eene goede uitwerking van zijn verdere woord konden verzekeren.

HOOFDSTUK II.

Mijne broeders! hebt niet in aannemingen des per- II
soons het geloof in onzen heer Jezus Christus, [den
heer] der heerlijkheid. [Er is bij u aanneming des
persoons op het terrein des eerens. Het is uwe leer,
den arme oneer aanteden.] Want zoo in uwe ver- 2
gadering inkomt een aan den vinger met een gouden
ring voorzien man in sierlijke kleeding en ook inkomt
een arme in slechte kleeding en gij ziet op hem, die 3
de sierlijke kleeding draagt en zegt: zit gij hier op
eene goede plaats, en tot den arme zegt: sta gij daar
of zit hier onder aan mijne voetbank, oordeeldet gij 4
niet in u zelve en werdt gij *niet* regters in booze ge-
dachten? Hoort, mijne geliefde broeders! verkoos 5
God de armen der wereld *niet*, om rijk te zijn in
geloof en erfgenamen van het koninkrijk, dat hij be-
loofde aan degenen, die hem liefhebben? [Wil hij
niet, dat de armen geëerd worden?] Maar gij deedt 6
den arme oneer aan. Overheerschen de rijken u *niet*
en trekken zij u *niet* in gerigten? Lasteren zij *niet* 7
den schoonen naam, die over u aangeroepen werd?
[Er is eene andere aanneming des persoons op het
terrein der liefde. Gij acht deze eene geringe zaak
te zijn. Zij is het niet.] Indien gij nu wel eene 8

- koninklijke wet volbrengt, naar de schrift: gij zult uwen naasten liefhebben als u zelve, zoo doet gij
 9 wèl, maar indien gij [daarna] den persoon aanneemt, zoo werkt gij zonde, berispt wordende door de wet
 10 als overtreders. Want hij, die de geheele wet bewaarde, maar [daarna] in één struikelde, is schuldig geworden ten opzichte van alle. [Dit ééne onderdeel
 11 staat in gelijken rang met de andere.] Want die zeide: gij zult niet echtbreken, zeide ook: gij zult niet doodslaan. Indien gij nu *niet* echtbreekt, maar wel doodslaat, zijt gij overtreder eener wet geworden.
 12 Spreekt zoo en doet zoo, [dat gij barmhartigheid doet en in het spreken en in het doen,] als door eene wet
 13 van vrijheid zullende geoordeeld worden. Want de beslissing is zonder barmhartigheid voor hem, die geene barmhartigheid deed, maar barmhartigheid roemt tegen eene beslissing in.
 14 ' Welk is het nut, mijne broeders! zoo iemand geloof zegt te hebben, maar werken niet heeft? Kan
 15 het geloof hem behouden? En zoo een broeder of eene zuster naakt zijn en dagelijksch voedsel hun ont-
 16 breekt en iemand uit u zegt hun: gaat henen in vrede, wordt warm en wordt verzadigd, en gijlieden geeft hun niet de benoodigdheden des ligchaams, welk is het nut? [Er is geen nut. Die barmhartigheid
 17 bestaat niet.] Zoo is ook het geloof, zoo het niet
 18 werken heeft, dood op zich zelf. Maar zal iemand zeggen: gij hebt geloof en ik heb werken. [Indien iemand, in dezen zin tot mij sprekende, zegt: ik heb geloof en gij hebt werken, zoo zeg ik:] Toon mij uw geloof zonder de werken en ik zal u uit mijne
 19 werken het geloof toonen. Gij gelooft, dat God één

is, gij doet wèl, ook de demonen gelooven het en zij sidderen. En wilt gij weten, o ledig mensch! dat 20 het geloof zonder de werken dood is? Abraham, onze 21 vader, werd hij *niet* uit werken geregtvaardigd, zijn zoon Isak op het altaar gebragt hebbende? Ziet gij, 22 dat het geloof medewerkte met zijne werken en uit de werken het geloof tot volkomenheid gebragt werd en de schrift gevuld werd, die zegt: Abraham geloofde 23 in God en het werd hem aangerekend tot regtvaardigheid; — en hij werd een vriend Gods genoemd [in de schrift]? Zoo ziet gij dan nu goed, dat uit 24 werken een mensch geregtvaardigd wordt en *niet* [zoo- als gij als tegenpartij zeidet] uit geloof alleen. Des- 25 gelijks ook Rachab de hoer, werd zij *niet* uit werken geregtvaardigd, de afgezanten ontvangen en op een anderen weg uitgedrongen hebbende? [Zoo ziet gij dan nu goed, dat uit werken een mensch geregtvaardigd wordt en *niet*, zooals gij als tegenpartij zeidet, uit geloof alleen. Dit laatste kan niet.] Want gelijk 26 het ligchaam zonder een geest dood is, zoo is ook het geloof zonder de werken dood.

HOOFDSTUK II : 1—13.

Wij treden het *derde* tijdperk in en zien op de twaalf stammen, die *de armen minachtten* en dit in daden deden blijken. Hierover handelt II : 1—13. Doch in hetzelfde tijdperk ontstond waarschijnlijk de meening bij sommigen, dat het op daden niet zoo zeer aankwam en alleen het geloof noodzakelijk was. Tegen deze meening wordt strijd gevoerd II : 14—26.

Met de vermaning: mijne broeders! hebt niet in aannemingen des persoons het geloof in onzen heer Jezus Christus, den heer der heerlijkheid, opent de schrijver zijne beschouwingen. De afkeuring valt op *aannemingen des persoons* en de raad wordt aan de hand gedaan, om deze niet te hebben, terwijl men het geloof in Jezus Christus had. Indedaad beide zaken zijn onvereenigbaar. Het geloof toch vereenigt zich met den heer en *zijn leven*. In dit laatste is hij geheel onderscheiden van andere heeren en mogt hij wel genoemd worden de heer der heerlijkheid. Geene aannemingen des persoons zijn bij hem te bespeuren, maar wel de reinste liefde jegens allen. Verdroeg het geloof in hem zich niet met aannemingen des persoons, de twaalf stammen hadden hiervan geene bewustheid. Hun oog was voor beide geopend. Tegenover menschen, die zich niet bewust waren van het onvereenigbare dezer beide zaken, laat de schrijver zijne woorden hooren vs. 1, ter-

wijl, daar het geloof ter sprake wordt gebragt, welligt tevens de beschouwingen II : 14—26 worden ingeleid.

Welke zijn deze aannemingen des persoons? Daar zijn er *twee*. De eene geschiedt op het terrein *des eereus*, de andere op dat *der liefde*. Van de eerste handelt vs. 2—7; — van de andere vs. 8—13.

De houding tegenover de armen wordt afgekeurd onder den vorm van aannemingen des persoons. Deze bestonden in het eeren der rijken en het oneer aandoen aan de armen; — gelijk ook in het liefde bewijzen aan de rijken en het buitensluiten der armen buiten de liefde. De *minachting* der armen werd hierin wel zeer blijkbaar. Zij schenen geene eer en geene liefde waard te zijn. Spreekt nu de schrijver van aannemingen des persoons, hij wil het leven der rijken onder elkander, dat zij elkander eerden en liefde bewezen, niet treffen, maar wel het verschijnsel, dat zij aan de armen oneer aandeden en hen uitsloten van de liefde. Indedaad valt hierdoor eene onwaardige bejegening te scherper in het oog. Als iemand *ons* oneer aandoet, terwijl anderen geëerd worden; — als iemand *ons* van de liefde uitsluit, terwijl aan anderen liefde bewezen wordt, zoo wordt die oneer en die liefde-loosheid te pijnlijker. Met de woorden: aannemingen des persoons, wordt het oog geheel naar de armen gerigt en de minachting jegens hen wordt te veelbaarder, naarmate de rijken geacht worden.

Wij zouden kunnen verwachten, dat in de verdere rede het onderwerp voortgezet en over het onvereinigbare van het geloof en aannemingen des persoons gesproken werd. Dit geschiedt echter niet. Eene enkele aanduiding was voldoende, om op de aannemingen des persoons het licht der afkeuring te doen vallen. Nu wendt zich de schrijver geheel tot die aannemingen des persoons. Doch wij behoorren wel te zien, van welk standpunt hij deze wil treffen. Hij heeft bepaalde gezigtspunten, blijkens de verdere rede.

Op het terrein des eerens vs. 2—7 gaat hij van eene zekere zijde de zaak bezien; — doch op het terrein der liefde vs. 8—13 verandert hij weder van oogpunt.

De schrijver gaat van eene zekere zijde de zaak bezien, op het terrein des eerens vs. 2—7. De werkelijkheid is hem niet verborgen. Terwijl de rijken aan de armen oneer aandoen, ziet de schrijver zeer goed, dat zij dit doen volgens hun *stelregel*, volgens hunne *leer*. Hunne leer bragt mede, dat dit alzoo geschiedde. Doen zij aan de armen oneer aan, zij brengen slechts hunne leer in praktijk. Uit dit oogpunt de zaak beziende, laat de schrijver zijne woorden hooren. — Tusschen het 1^e en 2^e vers behoort dus eene invulling te geschieden, die aanduidt, dat de schrijver zijne rede tot de aannemingen des persoons beperkt; — zoo ook de aanduiding, wegens het volgende *want*, dat *de leer* der rijken medebragt, den armen oneer aantendoen. Wij voegen daarom in [er is bij u aanneming des persoons op het terrein des eerens. Het is uwe leer, den arme oneer aantendoen].

Van de verschijnselen bij de rijken kennis genomen hebbende, gaat de schrijver een aanval doen op hunne leer. Hij denkt zich een bepaald geval, dat dagelijks konde voorkomen. Er was niet de minste twijfel, dat het geval niet zoo behandeld werd, als hij schilderde. Zelfs zij, tegen wie het woord gerigt was, konden niet ontkennen, dat alles haarfijn en naar waarheid geteekend werd. De schrijver gaat spreken van twee vreemdelingen, die in hunne vergadering binnenkwamen. Deze vergadering was wel die der christenen, daar in andere vergaderingen geene plaats-aanwijzing pleegt te geschieden. De rijken hadden hier het bestuur in handen. Voor zich zelve hadden zij hoogere zitplaatsen afgezonderd, het gestoelte der eere was hun toegewezen. Voor de armen waren staanplaatsen op zekeren afstand bestemd of ook zitplaatsen aan de voetbank der rijken, daar hier de staande houding der

armen de rijken konde hinderen. Ook in voorkomende gebeurtenissen hadden de rijken het bestuur. Zij regelden alles. Één uit hen sprak als vertegenwoordiger van allen, terwijl zij, voor zooveel dit konde, met elkander raadpleegden. De vergadering is reeds aanwezig. Twee vreemdelingen treden binnen. Zij zijn zeer onderscheiden in kleeding. De een is een goudgevingerd man en draagt eene sierlijke kleeding, de andere eene slechte. De opmerkzaamheid der rijken is gaande gemaakt en wil plaatsen aanwijzen. Met de meeste opmerkzaamheid zien zij op den sierlijk gekleeden man en na verloop van eenigen tijd zegt één tot hem: zit gij hier op eene goede plaats. Tot den anderen wordt gezegd: sta gij daar of zit hier onder aan mijne voetbank. De zaak is afgeloopen. Alles is geregeld. Alleen Jakobus heeft eene kleine aanmerking te maken, die hunne handelwijze veroordeelt.

De volle nadruk valt op het slot van den volzin in het 4^e vers. De schrijver wijst op de gedachten, die in hen levendig waren *onder het zien* op den man van sierlijke kleeding en *voordat* het woord uit den mond kwam: zit gij hier op eene goede plaats. De woorden luiden: oordeeldet gij *niet* in u zelve en werdt gij *niet* regters in booze gedachten?

Het woord, te voren I : 6 door *twijfelen* vertaald, komt hier voor in de beteekenis van *oordeelen*. Dit oordeelen is hier zoo natuurlijk, dat aan niets anders te denken is. Immers een oordeelen behoorde te gaan over die twee vreemdelingen. Wie zijn zij? Niemand kent hen. Er is toch een punt, dat opheldering noodig heeft. Waar zullen zij gezet worden? Waar is hunne plaats? De rijken zien op den gouden ring, op de sierlijke kleeding. Maar in deze waarneming zijn zij nog onzeker, welke plaats aantewijzen. De stelregel is toch niet, dat het kleed den man maakt en de man van sierlijke kleeding op de hooge plaatsen behoort te zitten. Neen! de stelregel is: aan den

rijke komt eer toe, aan den arme oneer. Het verwondert ons niet, dat de rijken gaan *oordeelen in zich zelve*. Zij behooren te weten, of die man met sierlijke kleeding onder *de bezitters* behoort. Zij gaan hem scherper gadeslaan, om uit zekere kenteekenen optemaken, of hij onder de bezitters van geld en goed kan geteld worden. Niet ieder man van sierlijke kleeding is rijk. Dit laatste wenschten zij te weten, of rijkdom in zijn huis is. En al oordeelende meenen zij uit zekere kenteekenen waartenemen, dat hij onder de bezitters behoort en het woord is gereed: zit gij hier op eene goede plaats.

Het oordeel over den man met slechte kleeding is aanstands opgemaakt. Hij wordt reeds bij voorbaat *een arme* genoemd. Ook zijne plaats wordt hem aangewezen.

Na het oordeelen werden deze rijken *regters*. A is de man van sierlijke kleeding, B de andere. De rijken werden regters over A en B. De stelregel werd in praktijk gebracht: den rijke komt eer toe, den arme oneer, en aan A en B worden hunne plaats aangewezen.

Deze beslissing over A en B geschiedde *in booze gedachten*. Deze booze gedachten zijn dezelfde, dat aan den rijke eer, aan den arme oneer moet worden aangedaan.

De schrijver grijpt al vragende zijne lezers in het hart en vraagt hun met andere woorden, of het ontkend konde worden, dat zij deze leer hadden en deze in praktijk bragten?

Over het verwerpelijke van dezen stelregel wordt vervolgens een oordeel uitgesproken. Met de aanspraak: hoort, mijne geliefde broeders! plaatst zich Jakobus op niet te grooten afstand, hij komt nader tot hen, met redenen zijn oordeel omkleedende. Hij beroept zich op de verkiezing der armen. Gelijk immer behoort op deze ontkenning, *niet*, de nadruk te vallen, gelijk wij in de vertaling dit door teekenen uitdrukken. Jakobus wil vragen: kan het ontkend worden, dat God de armen der wereld verkoos?

Verkoos hij hen *niet*? Is hij de armen *voorbijgegaan*? Er is dus sprake van eene algemeene verkiezing en geenszins van eene bijzondere, die *alleen de armen* aangaat. God verkoos christenen uit anderen uit, om rijk te zijn in geloof d. i. om, door geloof te hebben, rijk te zijn in leven en erfgenamen van het koninkrijk, dat hij beloofde aan degenen, die hem liefhebben. Wij ontmoeten weder dezelfde belofte als I: 12. Aan de regtvaardigen werd het koninkrijk of de erfenis beloofd, te gelijk met het eeuwige leven. De schrijver vraagt, wat die algemeene verkiezing aangaat, met den meesten nadruk: verkoos God de armen der wereld *niet*? Het antwoord wordt natuurlijk gedacht bevestigend te zijn.

De tegenstelling wordt gemaakt: maar gij deedt den arme oneer aan. De rijken worden tegenover God gesteld. Doch deze tegenstelling heeft geene goede houding. Immers God kan niet gedacht worden, door de verkiezing der armen, hun eer aangedaan te hebben. Voor God bestaat het onderscheid tusschen rijken en armen niet. Eene gedachte schijnt overgestapt te zijn en ingevuld te moeten worden: [wil hij niet, dat de armen geëerd worden]? Immers in de verkiezing der armen is de wil van God begrepen, dat de armen, even als anderen, geëerd worden. De tegenstelling is dan deze: God wil, dat de armen geëerd worden, maar gij deedt den arme oneer aan.

Het bewijs, dat Jakobus niet te ver ging met zijne uitspraak, was met weinige woorden te leveren. De armen konden opgeroepen worden om te getuigen, of het geene waarheid was, dat de rijken hun oneer aandeden. Zij worden als getuigen aangesproken: overheerschen de rijken u *niet*? Kan het ontkend worden, dat de rijken u maken tot voorwerpen hunner magtsbetooning en alzoo u oneer en smaad aandoen? En trekken *zij* u *niet* in gerigten? Wellicht waren deze gerigten, die der rijken. Om bestaande zaken tusschen rijken en armen te vereffenen werden wel-

ligt gerigten opgerigt. Rijken hadden uitsluitend hierin zitting. De oprigting dezer gerigten getuigde reeds van oneer, den armen aangedaan. Maar als nu de rijke zijne armen voor die gerigten trok, om voor den schijn te laten uitspreken wat regt was, welk eene oneer al wederom, den arme aangedaan, om niet eens te gewagen van het groote onregt, dat gepleegd werd. Lasteren *zij niet* den schoonen naam, die over u aangeroepen werd? De lasteraar spreekt met verachting van het heilige. *Een schoone naam* werd gelasterd. Waarschijnlijk mag de schrijver bedoeld hebben den naam van Jezus, als *heer der armen*. Welligt werd in vroegeren tijd door leeraars, ook over armen in het bijzonder, zegen aangeroepen. Gingen zij de gemeente specificeren, de uitdrukking was gewettigd: heer der armen. De rijken spraken met verachting van dezen naam. Den naam van Jezus wachtten zij zich wel te lasteren. Zij stelden, uiterlijk althans, te veel prijs op hunne betrekking tot het christendom. Doch geene of weinige betrekking van Jezus tot de armen aannemende, konden zij met verachting van deze zegswijze spreken, aanduidende dat de naam zelf, *heer der armen*, iets verachtelijks aan zich had. — Wanneer nu deze feiten niet konden ontkend worden, zooals zij voor aller oog bloot lagen, had Jakobus te sterk gesproken, toen hij zeide: maar gij deelt den arme oneer aan?

Hoofdstuk II: 8—13. De schrijver stapt met het 8^e vers over op een ander terrein en ziet eene aanneming des persoons op *het terrein der liefde*. Doch hij verandert van oogpunt. Hij ziet niet meer een stelregel, eene leer. Zich regelende naar den toestand der lezers ziet hij iets anders. De werkelijkheid is hem al wederom niet verborgen. Hij weet, dat de rijken de armen van hunne liefde buitensluiten. Maar hij weet tevens, dat zij dit als eene zaak van zeer geringe beteekenis achten. Het is in

hun oog naauwelijks noodig hierover te spreken. De zaak zelve was van zoo weinig gewigt, dat zij de aandacht bijkans niet waardig was. Uit dit oogpunt den toestand beziende wil Jakobus aantonen, dat de zaak zelve van het allermeeeste gewigt was, dat de geheele verhouding tot de liefdewet hiermede gemoeid was. De invulling schijnt te moeten plaats hebben [er is eene andere aanneming des persoons op het terrein der liefde. Gij acht die eene geringe zaak te zijn. Zij is het niet].

Twee gebeurlijkheden worden voorgesteld. Doch wij hebben in het oog te houden, dat deze niet tegen elkander overstaan, maar elkander opvolgen. De aard der redenering brengt mede, dat met het eerste *indien* gezegd wordt: indien het zoo is, indien het zoo ver gaat, is alles wel; — en met het tweede *indien*: maar indien het verder zoo gaat, is alles verkeerd. De schrijver ziet blijkbaar de aanneming des persoons opkomen *na* de volbrenging der wet. Er behoort tot verduidelijking twee malen ingevuld te worden [daarna]. Immers wanneer dit niet aangenomen wordt, ontbreekt de grondslag, waarop de rede staat. Die grondslag is *het zijn* op het goede terrein en *het overstappen* op het andere. Immers van de aanneming des persoons op zich zelve, zoo zij niet volgt op de volbrenging der wet, kan niet gezegd worden, wat vervolgens gezegd wordt. Wij vinden dan geene plaats voor *berisping*, *overtreding*, aan alle schuldig *worden*. De uitdrukking vs. 10: de geheele wet te bewaren en te gelijker tijd in één te struikelen, bleef ook geheel en al onverklaarbaar. Hoe is het mogelijk *het geheel* te bewaren en te gelijker tijd *in één* te struikelen? Wij meenen, dat de invulling [daarna] door de noodzakelijkheid geboden is.

De schrijver legt den grondslag, waarop de rede staat, in het 8e vers Hij spreekt van *eene wet*. Is zij de Joodische of de christelijke? Zij is de christelijke liefdewet. Het is waar, de Mozaische wet berust ook, wat grondslag

aangaat, op naastenliefde. Maar zij doet dit slechts *voor een deel*. De naastenliefde is in haar niet meer dan een onderdeel, *een gebod*. In de Mozaische wet kennen wij ook geen enkel gebod, dat over *aanneming des persoons* handelt. Is er nu van *deze* sprake en wordt te gelijk van *eene wet* melding gemaakt, wij laten ons niet verblinden, noch door de aanhaling der schrift vs. 8, noch door de aanhaling van geboden uit Mozes wet in het 11^e vers. Deze laatste worden slechts aangehaald, om iets, wat in het vorige vers gezegd was, duidelijk te maken. Wij zien dan de christelijke liefdewet. Om haren inhoud uittedrukken, wordt gewezen op eene uitspraak Lev. XIX : 18, gij zult uwen naasten liefhebben als u zelven. Deze uitspraak wordt aldaar niet in aanraking gebragt met *de wet*. Zij staat op zich zelve. Om dus den inhoud der christelijke liefdewet onder woorden te brengen en overeenstemming met die oude uitspraak aantetuiden, geschiedt deze aanhaling. Indedaad de geheele christelijke liefdewet bestaat in de naastenliefde. Zij wordt daarom genoemd eene *koninklijke*. Vele dingen worden in haar niet opgenoemd, slechts één ding en wel iets, dat binnen in den mensch is. Maar ook in dit ééne ding is alles begrepen. Zij mogt aanspraak maken op den naam van eene hooge, uitstekende te zijn.

De schrijver den grondslag der rede leggende, heeft lof over voor hem, die eene liefdewet volbrengt en zegt: gij doet wèl. Wij hebben nu iemand, die op het goede terrein is en geprezen wordt.

Het oog wordt geslagen op hetgene volgen konde: maar indien gij daarna den persoon aanneemt. Die aanneming des persoons geschiedde, door aan de rijken liefde te bewijzen en de armen van de liefde uittesluiten. De geheele afkeuring valt op dit laatste, zoodat de ééne zijde van de aanneming des persoons niet in aanmerking genomen wordt, dan om te duidelijker de andere zijde, de liefde-

loosheid jegens de armen, te doen uitkomen. Wij hebben hier noodig, zal de verdere rede duidelijk worden, ook de christelijke liefdewet in onderdeelen te verdeelen. Wij kunnen er zoo vele maken, als ons goeddunkt. Uit het oogpunt van het bezitten van geld en goed ziende, brengen wij het liefhebben *van den naasten* tot de volgende onderdeelen: gij zult *den arme, den nijveren handwerksman, den gezeten burger, den vermogende, den rijke* liefhebben. — Om verwarring te voorkomen spreken wij van *de overtreding* eener wet, doch van *de overschrijding* van een gebod of van een onderdeel.

De schrijver zegt: maar indien gij daarna den persoon aanneemt, zoo werkt gij zonde d. i. uw werk is zonde, al wat gij doet is zonde. Hij doelt op de overstapping van het eene gebied op het andere. Hij heeft voor den geest *eene lijn*, afgedeeld bij de Mozaische wet in tien geboden, bij de andere in onbepaalde onderdeelen. Deze lijn vormt de grensscheiding tusschen het gebied der liefde en dat der zonde. De volbrenger der christelijke liefdewet staat vóór de lijn, heeft het aangezigt naar deze gekeerd en beweegt zich, door eene wet te volbrengen, op het gebied der liefde. Zoo ver is alles wèl. Maar nu komt hij voor het onderdeel: gij zult den arme liefhebben, en overschrijdt het door aanneming des persoons of door de armen van de liefde buitentesluiten. De gevolgen zijn, dat hij met deze overschrijding op een ander gebied komt, dat der zonde. Al wat hij nu doet, is zonde. Maar te gelijk met de overschrijding *van een onderdeel*, heeft hij *de geheele wet* overtreden. Hij is over *de lijn der wet* henengestapt. Met den eenen voet op het eene en met den anderen voet op het andere terrein te staan, kan niet geschieden. Hij heeft aan de wet den rug toegekeerd. De berisping der wet kan dus geacht worden te geschieden. Hij heeft niet slechts met een gebod, maar met eene wet te doen. *Die wet* berispt hem. Er worden niet alleen berispende aan-

merkingen gemaakt, eene sterkere berisping vindt plaats, dat hij iets gedaan heeft, wat niet had behooren te geschieden. Waarover loopt deze berisping? Berispt hem de wet, dat hij haar overtreden heeft? Het is mogelijk. Wij meenen echter, dat de berisping nog iets verder gaat. Als overtreder wordt hij berispt, dat hij de banden, die hem aan de wet bonden, verbroken heeft. Hij behoorde haar in vroegeren tijd toe. Nu heeft hij, door een gebod te overschrijden en te gelijker tijd de wet te overtreden, zich van haar losgemaakt, alle banden met haar verbroken.

Dat de wet als berisper optreedt, zal wel in verband staan met de verschijnselen in de menschelijke natuur. Bij iemand, die op het liefdeterrein was, maar het zoo even verlaten heeft, laat eene berispende stem zich hooren. Die berisping geschiedt niet meer, als iemand sedert langen tijd reeds op het gebied der zonde zich bewoog. Doch bij het overstappen van het eene gebied op het andere kan het geene verwondering wekken, dat de beleedigde partij bij allen berispingen laat hooren en deze uit het gemoed opwellen.

De schrijver gaat vervolgens hiervan opheldering geven in het 10e vers, dat terugslaat op de woorden: *als overtredders*. Hij zegt: want hij, die de geheele wet bewaarde, maar daarna in één d. i. in één onderdeel, struikelde, is schuldig geworden ten opzichte van alle d. i. van alle onderdeelen. Waarin bestaat deze schuld? Zij is eene tweeledige. Hij is schuldig. Hij heeft één onderdeel *overschreden*. Maar hij heeft ook al de andere onderdeelen *verlaten*. Hij is dus schuldig ten opzichte van *alle*. Al heeft hij de andere onderdeelen niet in eigenlijken zin, gelijk het ééne, overschreden, toch is hij, als *overschrijder* van één onderdeel en als *vertaler* van de andere, schuldig ten opzichte van alle. En hij is dit *geworden*. Hierin ligt dus opgesloten, dat hij werkelijk *overtreder eener wet* was, daar hij schuldig werd ten opzichte van

al hare onderdeelen. — Overigens behelst dit vers wel eene algemeene waarheid, maar ziet toch bepaald met *het struikelen in één* op het aannemen des persoons van het vorige vers.

Wij mogen wel onderzoek doen naar de gedachte, die tot grondslag ligt aan deze beschouwingen. Wij zien aanstonds, dat zij op onze maatschappelijke wet volstrekt niet voegen. Vordert deze daden en laat zij de gezindheid ongemoeid, het is zeer wel mogelijk één onderdeel te overschrijden zonder overtreders van het geheel te worden en schuldig te zijn ten opzichte van alle. Doch de wet van Mozes, wat haren grondslag aangaat, en de christelijke liefdeswet rigten zich naar de gezindheid en vorderen het edelste in den mensch. De liefde is van zulk een reinen aard, dat zij geene schaduw op zich dult. Zij wil geheel onbelemmerd heerschen of zij wil niets. Als zij niet naar alle rigtingen heerschen kan, trekt zij zich terug en zij gaat uit ons uit. Hiermede is dus vereenigd, dat, als één onderdeel overschreden wordt, *de wil*, om de overige onderdeelen te doen, *bedorven wordt*. Deze verliest zijne frischheid. Hij wordt verlamd, dewijl de kracht, die hem in beweging brengt, zich terugtrekt. Wij bemerken dus, dat het beeld *eener lijn*, dat Jakobus voor den geest stond, zeer juist was. Die armen van de liefde buitensluit, overschrijdt niet slechts één onderdeel der wet: gij zult den arme liefhebben; — te gelijker tijd pleegt hij verraad aan zich zelve en bederft zijn wil. Met dezen verlaat hij de overige onderdeelen en hij werkt nu zonde, daar hij de lijn der wet overtreden heeft. Hij heeft de banden met haar losgemaakt en haar den rug toegekeerd.

De rede van Jakobus heeft geen gebrek aan kracht. Waren de twaalf stammen van oordeel, dat de aanneming des persoons op het terrein der liefde van uiterst geringe beteekenis was, met weinige maar krachtige woorden wordt gewezen op de hooge beteekenis, die zij had voor het leven.

Met haar ging iemand het goede gebied verlaten en be-
woog hij zich op het gebied der zonde. Met haar was
hij, als overtreders, buiten de liefdewet. Wat bleef er dan
nog overig, zoo iemand een oog had voor de waarde van
het christelijke leven? — En werden al deze beschouwin-
gen niet verzegeld door de opmerking, dat het geteekende
waarheid geworden was in het leven der twaalf stammen?
Wij herinneren ons aan I : 5.

Doch de schrijver wil ook verder hen niet sparen. Hij
doorziet het hart. Hij kent het verschijnsel der mensche-
lijke natuur, dat, als iemand één onderdeel overschrijdt,
hij juist *dit* als eene zaak van geringe beteekenis gaat
aanmerken. Zijn oordeel geraakt op een dwaalweg. De
overschrijding van alle andere onderdeelen wil hij wel, en
soms scherp, veroordeelen, doch het ding, dat hem zel-
ven meer bijzonder raakt, wordt met de meeste verschoo-
ning behandeld. Hij acht dit van geringe beteekenis te
zijn. Tegen dit verschijnsel treedt Jakobus op in het 11^e
vers, dat geheel afhankelijk is van het voorafgegane: strui-
kelen *in één*. Blijkbaar behoort de invulling te geschieden
[dit ééne onderdeel staat in gelijken rang met de andere].

Om nu aantetoonen, dat het onderdeel, dat iemand over-
schrijdt, in denzelfden rang staat als de andere, wendt
zich Jakobus tot de wet van Mozes. Daar in de christelijke
liefdewet geene onderdeelen met name genoemd zijn en
daar dit wel plaats vindt in de wet van Mozes, kon hij
duidelijker zijne meening zeggen, door de wet van Mozes
aantehalen. In haar werd duidelijk, dat alle onderdeelen
in gelijken rang staan. Die zeide: gij zult niet echtbre-
ken, zeide ook: gij zult niet doodslaan. In geval nu iemand
volstrekt niet den echt brak, maar wel dood sloeg, was hij,
even door de overschrijding van dit onderdeel, overtreders
eener wet geworden d. i. hij had één onderdeel overschre-
den en de overige onderdeelen verlaten. Het was blijk-
baar, dat alle onderdeelen in gelijken rang stonden en

iemand, door de overschrijding van welk onderdeel dan ook, overtreders eener wet werd. De twaalf stammen zagen hunne meening, ook in den grondslag, waarop zij rustte, veroordeeld.

Met eene waardige vermaning, om het onderdeel: gij zult den arme liefhebben, voor oogen te houden besluit de schrijver zijne beschouwingen. Zal het 13^e vers aan het 12^e zich aansluiten, de invulling behoort plaats te vinden [dat gij barmhartigheid doet *en* in het spreken *en* in het doen].

Het liefhebben der armen kan ook gebragt worden onder de woorden: *barmhartigheid doen*. Immers deze geschiedt aan hen, die uiterlijk geringer en minder bedeeld zijn. Dat Jakobus ook bijzonder *op het spreken* aandringt, vindt zijne verklaring in den toestand der lezers, die met de tong zondigden. Het *doen* ziet op dat, wat buiten het spreken is. De vermaning is dus zeer eenvoudig: spreekt zoo en doet zoo, dat *en* uw spreken *en* uw doen uit barmhartigheid voortvloeit.

Het *verbindende* hiertoe wordt door de woorden aangeduid: als door eene wet van vrijheid zullende geoordeeld worden. Twee dingen worden vermeld. Vooreerst de waarheid, dat God onderzoek doet en met zijn geest oordeelt, hoedanig ons gedrag was en of wij beantwoordden aan den inhoud der christelijke liefdewet. Als van *eene wet* gesproken wordt, ligt de gedachte aan *het oordeelen* niet verre, daar dit noodzakelijk op het eerste moet volgen. Doch ten andere wordt de waarheid voorgedragen, dat God oordeelen zal door middel van *eene wet van vrijheid*. Het oordeelen is hierin begrepen, of wij dat, *waarmede onze betere natuur instemde*, gedaan hebben. Bindt nu de schrijver met deze gedachte het doen van barmhartigheid aan, hij zegt met andere woorden: tot het doen van barmhartigheid zijt gij verbonden, daar er een oordeel zal zijn, of gij barmhartigheid gedaan hebt en of gij hierin uwe

eeretaak vervuld hebt, om *dat* te doen, *waarmede uwe betere natuur instemde*.

Met het 13^e vers zullen wij genoodzaakt zijn het woord, dat gewoonlijk door *het oordeel* vertaald wordt, optevatten als *de uitspraak* of *de beslissing*. Het schijnt bij Jakobus hier in dezen zin voortekomen. Immers aan *een oordeelen zonder barmhartigheid* is met geene mogelijkheid te denken. Het oordeelen is eene werkzaamheid des geestes, om nategaan wat geschied is en hoedanig de gesteldheid was en is. Barmhartigheid heeft hiermede niets te maken. De reine werkelijkheid is het eenige voorwerp van onderzoek. Iets anders is het met *de beslissing*. Wij kunnen denken aan iemand, die voor het oordeelen niet bestaat en thans, voordat de beslissing valt, een beroep doet op Gods barmhartigheid. Op dit standpunt zich plaatsende, zegt de schrijver, dat de beslissing geheel afhangt van het oordeelen. De beslissing zal zijn zonder barmhartigheid voor hem, die geene barmhartigheid deed. Wij worden gewezen op de verkeerde houding, die iemand aanneemt, als hij, geene barmhartigheid gedaan hebbende, een beroep op barmhartigheid doen zoude.

De tegenstelling is deze: maar barmhartigheid roemt tegen eene beslissing in. Die barmhartigheid deed, wenscht niet anders dan dat de beslissing van het oordeelen geheel afhange. Hij wenscht, dat er niets tusschen deze twee handelingen geschiede. En heeft hij de bewustheid zijne betere natuur gevolgd te zijn in het doen van barmhartigheid, hoe zoude hij niet met verheffing spreken over dat, wat hem wacht en niet roemen tegen eene beslissing in? — Immers wij hebben hier te doen met de twaalf stammen, die *eene zwakke zijde* hadden. Was *deze zwakke zijde* goed, dan mogt verondersteld worden, dat *alles* goed was. Hieruit is te verklaren, dat juist barmhartigheid d. i. het liefhebben *der armen*, tegen eene beslissing in roemen konde.

Het oordeelen en de beslissing worden hier, als overal, gedacht te geschieden bij de komst tot de erfenis of het koninkrijk of het eeuwige leven.

Dat Jakobus overigens *eene wet* hier op den voorgrond gesteld heeft, zal wel verklaard kunnen worden uit zijne veelzijdigheid. In het vervolg spreekt hij ook van het liefdebeginzel. Een man van veelzijdige ontwikkeling beweegt zich niet altijd in denzelfden kring van denkbeelden.

HOOFDSTUK II : 14—26.

In het *derde* tijdperk hebben wij tevens van een ander verschijnsel melding te maken. Het mag waarschijnlijk zijn, dat bij het ontstaan van daden van minachting jegens de armen, de meening ontstond, dat het op daden niet zoo zeer aankwam, maar alleen het geloof noodzakelijk was. Daarom vindt het betoog hier zijne plaats. Wij gaan voor eenige oogenblikken op *sommigen* onder de twaalf stammen zien, die deze meening waren toegedaan. De schrijver moest noodzakelijk tegen haar opkomen.

Met de woorden II : 14—26 raken wij aan een gewichtig punt. Reeds sedert geruimen tijd heeft de meening geregeerd, dat Jakobus met Paulus in strijd is. Onze groote reformator was, zooals bekend is, geen vriend van den brief van Jakobus. Had hij hem beter gekend, hij was wel een bewonderaar geweest van dezen evangelieschen man, die te gelijk in zijne groote geestesgaven tot eene aanzienlijke hoogte zich verhief. Wij oordeelen, dat het gevoelen, dat er strijd is tusschen Paulus en Jakobus, op een zeer zwakken grondslag rust. Naar onze meening is er geen verschil tusschen beide, zelfs geen zweem, zelfs geen wolkje, zelfs geene schaduw.

Sommigen zeggen, dat Jakobus met opzet Paulus bestrijdt, dat hij den toelag hierop had. De voorstanders dezer meening zien dit van vs. 21 af, waar in twee voorbeelden, die van Abraham en Rachab, over de regtvaardigheid gehandeld wordt. Wij meenen, dat deze bestrijding ons al zeer min over Jakobus zoude doen denken. Behoorde hij tot de zwakken van ons geslacht, die geen bloed in het hart hebben en niet durven? Durft hij niet vlak vóór den vijand te gaan staan in eene allergewichtigste levenskwestie, maar loert hij van ter zijde, om hem slagen toetebrengeu? Immers die twee voorbeelden moeten tot opheldering zijn van het onderwerp der rede. Uit een verborgen hoek rigt dan die man, die niet voor het front durft te treden, zijne aanvallen.

Doch het konde zijn, dat Jakobus niet het opzet had, om Paulus te bestrijden, maar toch meeningen mededeelt, die van den laatsten verschillen. In dit geval was er tegenspraak. Ieder had zijne meening. Het zal ons kunnen blijken, dat dit oordeel niet naar waarheid is opgemaakt.

Het is waar, zij die op den klank der woorden afgaan, hebben spoedig genoeg hun pleidooi gewonnen. Zij laten zich hooren. Zegt Paulus niet Rom. III : 28: wij besluiten dan, dat door geloof een mensch geregtvaardigd wordt zonder werken eener wet d. i. zonder dat werken eener wet er bij zijn? En zegt Jakobus niet II : 24: zoo ziet gij dan nu goed, dat uit werken een mensch geregtvaardigd wordt en niet uit geloof alleen? Kan er scherper tegenspraak zijn? Komt nog niet hierbij II : 22: ziet gij, dat het geloof medewerkte met zijne werken? Kan er sterker tegenspraak zijn? Wij antwoorden: neen! er kan geen sterker tegenspraak zijn, als iemand slechts op den klank der woorden afgaat. Maar dit laatste is juist een verschijnsel, dat ons de meening eens schrijvers doet voorbijzien.

Over Rom. III : 28 handelden wij elders. Het is daar

de vraag: welk is *het middel* om tot de regtvaardigheid te komen. Het antwoord is: het geloof zonder dat werken eener wet er bij zijn. Hier wordt dus ook gesproken over de werken eener wet, als *middel*. Nu heeft het wel tegenstrijdigheid in zich, als wij twee middelen opgeven, die tegen elkander strijden. Het geloof gaat van het denkbeeld uit, dat wij, door zijne bemiddeling, uit het goddelijke leven ons leven moeten putten, daar menschelijke krachten niet vermogen tot leven te brengen. En werken eener wet gaan van de gedachte uit, dat menschelijke krachten dit zeer goed vermogen. Nu kunnen wij ons niet te gelijk afhankelijk en onafhankelijk gevoelen, daar het eene het andere omstoot. Had dus de meening van sommige Joodsche christenen te Rome ongerijmdheid in zich, zoo gebruikt hier Paulus eene overtolligheid van woorden, om zich naar hen te voegen. Elders doet hij dit niet, over dit onderwerp sprekende, daar hij dan slechts eene reine tegenstelling tusschen geloof en wetswerken opgeeft. Hier voegt hij er bij, naar die Joodsche christenen zich rigtende, *zonder werken eener wet*, omdat hun gevoelen was, dat werken eener wet er bij moesten zijn. Dezelfde overtolligheid vinden wij vs. 21, waar hij spreekt van eene regtvaardigheid Gods, zonder dat *eene wet* er bij is.

Wij zullen in ons verdere onderzoek uit de stukken zelf trachten aantetoonen, dat Jakobus met Paulus van hetzelfde gevoelen is, dat het geloof het éénige middel is, om tot de regtvaardigheid te komen. Spreekt hij van *werken*, hij spreekt niet van deze als *middel*. Met herroeping van een vroeger voorgesteld gevoelen, meenen wij, dat hij sprekende van *geloof*, *regtvaardigheid*, *geregtvaardigd worden*, aan deze woorden dezelfde denkbeelden hecht als Paulus. *Geloof*, is het geloof in het goddelijke leven, waaruit wij ons leven putten; — *regtvaardigheid*, de hoogere levensphase, tot welke iemand komt d.i. *hooger* dan geest, *lager* dan erfgenaamschap of eeuwig le-

ven; — *geregtvaardigd worden*, tot die hoogere levensphase komen.

Wij leggen thans de stukken vóór ons.

Wij ontmoeten op een zekeren dag een man, die geloof zegt te hebben vs. 14. Werken heeft hij niet. Om dien man goed te leeren kennen, moeten wij de vraag doen: zegt hij dit te regt of te onregt? Heeft hij geloof of heeft hij het niet? — Sommigen zeggen, hij zegt dit te regt, hij heeft geloof. Van twee middelen wordt dan gesproken. Het geloof alleen is niet voldoende, maar de werken moeten, als middel, toegevoegd worden. In dezen zin luidt op de vraag: kan het geloof hem behouden? het antwoord: neen! de werken ontbreken als andere factor. En de vraag: welk is het nut? geeft tot antwoord: daar is geen nut, de andere factor ontbreekt. Wanneer iemand de woorden in dezen zin opvat, zie hij, hoe die met de verdere redenering overeenbrengen zij. Er kan dan natuurlijk geene verhouding zijn tusschen geloof en werken, als die van den voortbrenger tot het voortgebragte. Ieder middel staat op zich zelf. En Jakobus spreekt vs. 17 van een geloof, dat werken niet heeft. Het geloof *heeft* hier werken of niet. *Heeft* zal hier toch wel niet beteekenen *in zijn gezelschap hebben*. Hoe kunnen wij dan ook spreken van een *dood geloof*? Het geloof is er en het leeft wel ter dege, slechts de andere factor ontbreekt. Hoe zoude het ook mogelijk zijn, dat Jakobus vs. 18, uit zijne werken het geloof toonde? Wij spreken niet eens van de aangehaalde vergelijking vs. 16, 17, waaruit dan niets blijkt, wat voor een gewoon mensch te verstaan is. Hier is toch een zeer natuurlijke toon, aan welken geen geweld mag aangedaan worden. Is hier sprake van twee middelen of van een man, die te kennen geeft, dat hij iets heeft, wat hij volstrekt niet heeft? En hoe haspelen wij er ons uit, als Jakobus vs. 23 toestemmend de schrift aanhaalt: Abraham geloofde in God en het werd hem aangerekend

tot regtvaardigheid? Hier is het voor aller oog duidelijk, dat slechts van één middel sprake is. Het geheele redbeleid brengt dus mede, dat wij te denken hebben aan een man, die zegt geloof te hebben, maar dit te onregt zegt. Hij heeft het niet. Maar hij *meent* het te hebben.

Welk is het nut, vraagt Jakobus, zoo iemand geloof zegt te hebben, maar werken niet heeft? Onder *het nut* wordt alleen gedacht aan het voordeel, dat *iemand zelf* van iets heeft, niet aan dat, wat *anderen* hiervan kunnen hebben. Dit blijkt duidelijk uit de tweede vraag, die aan de eerste ondergeschikt is: kan het geloof hem behouden? Hier wordt gedacht aan *het behoud* en gevraagd, of dit welligt het voordeel is, dat hij plukt. Is *dit* het nut, dat de meening van geloof te hebben oplevert? Wanneer dus op een zekeren dag iemand zich voordoet, die meent en, naar zijne overtuiging sprekende, (hij is geen hypokriet, die slechts zich mooi wil voordoen) zegt geloof te hebben, maar werken niet heeft, zoo wordt gevraagd: welk is het nut? Kan het geloof hem behouden? Er is dus van geene algemeenheid sprake, of het geloof dit of dat kan, maar of het, in dit bijzondere geval, hem behouden kan d. i. *hem*, die meent en zegt geloof te hebben, maar werken niet heeft.

Het geloof heeft vervolgens dezelfde beteekenis vs. 17, 20, 24 en 26 het geloof, *dat iemand meent en zegt te hebben*. De schrijver gaat tot de zienswijze van een ander in en uit *het standpunt van dezen* spreekt hij van het geloof, dat iemand zegt te hebben.

Welk is het antwoord, dat Jakobus geeft? Een antwoord verwachten wij op de eerste vraag, daar de tweede aan deze ondergeschikt is. Hij geeft geen antwoord, maar voor zijn geest stond wel de gedachte: wat niet bestaat, heeft ook geen nut; — er is geen nut; — het geloof, dat hij zegt en meent te hebben, bestaat niet. Dit antwoord

houdt hij echter met regt voor zich, want hij wil in eene aanschouwelijke vergelijking de zaak duidelijk maken.

De vergelijking volgt en zij prijst zich wel zeer aan, zoowel in haren inhoud, als in de wijze van voorstelling. Met een ander ding maakt de schrijver iets duidelijk, doch hij blijft met dat ding binnen den kring zijner lezers. Van daar, iemand *uit u*; — terwijl dit enkelvoudige in het meervoudige zich oplost en de lezers aangesproken worden: en *gijlieden* geeft hun niet enz.

Op een zeker den dag zien wij dan een broeder of eene zuster optreden. Zij worden aanstonds gedacht meer dan één te zijn. Hunne havenlooze kleeding getuigt van groote armoede en de trekken van hun gelaat van gebrek. Alles doet veronderstellen, dat de regte armen voor ons staan. Wij zien één der lezers van dezen brief naderen. Met een zegenwensch, die van barmhartigheid getuigt, spreekt hij hun toe: gaat henen in vrede, wordt warm en wordt verzadigd. Deze man schijnt niet ongevoelig voor hun leed te zijn. Dat hij een volslagen huichelaar is, dat hij slechts iets voorwendt, om een goeden dunk bij anderen te hebben, blijkt niet. Althans het punt van vergelijking doelt niet op de teekening van den huichelaar, maar op de voorstelling, dat bij het ééne het andere moet bijkomen. Wij zien dan een man, die te kennen geeft, dat hij een wensch heeft ten goede van anderen en uit dien wensch spreekt zijne barmhartigheid. Even als er iemand was, die zeide geloof te hebben, zoo is hier iemand, die te kennen geeft, dat hij een wensch heeft, dat hij barmhartigheid heeft.

Het luidt verder: en *gijlieden* geeft hun niet de benooidigheden des ligchaams, welk is het nut? Wanneer het openen der beurs of werkdadige zorg niet geschiedt, welk is het nut? Welk is het voordeel, dat hij hiervan plukken zal? Op deze vraag wordt geen antwoord gegeven, maar het moet, als zamenhangende met het volgende, noodza-

kelijk ingevuld worden. Zoo natuurlijk vloeide het uit het vorige voort, dat het niet behoefde vermeld te worden. Het stond bij het lezen voor ieders geest. Immers wilde Jakobus in zijne vergelijking zeggen, dat die wensch niet bestond, althans niet de wensch, die uit barmhartigheid voortvloeide, zoo het daarbij bleef en niet het verder genoemde bijkwam. Ten opzichte van den man, die in zijn wensch te kennen gaf, dat barmhartigheid in hem was, moet dus het antwoord luiden: wat niet bestaat, kan geen nut hebben; — die barmhartigheid bestaat niet. Wij voegen in, als overgang tot het volgende [Er is geen nut. Die barmhartigheid bestaat niet].

Uit de gedachte, in het aangehaalde voorbeeld als van zelf ontstaande, wordt de vergelijking getrokken: zoo is ook het geloof, zoo het niet werken heeft, dood op zich zelf d. i. het heeft op zich zelf geen bestaan n. l. *in* den mensch. Gelijk de gezindheid van barmhartigheid niet bestaat in den mensch, zoo zij geene werken van barmhartigheid voortbrengt, zoo bestaat het geloof niet, zoo het niet werken heeft.

Wij hebben ons te verantwoorden over het gebruik der woorden *dood zijn*. Ten opzichte van dooden kunnen verschillende dingen gezegd worden. Wij kunnen b. v. van een doode zeggen: hij is er niet meer, hij was er wel, maar hij is gestorven. Dit punt van vergelijking wordt blijkbaar niet bedoeld. — Wij kunnen van eene andere gedachte uitgaan en zeggen: een doode is een roerloos lijk, er is geen leven in. Tot dit punt van vergelijking gevoelen velen zich aangetrokken. Zij zeggen: een dood geloof is een geloof, *waarin geen leven zit*. Maar weten deze wel, *wat* zij zeggen? Het valt ons aanstonds in het oog, dat de voorstanders dezer opvatting ons iets verbergen. Zij vergeten ons te zeggen, op welken weg het doode geloof tot leven komt. Tusschen dood en leven ligt een opwekkings-proces. Zij laten ons staan voor het moeije-

lijke vraagstuk, hoe het doode geloof tot leven komt; — een vraagstuk, dat nog ingewikkelder wordt door de gedachte, hoe een *doodgeborene* tot leven komt. — Wij vragen andermaal: weten deze wel, *wat* zij zeggen of is er woordspel in hun zeggen? Getuigt hunne gedachte wel van doordenken? Gebruiken zij niet eene contradictio in adjecto? Immers wij kunnen zeer goed spreken van een geloof, dat iemand meent te hebben en zeggen, dat het niet bestaat. Maar in dien anderen zin sprekende willen wij zeggen: het geloof is er wel, maar het is niet zóó als het zijn moest in intensiteit, er is geen leven in. Maar het geloof, als het er is, heeft altijd leven in zich. Wij kunnen niet denken aan een geloof, dat van leven ontbloot, dat dood was. En gebruiken dan zij, die aan dit punt van vergelijking zich vasthechten, geene contradictio in adjecto, als zij van een dood geloof spreken? Wij hebben toch te bedenken, dat geene sprake is van een geloof aan eene zekere waarheid, zooals vs. 19. Het geloof is hier eene werkzaamheid van den innerlijken mensch, die zich verenigt met het goddelijke leven. Even als een goed zoon het geloof in zijn vader heeft, zoo is ook hier sprake, niet van een geloof, *dat*; — maar van een geloof *in*. Dit kan ten opzichte van God en Christus met geene mogelijkheid van leven ontbloot zijn. Het is eene gezindheid en eene innerlijke werkzaamheid in die gezindheid. Naar onze meening kan iemand in dezen zin van geen dood geloof spreken, evenmin als iemand in het aangehaalde voorbeeld van eene *dooe* barmhartigheid kan spreken. De barmhartigheid is nooit van leven ontbloot. Maar het is de vraag, of zij er is of niet.

Wij gaan ons hechten aan eene verdere gedachte, die aan het *dood zijn* verbonden is. Wij plaatsen ons op het levensterrein. Immers van geloof sprekende spreken wij van iets, dat op het levensterrein is. Wij kunnen zeggen: de doode heeft geen bestaan op het levensterrein. Hij is

er niet. Zoek rond zooveel gij wilt onder de levende menschen, gij vindt geene dooden, zij zijn er niet. Zij hebben geen levensbestaan onder de levenden. Naar onze meening hecht zich Jakobus aan dit punt van vergelijking. En hij wil zeggen, dat, zoo er geene werken zijn, en iemand zegt en meent geloof te hebben, dat geloof geen levensbestaan heeft of niet bestaat. Hij voegt hierbij *op zich zelf* d. i. afgescheiden van de andere voorwerpen, die er zijn. En daar hier van hetgene *in* den mensch zich bevindt, sprake is, dat het geloof geen afgezonderd bestaan heeft onder de andere dingen, die in ons mogen zijn.

Iemand komt op het tooneel optreden, die met Jakobus in gevoelen verschilt. In het 18^e vers moet noodzakelijk eene invulling plaats hebben. De woorden toch, die Jakobus aanbrengt, stroken niet met de woorden, die zeker iemand, als tegenwerping, spreekt. Eerst spreekt iemand in tegenwoordigheid van anderen. Den zin der tegenwerping brengt de schrijver vervolgens over, alsof iemand *tegen hem* iets zeide. En daar hij blijkens het voorgaande een voorstander van werken was, zoo wordt het spreken gedacht: ik heb geloof en gij hebt werken. Er worde ingevuld: [indien iemand in dezen zin tot mij sprekende zegt: ik heb geloof en gij hebt werken, zoo zeg ik:] toon mij uw geloof zonder de werken en ik zal u uit mijne werken het geloof toonen.

Iemand komt dan op het tooneel optreden, die met den schrijver van meening verschilt. Hij wordt gedacht over dit onderwerp redenerende in een kring van menschen te staan, bij wie dit onderwerp thans op het tapijt is. Zich rigtende tot dengene, die voor hem staat, zegt hij: gij hebt geloof en ik heb werken. De zin zijner woorden is niet moeilijk te verstaan. Wij houden in het oog, dat *werken* in deze geheele afdeeling vs. 14—26 altijd beteekenen: werken, *die er bijkomen*. Deze man zegt dus tegen

een ander: gij hebt geloof en ik heb werken, die bij het geloof zijn. Wij hebben beide het geloof, maar ik heb er iets bij, wat u ontbreekt n. l. werken. Die werken doen niets ter zake. Zij kunnen er bij zijn, zij kunnen er af zijn. Het komt *alleen op het geloof* aan.

Den zin der tegenwerping legt de schrijver in den mond van een ander, die *tot hem* iets zegt. Deze andere moet dus gedacht worden tegen Jakobus, den voorstander van werken, te zeggen: ik heb geloof en gij hebt werken. Hij wil, even als de vorige, zeggen: wij hebben beide het geloof, maar gij, Jakobus! hebt er iets bij, wat ik niet heb n. l. werken. Die werken doen niets ter zake. Zij kunnen er bij zijn, zij kunnen er af zijn. Het komt *alleen op het geloof* aan.

Met groot beleid zegt hierop Jakobus: toon mij uw geloof zonder de werken d. i. zonder dat de werken er bij zijn, en ik zal u uit mijne werken het geloof toonen. De tegenwerper had gezegd: ik heb geloof d. i. geloof en niets meer d. i. geloof zonder dat werken er bij zijn. Het was in het oog des schrijvers de vraag, of het geloof *getoond* konde worden. Dit was bij den tegenwerper onmogelijk. Daar waren geene bewijzen, dat het aanwezig was. Het was ontoonbaar. Het was er dus niet. — Tegenover het nadeel van zijn tegenstander kon hij zijn voordeel plaatsen. Het mijne is toonbaar, de bewijzen liggen voor de hand, dat het aanwezig is. Het is er dus. — Zegt nu de man: het doet er niet toe en het doet er niet af, of er werken bij zijn; — Jakobus zegt: het doet er wèl toe, uw geloof bestaat niet, het mijne wèl.

Wij ontmoeten weder eene eigenaardigheid van Jakobus. Hij houdt er van, zijne redenering te bouwen op grondgedachten, die hij niet met naakte woorden uitspreekt. Ook hier rust zijne redenering op eene grondgedachte. Welke is de gedachte, die op den bodem ligt? Zij is in deze twee aan elkander verwante gedachten vervat:

1) Alles, wat bestaat, geeft de bewijzen van zijn aanwezen; —

2) Alles, wat geene bewijzen van aanwezen geeft, bestaat niet.

Op n° 2 berust: toon mij uw geloof zonder de werken. Uw geloof geeft geene bewijzen van zijn aanwezen, in werken. Dus, het bestaat niet.

Op n° 1 berust: en ik zal u uit mijne werken het geloof toonen. Mijn geloof geeft de bewijzen van zijn aanwezen, in werken. Dus, het bestaat.

Wij kunnen ons zeer goed met deze gedachte vereenigen. Maar wij houden in het oog, dat gesproken wordt van dat, wat *binnen in den mensch* is. Dat de innerlijke mensch zich niet verborgen houdt en zich niet verborgen kan houden, is wel duidelijk. Zelfs de huichelaar kan zich niet aan het oog onttrekken. Althans in eene zekere tijdsruimte komt op natuurlijke wijze aan den dag, wat in ons is. Eene gezindheid, die werkelijk bestaat, slaapt of sluimert niet, maar verraadt eigenaardig in werken, in hetgene wij doen, de bewijzen van haar aanwezen. Wanneer die bewijzen van aanwezen ontbreken en blijven ontbreken, trekken wij geen verkeerd besluit, als wij zeggen: dat ding bestaat niet. Wanneer die bewijzen van aanwezen er zijn, zeggen wij te regt: ook het ding is er. Nemen wij tot voorbeeld *de gezindheid* der barmhartigheid en *de werken* van barmhartigheid. Zijn *deze laatste* er, door op eigenaardige wijze zich te vertoonen, ook *de eerste* is er. Ontbreken *de laatste* en blijven zij ontbreken, *de eerste* is er niet. In denzelfden zin wordt van de verhouding tusschen het geloof in ons en de werken gesproken. In het geloof toch ligt zooveel bezielends, dat het met geene mogelijkheid in den mensch zijn kan, zonder zich te verraden, dat het er is, in werken, de bewijzen van zijn aanwezen.

Wij mogen nog geenszins het hier betredene terrein ver-

laten. In de tegenwerping, die gemaakt wordt, ligt iets gewigtigs. Zij is regelrechte *tegenspraak*. Jakobus had gesproken van de noodzakelijkheid der werken. Die noodzakelijkheid wordt regelrecht *ontkend*. En terwijl hij zegt: het geloof, zoo het niet werken heeft, bestaat niet, zeggen zij: het bestaat wèl, het kan zeer goed bestaan. Wij zijn hier op het spoor, om de tegenpartij goed te leeren kennen. Kunnen wij, dan moeten wij haar goed in de oogen zien. Misschien komen wij op een spoor, dat ons veel duidelijk maakt. Bij de aandachtige overweging toch der boven vermelde zaken, bemerken wij, dat de tegenpartij *uit een stelsel* spreekt. Wij hebben met *stellingen* te doen. Deze zijn onze kennismaking waardig.

Onder de twaalf stammen waren sommigen, die een stelsel voorstonden. Ook bij hen bemerken wij bij gemis of gebrek van leven schijnbare belangstelling in het christendom. Den christennaam zouden zij niet gaarne prijs gegeven hebben. Bij sommigen was een stelsel ontstaan, dat zeer goed bij dit verschijnsel voegde. In de woorden, die Jakobus hun in den mond legt, zien wij een stelsel doorschemeren. Zoeken wij optemaken, welk het is.

Tot op eene zekere hoogte konden zij zeer goed met Paulus en met Jakobus zich vereenigen. Maar na die hoogte bereikt te hebben, komt er scheiding van den weg. Leerden Paulus en Jakobus en overigens alles, wat het christendom goed voorstond en evangeliesch bloed in de aderen had, dat het geloof het éénige middel is, om tot de regtvaardigheid en vervolgens tot behoud te komen, onze goede vrienden onder de twaalf stammen kunnen zich hiermede goed, ja! best, vereenigen. Zij stemmen alles toe. Zij ijveren er zelfs voor en kunnen niet genoeg de stelling voorstaan: *het geloof* is het *éénige* middel. Maar terwijl nu ieder, die het christendom goed verstaat, het verband tusschen *geloof* en *leven* inziет, doen zij dit niet. Zij zitten nu eenmaal in den zadel en gaan doordraven.

Het komt alleen en uitsluitend op het geloof aan. zeggen zij. Het geloof alleen, en daar buiten niets. Zij willen dus tot de regtvaardigheid komen, alleen door de kracht van het geloof in den innerlijken mensch, zonder dat van iets anders sprake is dan van geloof, en al weder geloof, en nog al geloof. Het geloof behoeft tot niets anders te brengen. Het is zich zelf voldoende. Of er werken bijkomen, dit is het onverschilligste ding ter wereld. Laten zij er bijkomen, goed; — laten zij er niet bijkomen, even goed. Hierop komt het volstrekt niet aan. Het komt alleen op *geloof* aan. — Na een zeker tijdsverloop, op een zeker tijdstip zal dan ook, volgens hen, de regtvaardigheid, die van God komt, en naderhand het behoud hun geworden. Zij deden niet anders, wat het wezenlijke aangaat, dan *gelooven* maar en *gelooven* maar, en nu wordt in eens die regtvaardigheid Gods hun ingeplant.

Wij zien dus, dat er verband is tusschen het stelsel vs. 18 en tusschen het zeggen van iemand vs. 14, dat hij geloof heeft, terwijl hij werken niet heeft. Die man is een man, diē zijn stelsel volgt. Is er het stelsel: werken doen er niet af en doen er niet toe, dan doet iemand ook geene werken en hij heeft ze niet. Maar hij zegt toch, zijn stelsel volgende: op geloof leg ik mij toe. De man is dan ook verzekerd, dat hij geloof heeft. Hij meent waarlijk, het te hebben.

Was zijn leven het gevolg van zijn stelsel of het stelsel het gevolg van zijn leven? Het laatste zal wel waarschijnlijk zijn. Die geen zin heeft voor de zedelijke vorderingen des christendoms en die niet in zijn leven wenscht uitdrukken; — die het goede leven niet acht en blijven wil, die hij is, maar toch wel eene goede toekomst wil zien, hij zoekt een dekmantel, waarachter hij schuilt. Aan een stelsel, dat alles gemakkelijk maakt, hecht hij zich bij voorkeur. De man heeft het dan wel zoo aangelegd, dat zijn stelsel met zijn gedrag rijmt.

Wij mogen dan opmerken, dat Jakobus met veel beleid tot dien man zegt: uw geloof heeft geen bestaan, het is er niet. Alles, wat geene bewijzen van aanwezen geeft, bestaat niet. Tevens zien wij, dat het niet te sterk gesproken is, als Jakobus, psychologisch den man ontleedende en van een geloof, *dat er niel is*, tot een *waarheids-geloof, dat er zijn mogt*, overgaande, zegt: gij gelooft, dat God één is, gij doet wèl, ook de demonen gelooven het en zij sidderen.

Sommigen zeggen, dat Jakobus met opzet Paulus bestrijdt. Doet hij het, dan doet hij het niet alleen vs. 21—26, maar ook hier. Wij ontmoeten dan belangwekkende personen, die leerlingen zijn van den naar alle zijden henen edelen Paulus! En dan nog wel leerlingen *in zijn stelsel*! Hun stelsel rijmt met dat van Paulus! Of liever, het is hetzelfde! Wij moeten dan ook zeggen, dat de meester er in deelt, als de leerlingen getuigtigd worden. Jakobus heeft dan Paulus wel goed doorgehaald zeggende: Paulus! uw geloof bestaat niet; — er mag een ander geloof in u zijn, dat God één is, gij doet wèl, dat gij dit gelooft, ook de demonen gelooven het en zij sidderen. Jakobus heeft dan wel op eene allergeguchtste wijze zijn collega de schouders geschud.

Hoofdstuk II: 20—26. Wij betreden het verdere gedeelte der opmerkingen van Jakobus. Met de aanspraak: wilt gij met bewustheid weten, o ledig mensch! ziet hij wel den man, die blijkens het vorige holweg gesproken had, doch hij ziet tevens, blijkens het meervoudige in vs. 24, de geheele tegenpartij. In de verdere rede wordt *de regtvaardigheid* met name genoemd, gelijk reeds te voren vs. 14 *het behoud* genoemd was. Met deze zaken stond natuurlijk op christelijk terrein het geloof in aanraking; — gelijk ook sommigen onder de twaalf stammen wenschten, uit een toestand van gelooven, zonder meer, tot de regt-

vaardigheid en het behoud te komen. Er wordt dan verder gesproken van *uit werken geregtvaardigd te worden*. Wij verstaan onder *werken* ook hier: werken, *die er bijkomen*. En de zin is dus deze: *en uit geloof, en uit werken*. Dit ligt duidelijk in de redenering en ieder stemt het toe. Wij staan dan nu op een punt, waar, naar veler meening, de tegenspraak tusschen Jakobus en Paulus duidelijk aan den dag treedt. Wij stemmen al weder toe, dat, als iemand op den klank der woorden afgaat, niets voor hem duidelijker is. Maar het blijft ons hierbij onbegrijpelijk, dat iemand, die naar de meening van Jakobus ernstig onderzoek doet, dit gevoelen kan voorstaan, tenzij dan, als onwillekeurig de magt der overlevering volgende. Het blijft ons onbegrijpelijk, hoe hij, den brief van Jakobus voor zich leggende, ooit de bewustheid of het gevoel kan gehad hebben, dat hij zijn schrijver verstond. Hoe was het mogelijk, de overeenstemming tusschen Jakobus en Paulus voorbijtezien. Er wordt toch hier gesproken, niet van *het middel*, door hetwelk iemand tot de regtvaardigheid komt, (daar is toch geen strijd over *het middel*, beide partijen zijn hieromtrent dezelfde leer toegedaan) maar van *den toestand*, uit welken hij tot deze komt. Een groot onderscheid maakt het, of wij over *het eerste* onderwerp of over *het laatste* spreken. Ook Jakobus spreekt in het voorbeeld van Abraham vs. 23 over het geloof als *het éénige middel*, volgens de uitspraak der schrift. Reeds te voren had hij van dit middel gesproken, waaraan erfgenaamschap en regtvaardigheid verbonden zijn II : 5. Nog veel sterker zegt dit hier zijne geheele redenering, daar van *de werken* melding gemaakt wordt, als *de bewijzen van aanwezen* van het geloof. Werken zijn *het voortgebragte* van het geloof, *den voortbrenger*. Bestaat er dit verband, zoo is aan niets anders te denken dan aan het geloof, als *éénige middel*. — Dat nu Jakobus spreekt van *uit werken* (die er bijkomen) *geregtvaard-*

digd te worden, ziet niet anders en kan niet anders zien, dan *op den toestand*, uit welken wij tot de regtvaardigheid komen. Deze toestand kan geen andere zijn dan deze: het geloof is er en de werken zijn er bij. Op het laatste ligt zelfs nadruk, zoodat Jakobus niet zegt: *en* uit geloof, *en* uit werken, die er bijkomen. Het eerste punt werd niet betwist. Maar juist het tweede werd betwist en daarom ligt hierop al de nadruk, zoodat hij zegt: *uit werken*, die er bijkomen. — Zijne duidelijke voorstelling is deze: terwijl hij aanneemt, dat het geloof het éénige middel is, neemt hij tevens aan, dat het geloof, dat in den mensch is, de bewijzen van zijn aanwezen geeft in werken. Vraagt gij nu naar den toestand, uit welken de mensch tot de regtvaardigheid komt, er kan geen ander antwoord zijn, dan: *en* uit geloof *en* uit werken. En willen wij op deze laatste nadruk leggen, dan zeggen wij, dat de mensch uit werken, die bij het geloof zijn, tot de regtvaardigheid komt. Wij staan zóó vlak tegenover de tegenpartij. Immers deze moest op de vraag: uit welken toestand komt iemand tot de regtvaardigheid? antwoorden: uit geloof alleen, zonder dat er iets bij is, zonder dat werken er bij zijn.

Wij wenschen de zaak nog duidelijker te maken uit eene vergelijking. Eene betere zullen wij wel niet vinden, dan die vs. 15 is aan de hand gedaan. Deze is zoo meesterlijk gekozen, dat zij alles doet in het oog vallen. Veronderstellen wij dan voor een oogenblik, dat er een andere weg naar de regtvaardigheid was. Stellen wij, dat gezegd werd: *de gezindheid* der barmhartigheid is het éénige middel, om tot de regtvaardigheid te komen. Maar gij zult nu, dit toestemmende, op de vraag: uit welken toestand komt iemand tot de regtvaardigheid? wel niet antwoorden: uit de gezindheid der barmhartigheid alleen, zonder dat er iets bijkomt; — maar gewis: *en* uit de gezindheid der barmhartigheid, *en* uit de werken der barm-

hartigheid, daar deze laatste door de eerste voortgebracht worden en de bewijzen zijn, dat de eerste er is. Dit is hier zelfs zóó duidelijk, dat de gezindheidsman van vs. 16, die alleen binnen den kring *der gezindheid* zich opsluit en alleen *binnen dien kring* zich wil houden en er zelfs niet aan denkt, om *met* die gezindheid het gebied der daden of der werken te betreden, bijkans een belagchelijk voorkomen heeft.

Jakobus neemt vs. 20 zijne stelling weder op, dat het geloof zonder de werken niet bestaat. Hierin was opgesloten, dat voor dit geloof de regtvaardigheid buiten het bereik was. Er ontstaan dus *twee* stellingen. Hij wil deze verder aanbinden, maar niet door redenering. Hij wil spreken uit voorbeelden, gelijk hij die van Abraham en Rachab aanhaalt. Echter wil hij niet eenvoudig zich beroepen op voorbeelden. Deze hebben geene verbindende kracht. En hij wilde verbindende kracht aan zijne woorden vastknoopen. Dit was noodzakelijk. De tegenpartij zoude ook anders gezegd kunnen hebben, al waren voorbeelden van werken aangehaald: zij kunnen er bij zijn, zij kunnen er af zijn, dit is geheel iets toevalligs, maar doet niets ter zake. Daarom werd *Abraham* ten tooneele gevoerd. Dit is van het meeste gewigt. Het voorbeeld van een ander had niet kunnen dienen. En was het verbindende voorbeeld van Abraham aangehaald, dan kon dat van Rachab tot bevestiging dienen. Abraham was in aller oog zulk een uitstekend man geweest, dat niemand, als in tegenspraak met hem, zich wilde denken. Wat van hem kwam of in hem gezien werd, achtte iedereen als voor zich verbindend. Iedereen geloofde, dat hij een man was, die aan het hoofd stond. Van daar vs. 21 Abraham, *onze vader*. Abraham nu stond bekend als *een geloovige* en *een regtvaardige*. Het verwondert ons daarom niet, dat *de regtvaardigheid* met name genoemd wordt. En het vloeit uit den aard der zaak, dat, als uit dit voor-

beeld de stelling: het geloof bestaat of bestaat niet, tot haar regt zal komen en van de werken, als de bewijzen van het aanwezen van het geloof, moet gesproken worden, het onderwerp: *door welk middel* komen wij tot de regtvaardigheid, *niet* aan de orde is, maar *wel* het onderwerp: *uit welken toestand* komen wij tot de regtvaardigheid?

De stelling van Jakobus: het geloof zonder de werken bestaat niet, kon echter niet dan *bij wijze van tegenstelling* uit het voorbeeld van Abraham blijkbaar worden. Immers bij hem *bestond het geloof*. Maar ging iemand nu na, welke verschijnselen bij hem geweest waren, dan kon hij bij wijze van tegenstelling opmaken, dat alles, wat hiermede in tegenspraak kwam, ongegrond was. Bleek uit Abrahams voorbeeld, dat werken aanwezig waren, als de bewijzen voor het aanwezen van het geloof, dan was aangetoond, dat het geloof, zonder dat de werken er bij zijn, niet bestaat.

De schrijver beroept zich in de voorbeelden van Abraham en Rachab op werken of daden, die niet alleen algemeen bekend, maar ook algemeen gewaardeerd en met ophef verkondigd werden. Van ieder wordt ééne daad aangehaald. Dewijl de schrijver ééne daad van Abraham vermeldende, straks in het meervoudige van *daden* spreekt, zal hij wel niet anders zich voorgesteld hebben, dan dat die ééne daad, gelijk ook bij Rachab, door eene geheele reeks van andere daden was voorafgegaan. Niemand was er, die hiertegen bedenkingen hebben konde of had.

Van Abraham wordt gezegd, dat hij zijn zoon Isak op het altaar bragt. De schrijver heeft, even als bij Rachab, op het oog één der laatste werken of het laatste werk, dat aan de regtvaardigheid voorafging. Het brengen van Isak op het altaar zal wel dienen als een bewijs, dat Abraham *alle zelfzucht* gedood had en gereed stond, als regtvaardige, een nieuw tijdperk intetreden, waarin geene

zelfzucht of zonde meer is. — Het ontvangen en verzorgen der gezanten mag bij Rachab wel gelden als een bewijs, dat zij een magtigen hartstogt, *de vrees*, die de liefde belemmert, overwonnen had. Dit sprak te sterker, naarmate zij in vroegeren tijd geen goeden naam gehad had. — Met de aanhaling der schrift vs. 23, begaat de schrijver eene kleine onnaauwkeurigheid. De schrift wordt van subject in predikaat veranderd bij de woorden: en hij werd een vriend Gods genoemd [in de schrift]. Blijkbaar wordt met het laatste bedoeld op Gen. 18 : 17.

Wij worden dan op *de werken* van Abraham gewezen, terwijl de vraag gedaan wordt, of hij *niet* uit werken, die er bijkwamen, geregtvaardigd werd. De vraag veronderstelt een antwoord. De tegenpartij kan gedacht worden te antwoorden: wij kunnen niet ontkennen, wij kunnen niet anders zeggen, dan dat bij Abraham werken aanwezig waren. Dit antwoord, dat zij gedrongen was te geven, zeide reeds veel, want Abraham was een verbindend voorbeeld. Zooals het bij hem was, zoo moest het bij den mensch zijn.

Heft Jakobus de werken van Abraham in de hoogte, hij gaat er nu bijstaan, om ze aan de nadere aanschouwing aan te bevelen. Hij doet vs. 21—23 eene vraag van eenigen adem. De beteekenis dezer vraag in het spraakgebruik, in verband met het volgende, zal wel deze zijn: ziet gij in het schilderstuk, in de werken van Abraham, *dit*? Zoo ziet gij meer. Indien gij *dit* ziet, zoo ziet gij verder.

In dezen zin vraagt Jakobus aan zijne lezers, of zij in de werken van Abraham *drie dingen* zagen? Was het antwoord bevestigend, dan zagen zij meer. Ten opzichte van drie dingen wordt dan eerst eene vraag gedaan.

Vooreerst vraagt Jakobus: ziet gij, dat het geloof medewerkte met zijne werken? De werken van Abraham werkten en het geloof werkte in denzelfden zin. Welk is dit

werken? Dit werken bestond *in het geven van bewijzen van aanwezen van iets*. Het waren getuigenis-werken. Maar hoe! zegt gij, dit staat er niet. Er staat, dat het geloof en de werken samenwerkten, om tot de regtvaardigheid te brengen. Op mijne beurt vraag ik: waar staat dit? Zijn er dan *twee* middelen? Is er hier sprake van *de middelen* of van *den toestand*? Als iemand de werken van Abraham voor de aanschouwing opheft, is het toch niet te ver gezocht, als hij ter nadere verklaring te kennen geeft: die werken werkten in het geven van bewijzen van aanwezen van iets. En daar een eigenaardige vorm voorkomt, dat het geloof medewerkte met zijne werken, zoo wordt gedacht, dat de werken *eerst* werkten en het geloof hieraan zijne medewerking gaf. Dit is ook zeer natuurlijk, want *de werken* van Abraham staan op den voorgrond voor de aanschouwing. Beide werkten in het geven van bewijzen van aanwezen van iets.

De werken, terwijl zij geschiedden, gaven de bewijzen van het aanwezen van het geloof. Onder geene andere voorwaarde konden zij ontstaan zijn dan *door het geloof*. De zoon kan niet anders ontstaan zijn dan door den vader. De werken, uit zich de bewijzen van het aanwezen des geloofs gevende, getuigen: *het geloof is er*. — Maar ook het geloof gaf bewijzen van aanwezen. De werken zijn er. De voortbrenger geeft bewijzen van aanwezen in het voortgebragte of in het voortbrengen. Het geloof, uit zich in de werken de bewijzen van aanwezen gevende, getuigt: *ik ben er*. — En nu vraagt Jakobus: *ziet gij dit?* *Ziet gij in de werken van Abraham, dat deze werken, al werkende en werkzaam zijnde, zeggen: het geloof is er;* — en dat het geloof, al werkende en werkzaam zijnde, zegt: *ik ben er?* *Ziet gij, dat het geloof medewerkte met zijne werken?*

Ten andere vraagt Jakobus: *ziet gij, dat uit de werken het geloof tot volkomenheid gebragt werd?* Voordat de

werken van Abraham ontstonden, bestond er slechts het geloof, dat zoo even ontstaan was. Bij en na het ontstaan van werken, werd het een geloof, dat zich zelf liet zien. Het geloof, simplement zoo genoemd, werd een geloof, *dat de bewijzen van zijn aanwezen gaf*. — Al verder, uit *deze* werken uit, onder het voortbrengen van *verdere* en *alle* werken werd het een geloof, dat *onophoudelijk* en *tot den einde toe* de bewijzen van zijn aanwezig gaf. Al weder vraagt Jakobus: *ziet* gij dit? Ziet gij, dat uit de werken het geloof een geloof werd, dat *aanhoudend* en *tot het einde toe* de bewijzen van zijn aanwezig gaf en alzoo tot volkomenheid gebragt werd? — Met de eerste vraag wordt gezien op het *eerste*, met de tweede vraag op het *verdere* gedeelte der werken van Abraham.

Ten derde vraagt Jakobus, zonder het oog zoo streng meer, bij wijze van aanschouwing, naar de werken van Abraham te rigten, maar ze toch in het oog houdende: ziet gij, dat de schrift gevuld werd, die zegt: Abraham geloofde in God en het werd hem aangerekend tot rechtvaardigheid; — en hij werd een vriend Gods genoemd in de schrift? De schrift getuigt hier niets aangaande de toekomst. Zij legt slechts getuigenis af van *het innerlijke zijn* van Abraham en van hetgene met hem geschiedde. De uitdrukking *gevuld te worden* kan dus niet beteekenen, wat zij elders wel beteekent. *Vullen* is vullen *met het gepaste*. Er is iets in een voorwerp en nu wordt het gevuld d. i. vol gemaakt met *het gepaste*. Wat dat gepaste is, hebben wij zelve te overleggen. De schrift, die getuigenis aflegt van het geloof van Abraham, werd hier gevuld met *het bevestigd worden van haar getuigenis*. Op het oogenblik, dat bij Abraham werken ontstaan en er zijn, ziet de waarnemer: *hij gelooft*, want het geloof geeft de bewijzen van zijn aanwezig in werken. Te voren nam hij dit ook wel aan op het

getuigenis der schrift, maar nu ziet hij ook in de werken: Abraham gelooft. De schrift werd dus gevuld met het bevestigd worden van haar getuigenis. Het was zoo. Het was, zooals de schrift zeide. — Ten opzichte van: en het werd hem aangerekend tot regtvaardigheid; — en hij werd een vriend Gods genoemd in de schrift, mogt gezegd worden: dit berust alleen op het aanwezig zijn van het geloof, dit kan alleen geschieden, als het geloof er werkelijk is. Nu ziet hij bij het ontstaan der werken: dit kon zoo; — dit was zoo; — in Abraham was het geloof, nu werd het hem aangerekend tot regtvaardigheid, nu werd hij een vriend Gods genoemd. — Al weder vraagt Jakobus: *ziet* gij dit? *Ziet* gij, dat in de werken van Abraham de schrift gevuld werd met *het bevestigd worden* van haar getuigenis? *Ziet* gij, dat de schrift gevuld werd, die zegt: Abraham geloofde in God en het werd hem aangerekend tot regtvaardigheid; — en die andere schrift, die hem een vriend Gods noemde?

Jakobus wil nu verder in vs. 24 zeggen: indien gij deze dingen ziet, zoo ziet gij meer. Deze drie dingen bevatten in den grond slechts één ding, dat *de werken getuigenis geven van het aanwezen van het geloof in den mensch*. Zag iemand dit, dan zag hij meer. Te regt kon hij dan laten volgen: zoo ziet gij dan nu goed, dat uit werken (die er bijkomen) een mensch geregtvaardigd wordt en niet uit geloof alleen. Eigenlijk kon dit besluit reeds getrokken worden uit vs. 21, als de overgang van *Abraham* tot eene algemeene waarheid, tot *een mensch*, daar zijn voorbeeld verbindend was. Maar volstrekt kon niet gezegd worden: *gij ziet nu goed*. Dit *goed zien* berust alleen op vs. 22—24. Alleen als iemand het daar vermelde zag, *zag hij goed*, dat uit werken (die er bijkomen) een mensch geregtvaardigd wordt en niet uit geloof alleen. Hij *doorzag* nu die stelling en kon opgeven, *waarom* het zoo was. Omdat werken getuigen voor het aanwezen van

het geloof in den mensch, daarom kon deze niet anders dan uit werken geregtvaardigd worden, *dewijl het geloof er dan is*; — en niemand geregtvaardigd wordt, dan *wanneer het geloof er werkelijk is*.

De stelling der tegenpartij werd hierdoor geheel omgestooten. Daarom volgt, alleen bij wijze van tegenstelling: *en niet uit geloof alleen*. Wij hebben hier invullen: en niet [zooals gij als tegenpartij zeidet] uit geloof alleen. Jakobus toch kon *van zijn standpunt* niet zoo spreken. In zijne oogen bestond dat geloof niet. Maar de tegenpartij meende, dat het bestond.

Nog nader mogt de schrijver, als tot versterking, een ander voorbeeld aanhalen. Het voorbeeld van Abraham was wel verbindend en hij maakte geen verkeerd besluit, als hij *van hem tot den mensch* overging. Maar toch, er was versterking, zoo hij ook in andere voorbeelden hetzelfde deed opmerken. Te dien einde wordt Rachab opgevoerd en wel in ééne uitstekende daad, die op andere volgde. Dezelfde vraag wordt gedaan: werd zij *niet* uit werken (die er bijkomen) geregtvaardigd? Hetzelfde antwoord wordt gedacht, als boven bij Abraham. — De gedachte van vs. 24 moet weder noodzakelijk ingevuld worden. Tevens moet eene andere invulling plaats hebben [dit laatste kan niet]. Het *want* van vs. 26 is gebiedend. En daar vs. 26 alleen terugslaat op de woorden vs. 24: *en niet uit geloof alleen*, zoo zal het ons wel vergund zijn te lezen: [zoo ziet gij dan nu goed, dat uit werken een mensch geregtvaardigd wordt en *niet*, zooals gij als tegenpartij zeidet, uit geloof alleen. Dit laatste kan niet]. Want enz.

In vs. 26 hebben wij iets redengevends. Het slaat terug op: *en niet uit geloof alleen*. Dit laatste toevoegsel kon ook met eenige helderheid doorschouwd worden, zoodat men niet alleen de stelling *zag*, maar ook *door haar henen* zag. En wel met eene gedachte, die van onzen geest niet veel inspanning vordert. *Omdat* het geloof, zonder dat

werken er bij zijn, niet bestaat, *daarom* kon een mensch niet geregtvaardigd worden uit geloof alleen. Waarom niet? Wel daarom niet, omdat uit een geloof, dat in een mensch niet bestaat, hij wel niet geregtvaardigd wordt.

De redengeving van vs. 26 wordt in eene vergelijking ingekleed: want gelijk het ligchaam zonder een geest dood is d. i. niet bestaat, zoo is ook het geloof zonder de werken dood d. i. het bestaat niet. Het ligchaam, zonder dat een geest er bij is, komt nergens voor op het levensterrein. Het heeft er geen bestaan. Zoek zooveel gij wilt onder de levenden, gij zult het niet vinden. Er is hierin dus eene gepaste vergelijking te vinden met het geloof, zonder dat de werken er bij zijn. In de vergelijking hebben wij niets verder te zoeken. Er is wel eene geheel *andere* verhouding tusschen ligchaam en geest, dan tusschen geloof en werken. De geest kan niet gedacht worden een voortbrengsel van het ligchaam te zijn. Zoo is het met geloof en werken. Deze laatste zijn het voortbrengsel van het eerste. Misschien wordt ook uitgedrukt, dat de vergelijking niet verder te trekken is, daar van *de* werken, met het bepaalde lidwoord, gesproken wordt en dus *de* werken bedoeld zijn, die door het geloof moeten voortgebracht worden en slechts van *een* geest melding gemaakt wordt, in het Hollandsch met het onbepaalde lidwoord.

Wij zien dus, dat vs. 26 slechts redengevend is en volstrekt niet terugslaat op vs. 20, alsof nu het besluit volgde, op de bovengenoemde gronden rustende. De stelling van vs. 20 was reeds veel vroeger bewezen en bleek geheel, bij wijze van tegenstelling, uit het beeld van Abraham en hetgene uit dit beeld werd afgeleid. Hier volgt slechts eene redengeving, in dezelfde woorden ingekleed als vs. 20. De stelling was reeds als bewezen aangenomen.

HOOFDSTUK III.

Wordt niet vele leeraars, mijne broeders! wetende, III
dat wij een grooter oordeel zullen ontvangen. Want 2
wij struikelen allen veel. Indien iemand [onder u]
in een woord *niet* struikelt, deze is een volkomen
man, in staat om ook het geheele ligchaam met den
teugel te besturen. Zie, aan de paarden leggen wij 3
teugels in de monden, om ons te gehoorzamen, en
hun geheele ligchaam voeren wij om. Zie, ook de 4
schepen, van zulk een grooten omvang zijnde en door
harde winden wordende voortgedreven, worden om-
gevoerd door een zeer klein roer, waarhenen ook de
opkomende begeerte des sturenden wil. Zoo is ook 5
de tong een klein lid en zij roemt op groote dingen.
Zie, een weinig vuur welk een grooten hoop steekt
het aan. Ook de tong is een vuur, [dat een grooten 6
hoop aansteekt,] de wereld der onregtvaardigheid
[getuigt het]. De tong wordt gesteld onder onze le-
den, die het geheele ligchaam besmet en de aange-
borene beweging in vlam zet; — en in vlam gezet wor-
dende door de hel, [is zij ook een vuur, dat een
grooten hoop aansteekt, daar zij in ontembare uit-
barstingen en met een doodend vermogen den mede-
mensch in vlam zet]. Want alle [wilde] natuur van 7
lopende dieren zoowel als van vliegende, van krui-
pende zoowel als van in zee zwemmende, wordt ge-

- temd en is getemd geworden door de menschelijke
 8 natuur; — maar de tong, [als zij zóó is,] kan nie-
 mand der menschen temmen, zij is een onbedwinge-
 lijk kwaad, vol van doodaanbrengend vergift. [Ziet
 van deze verschijnselen, die komen kunnen, op u
 9 zelve]. Met haar zegenen wij den God en vader en
 met haar vloeken wij de menschen, die naar gelijke-
 10 nis Gods geworden zijn. Uit denzelfden mond komt
 uit zegen en vloek. Het betaamt *niet*, mijne broe-
 11 ders! dat deze dingen zóó tot wording komen. Doet
 de bron uit denzelfden mond het zoete en het bittere
 12 opwellen? Kan, mijne broeders! een vijgeboom olijven
 voortbrengen of een wijnstok vijgen? Zoo [kan] geene
 bron zout en zoet water voortbrengen.
- 13 Wie is wijs en verstandig onder u? Hij toone uit
 den goeden wandel zijne werken, [die gewerkt zijn]
 in zachtmoedigheid van wijsheid. [Indien gij zacht-
 moedigheid hebt, zoudt gij u mogen beroepen op
 14 wijsheid,] maar indien gij bitteren ijver en twistzucht
 in uw hart hebt, zoo roemt en liegt niet tegen de
 15 waarheid in. Deze is *niet* de wijsheid, die van boven
 nederkomt, maar [zij is eene andere dan deze; zij
 heeft andere eigenschappen dan deze; zij is] aardsch,
 16 slechts een natuurleven hebbend, demonisch. Want
 waar ijver en twistzucht is [in de vervolging der ar-
 men,] daar is ongeregeldheid en elk slecht ding.
 17 Maar de wijsheid van boven is vooreerst rein, daarna
 vreedzaam, billijk, volgbaar, vol van barmhartigheid
 18 en goede vruchten, onoordeelzuchtig, ongeveinsd. En
 eene vrucht der regtvaardigheid wordt in vrede ge-
 zaaid bij degenen, die vrede doen.
-

HOOFDSTUK III : 1—12.

Wij treden eindelijk het *vierde* tijdperk in en blijven op dit terrein vertoeven tot aan het einde van den brief. Het was ook het belangrijkste en drukte de hoogte uit, tot welke het kwaad gekomen was. De twaalf stammen hadden een verderen stap gedaan en maakten de armen dienstbaar aan hunne hebzucht. Zij mishandelden hen en dreven hen tot het uiterste. Wordt in het IVe hoofdstuk het kwaad als eene ziekte gedacht, die hare bronnen, haar beloop en hare hoogte had, in dit IIIe hoofdstuk wordt reeds de eigenaardige vorm des kwaads voor de aanschouwing opgeheven. De spil, om welke het hoofdstuk draait, is te vinden in het 9^e vers: *het vloeken der armen*. Het misbruiken der tong greep ver om zich henen. Het had een doel, om de armen tot het uiterste te drijven en tot de hoogste krachtsinspanning te brengen. *De mishandeling der armen* was het kenmerk van dit tijdperk. En daar de tong eene groote rol speelde, zoo wordt zij opgevoerd. Het dacht den schrijver goed, te laten zien, tot welke dingen zij in staat is, zoo zij niet beteugeld werd. De wetenschap van dat, wat er van ons kan komen, zoo wij voortgaan, kan ons tot stilstaan noodzaken. De schrijver gaat een tafereel ophangen van dat, waartoe de tong in staat is, om een heilzamen schrik te wekken, doch hij blijft bij deze gedachte niet stilstaan. Met eigenaardige woorden gaat hij vervolgens vs. 9 den eigenaardigen vorm

bestrijden, waarin het kwaad zich gewikkeld had en hij beroept zich op het christelijke bewustzijn.

De meening van *wijsheid* te bezitten was tevens ontstaan. Meenden de twaalf stammen in de mishandeling der armen blijken van wijsheid te geven, tegenover deze wordt eene andere gesteld, die van betere gehalte was. Hierover handelt III : 13—18.

Met een overgang komt de schrijver op zijn onderwerp. Onder de rijken waren sommigen, die eene leeraarstaak op zich genomen hadden. Wij kunnen opmaken, dat *deze* in aantal slechts *weinige* geweest zijn. En daar zij geene leeraars van een goed merk waren, zoo wenscht hij niet, dat hun getal vermeerderde.

Onder welk een voorkomen hebben wij deze leeraars ons voortestellen? Zij deelden in al de heerschende kwalen en aan mishandeling der armen stonden zij, even als de anderen, schuldig. Doch het scheen, dat zij aan hen eenige vergoeding hadden toegedacht. Zij zagen feilen in het gedrag der armen en deze wilden zij wegnemen. Zij zezen hen op iets verkeerds, dat hun aanleefde. Indedaad zullen die armen wel hunne gebreken gehad hebben. Van struikelingen en zonden zullen zij wel niet bevrijd geweest zijn. Het scheen, dat er waren, die het lot der armen zich aantrokken en over hunne zedelijke kwalen de genezende hand wilden leggen.

Jakobus wenschte geene vermeerdering van het getal dezer leeraars. Wij kunnen ons zeer goed voorstellen, dat deze vermeerdering ook niet wenschelijk was. Immers welke houding heeft het, zoo wij bij hen, die de voorwerpen van onze struikelingen zijn, balsem over hunne struikelingen strijken willen? 't Is niet de regte hand, die hier werkzaam is. Het „medicijnmeester! genees eerst u zelve!” is hier van toepassing. Hoezeer wij nu geene volslagene geveinsdheid bij deze leeraars willen aannemen, zien wij toch een scherp oog voor de waarneming der gebreken van an-

deren bij volslagene blindheid voor eigene gebreken. Wij zien meer. Wij zien eene eigenaardigheid, die juist hen, die de voorwerpen van onze struikelingen zijn, ten goede onderwijzen wil. Het geweten komt hier in eene zekere plooi.

Jakobus wenscht met regt geene vermeerdering dezer leeraars. Wanneer uit de overigen er bijkwamen, die voor deze taak zich geroepen gevoelden, kon het verschijnsel intreden, dat *vele* leeraars tot wording kwamen. In dezen zin luidt het: wordt niet vele leeraars, mijne broeders! wetende, dat wij een grooter oordeel zullen ontvangen. Waarin bestaat dit *grooter* oordeel? Wanneer wij voor het oordeelen van God ontleed worden, kan het verschijnsel van blindheid voor eigene gebreken, met hetgene haar aankleeft, waargenomen worden. Een ongunstiger verschijnsel nog is het, zoo aan deze blindheid zich huwde het scherp zien van de gebreken van anderen. Dit laatste is een ongunstiger en grooter oordeel.

De schrijver behoort reden te geven, waarom hij niet wenschelijk acht, dat het aanwezige getal van *weinige* leeraars met zoo velen vermeerderd werd, dat *vele* leeraars tot wording kwamen. Wat konde hij er tegen hebben, dat zij, die de armen wilden onderwijzen, zich vermeerderden en vermenigvuldigden? Immers zoo andere leeraars van beter merk toetraden, waarom gevreesd voor een veel-tal? — Op leeraars van beter merk was geen uitzigt. Als leeraars ontstonden, dan moesten zij alle *dit* merk hebben. De toestand was, dat *allen* door dezelfde kwaal aangetast waren. Was een andere toestand aanwezig geweest, dan had de vermaning niet kunnen gelden. Nu was zij in haar regt. Daarom luidt de redengeving: want wij struikelen allen veel. Het *veel* struikelen, ziet niet op eene tijdsbepaling *dikwijls*, maar zegt, dat het struikelen, bij elkan-der geteld, veel is. Het komt overeen met *vele* malen of ook met *vele* struikelingen. *Struikelen* ziet op struike-

lingen tegen de armen die met de tong, door woorden, onbehoorlijk bejegend werden. Hoezeer Jakobus er nu niet tegen had, dat het getal der aanwezige leeraars vermeerderde met hen, die *niet* struikelden jegens de armen, of ook met hen, die slechts van *eene enkele* struikeling zich bewust waren, zoo moest hij erkennen, dat voor deze verwachting geen grond was. In dezen zin hebben wij de redengeving optevatten: *omdat* wij allen veel struikelen, wordt *daarom* niet vele leeraars.

Heeft Jakobus met deze woorden ook te sterk gesproken? Als wij vreezen den schijn op ons te laden van te sterk gesproken te hebben, kunnen wij onze woorden verzachten of aan deze eene nadere verklaring geven. Hij had gezegd: *wij allen*. Was dit ook te sterk gesproken? Hij laat dit aan het oordeel van anderen over, maar verklaart: *indien iemand eene uitzondering hierop maakt*, en in een woord *niet* struikelt, deze is een volkomen man, in staat om ook het geheele ligchaam met den teugel te besturen. Hij heeft dus voor dezen allen lof en verklaart hem een man te zijn, zooals hij behoort te zijn.

Deze woorden zijn eene nadere overweging waardig. Wij bemerken, dat in de uitdrukking: *indien iemand in een woord niet struikelt, de tong* verstaan wordt, daar deze *als een lid van het ligchaam* tegenover *het geheele ligchaam* gesteld wordt. De zin der uitdrukking is deze: die de tong met den teugel bestuurt, weet ook het geheele ligchaam met den teugel te besturen. Als wij deze woorden overdenken, moeten wij niet zeggen, dat Jakobus wel wat sterk gesproken heeft? Hoe! is het eene algemeene waarheid, dat het besturen der tong zoo veel beteekent? Bescheidene bedenkingen zouden wij kunnen inbrengen. Of liever, wij zouden ons op voorbeelden kunnen beroepen, die de geheele stelling omstooten. Hoe menigeen is er, die zijne tong wel weet te besturen, maar zijn geheele ligchaam niet. Er moet dan ook in de woorden eene kleine

invulling plaats hebben: indien iemand [onder u] in een woord niet struikelt. Dit heeft de schrijver zeker bedoeld en de stelling verkrijgt hierdoor een geheel ander en aan-nemenswaardig voorkomen.

Immers wordt bedoeld op iemands *zwakke zijde*. Ieder heeft zijn zwakke punt. Wanneer op dit zwakke punt de aanvallen geschieden, wordt het moeilijker deze te wederstaan. Naar aanleiding van lichaamsbouw, aanleg, opvoeding, ontmoetingen, gewoonten, hebbelikheden ontstaan bij de verschillende menschen verschillende zwakke zijden. De een heeft *hier*, de andere *daar* een punt, dat ligt kwetsbaar is. De meeste moeilijkheid der zelfregering bestaat in de regering van dit zwakke punt. En als algemeene waarheid mag het uitgesproken worden, dat hij, die dit zwakke punt weet te regeren, ook het overige weet te regeren. Deze waarheid steunt op de gedachte, dat hij, die het moeilijkste zich onderwerpen, ook wel het minder moeilijke zich onderwerpen kan. Bij de lezers van dezen brief was het zwakke punt *de tong*, die armen kwalijk bejegende. Spreekt nu de schrijver met het oog op *zijne lezers*, met het oog op *hunne zwakke zijde*, de stelling uit: indien iemand *onder u* in een woord niet struikelt, deze is een volkomen man, in staat om ook het geheele ligchaam met den teugel te besturen, hij spreekt dan eene volkomene waarheid uit, die door niemand zal wedersproken worden.

Aan de hand van Jakobus voortwandelende, rigten wij met: *zie*, in het 3^e en 4^e vers het oog naar hetgene volgt. Wij mogen echter ons aansporen tot voorzigtigheid, opdat wij, door goed om ons te zien, geen verkeerden stap doen en afdwalen. Er is hier een punt, waar voorzigtigheid onze raadvrouw moet zijn. Immers, wanneer wij, zonder het oog op onze mogelijke afdwaling te hebben, zoo zacht-kens voortlezen, zoude de meening kunnen zijn, dat de schrijver hetzelfde onderwerp vervolgt en de twee vergelij-

kingen van *paard* en *schip* dienen, om duidelijk te maken, dat, als de tong bestuurd wordt, wij het geheele ligchaam besturen. Naar onze meening vervielen wij zoo op een dwaalweg. Het voorafgegane is afgehandeld. Het diende alleen om te gemoet te komen aan iemand, die meenen mogt, dat *wij allen* wel wat sterk gesproken was. Met de inwilliging, dat indien iemand *eene uitzondering hierop maakte*, deze een volkomen man was, in staat om ook het geheele ligchaam met den teugel te besturen, had Jakobus dan ook genoeg gezegd en, na veel lof toegebracht te hebben, kon hij van dezen man scheiden. Het: *want wij struikelen allen veel*, treedt dan weder op den voorgrond.

Op de zoo even genoemde meening wil het 5^e vers: zoo is ook de tong een klein lid en zij roemt op groote dingen, volstrekt niet voegen; — en nog veel minder dat, wat volgt. Wat meer is, het blijkt, dat het onderwerp veranderd is en niet van de tong *in goeden zin*, als zij beteugeld wordt, maar van de tong *in kwaden zin*, als zij niet beteugeld wordt, gesproken wordt. Dit slaat terug op: wij struikelen allen veel. En de vergelijkingen van *paardemon*d en *roer* dienen om dat, wat de tong *in kwaden zin* is, duidelijk te maken. Bij eene aandachtige overweging ook van de woorden en den loop der rede, bemerken wij, dat eene andere beeldspraak aanwezig is, dan te voren. In het 2^e vers, bij de beschrijving van den volkomen man, wordt gedacht, om aan *al de leden* van het ligchaam *den teugel aan te leggen* en ze zoo te besturen. Hier in geenen deele. Slechts *de mond* van het paard ontvangt den teugel en het geheele ligchaam van het paard wordt omgevoerd, waar ook iemand het hebben wil. Deze is eene geheel andere gedachte. In het vorige is geene sprake van *het ligchaam omtveoeren*, waar ook iemand het hebben wil, maar van *het beteugelen van al de leden* des ligchaams. Wij zien dus, dat die andere gedachte

vasthouden is: *het geheele ligchaam* van het paard wordt omgevoerd door *den mond*. — *De personen*, die in de vergelijking het paard omvoeren of het roer besturen, teekenen hier niets. Slechts de middelen, *de mond* en *het roer*, treden op den voorgrond. Deze, aanvankelijk als *middelen* gedacht, treden tevens te voorschijn als *oorzaak*, gelijk in het 4^e vers het roer ook als *oorzaak* genoemd wordt. Het punt van vergelijking is dan hierin te vinden, dat *de tong* met *den mond* des paards en met *het roer* eens schips vergeleken wordt. Aan den persoon, die den mond des paards en het roer des schips bestuurt, wordt voor het oogenblik geene aandacht geschonken. De mond *zelf* bestuurt het geheele paard, het roer *zelf* bestuurt het schip. — De meening des schrijvers wordt duidelijk, zoo wij na de lezing van het 3^e vers den nagalm hooren: een bewijs, dat de mond des paards het geheele ligchaam bestuurt; — en na de lezing van het 4^e vers: een bewijs, dat het roer het schip bestuurt.

De schrijver nu, in het 9^e vers tot eene beschrijving der werkelijkheid willende komen, acht het goed voorop te zetten, wat de tong *in kwaden zin* is en zijn kan. In de schildering van deze gevolgen, die komen konden, is het veroordeelenswaardige van het misbruiken der tong begrepen. Zoo kon hij een aanval doen, om den werkelijken toestand, die aanwezig was, te veroordeelen vs. 9—12.

De tong in kwaden zin wordt met *den mond* eens paards vergeleken. De mond van het paard, die den teugel ontvangen heeft, leidt het geheele ligchaam des paards en brengt het, waar hij het ook hebben wil.

De tong in kwaden zin wordt ook met *het roer* eens schips vergeleken. Hier komt eene sterkere teekening aan het licht. Het schip wordt door harde winden voortgedreven en volgt toch in rigting niet de voortstuwende kracht dier winden, maar de indrukken van het roer. Het roer voert zelfs onder sterke winden het schip met zich mede

en brengt het, waar het dit ook hebben wil. Doch nog eene scherpere teekening wordt bijgevoegd, eene teekening, die ook in de vergelijking op den voorgrond treedt. Zie, hoe *klein* is het roer, hoe *groot van omvang* is het schip. Dat *kleine* is echter de heerschappijvoerder. Dat *kleine*, zelfs naar evenredigheid het *kleinste*, roer leidt het geheele schip, dat van *zulk een grooten omvang* is en brengt het, waar het dit ook hebben wil.

De vergelijking wordt getrokken: zoo is ook de tong een klein lid en zij roemt op groote dingen. Welke deze *grooten dingen* zijn, is zeer duidelijk. Wij mogen niet verder gaan, dan de beeldspraak gedooft en wij moeten vooral ons wachten van *te veel* te zeggen, daar naderhand nog iets op rekening van de tong in kwaden zin komt, wat nu nog niet gezegd wordt. Het duidelijke is, dat de tong in kwaden zin (dat kleine ding) het geheele ligchaam van den mensch (dat groote ding) met zich voert en het brengt, waar zij het ook hebben wil. De tong treedt meer zelfstandig op, als lid van een *menschelijk* organisme.

Welke is de gedachte? Zij zal wel deze zijn, dat de tong, als zij gedurende eenig tijdsverloop niet beteugeld werd, heerschappij voert over *het geheele ligchaam*. Nemen wij tot een voorbeeld den kwaadspreker of ook elke kwade bejegening, die met opzet den medemensch wordt aangedaan. De kwaadspreker ziet in de verte een vruchtbaren bodem, waarop hij met uitzigt op goeden uitslag de zaden der kwaadsprekenheid kan uitstrooijen. De tong gevoelt zich bereid, om te gaan. 't Was niet te dulden, dat zulk eene schoone gelegenheid onbenuttigd voorbijging. Zij wapent zich en ontziet geene moeite. Zie! daar beweegt zich een medemensch naar eene zekere verre plaats. Wat is het, dat hem in beweging zette? 't Is de tong, die het geheele ligchaam met zich voert en het brengt, waar zij het ook hebben wil. — Een onweder komt op, het verspreidt zich en doet duisternis met vuur afwisselen; —

of ook, de plasregen valt. Daar beweegt zich een medemensch te midden van deze uitbarsting der natuur. Wat is het, dat hem in beweging zette? 't Is de tong, die het geheele ligchaam met zich voert en het brengt, waar zij het ook hebben wil. — Wel mogt gezegd worden: zoo is ook de tong een klein lid en zij roemt op groote dingen.

In het 6^e vers wordt de tong vervolgens met *vuur* vergeleken, om al weder duidelijk te maken, tot welke dingen zij in staat is. Wij zien voortgang in de rede. Jakobus toch stapt over van een meer algemeen verschijnsel tot dingen, die niet altijd plaats hebben, maar kunnen geschieden. Naar onze meening wordt op *twee* verschillende toestanden gewezen, die *kunnen* doorbreken. En wanneer zij doorbreken, kan de tong met vuur vergeleken worden, dat een grooten hoop aansteekt.

De woorden zijn blijkbaar in een kort bestek zamenge-drukt. Wij meenen de meening des schrijvers geen onregt aantodoen, als wij de gedachte, die voor zijn geest was, uitvoeriger vermelden. Te dien einde moeten invullingen plaats hebben. De eerste invulling is: ook de tong is een vuur [dat een grooten hoop aansteekt]. Dit vloeit van zelf voort uit het zoo even vermelde; — terwijl ook anders *ook* onverklaarbaar blijft. — Met de woorden: de wereld der onregtvaardigheid, is niets aantevangen, tenzij wij eene loopende, niet in woorden uitgedrukte, gedachte aannemen: de wereld der onregtvaardigheid [getuigt het]. Mag dit geschieden, dan zouden wij opmerken, dat onder de beschrijving van *twee* mogelijke toestanden meer op de menschenwereld der onregtvaardigheid, dan op die der twaalf stammen gewezen wordt. Dat gezegd wordt: in *onze* leden, beteekent dan niet de leden *der lezers*, maar het algemeen menschelijke, in onze *menschelijke* leden. — De laatste woorden: en in vlam gezet wordende door de hel, vorderen mede een toevoegsel. Het is toch blijkbaar, dat tot de beschrijving van een *anderen* toestand wordt

overgegaan. Wij zien niet meer op een vuur, dat *in* de leden, maar op een vuur, dat *buiten* de leden werkt. Zeer natuurlijk kan dus volgen: en in vlam gezet wordende door de hel, [is zij ook een vuur, dat een grooten hoop aansteekt]. In *twee* verschillende zaken wordt de tong met vuur vergeleken. En daar in de *eerste* zaak opgegeven wordt, *wat* de tong doet, en in de *tweede* niet, zoo zal uit den loop der rede opgemaakt moeten worden, *wat* zij gedacht wordt in de *tweede* zaak te doen. Eene verdere invulling moet dus plaats hebben. Wij zullen zoo aanstonds hieraan indachtig zijn.

Met eene nieuwe vergelijking wordt in het 6^e vers van de verdere werkzaamheid der tong melding gemaakt. De aandacht wordt gerigt op *weinig* vuur. *Veel* is er niet, maar *weinig*. En toch, welk een grooten hoop steekt het aan. — De vergelijking van een *klein* ding, dat een *groot* ding beheerscht, wordt voortgezet, hoewel bij het vuur het kleine ding niet meer als *een lid* of *een onderdeel* van het groote ding gedacht wordt. De gedachte aan het *kleine* en het *groote* blijft dan ook heerschen, hoewel zij niet meer in *woorden*, dan alleen, als besmettende *het geheele ligchaam*, wordt uitgedrukt.

De verzekering wordt gegeven, dat, zooals *dat* vuur een grooten hoop aansteekt, zoo *ook* de tong een vuur is, dat een grooten hoop aansteekt. En een beroep wordt gedaan op de wereld der onregtvaardigheid, bij welke deze waarheid zichtbaar was en die dus als getuige konde worden opgeroepen.

De opgaaf wordt gedaan, hoe de tong een vuur is, dat een grooten hoop aansteekt: de tong wordt gesteld onder onze leden, die het geheele ligchaam besmet en de aangeborene beweging in vlam zet. Moest het niet zijn: de tong is gesteld? Wij meenen, dat de schrijver zich goed uitdrukt: zij wordt gesteld. Door wien? Wel, door den mensch, den eigenaar der tong. Wel kan door hem geene

tong physisch onder de leden gesteld worden, doch wel eene tong, van welke hier sprake is, eene *besmettende* en *in vlam zettende*. De tong was te voren niet besmettend en in vlam zettend. Doch nu wordt de besmettende en in vlam zettende tong onder de leden gesteld, en wel als een vuur, dat een grooten hoop aansteekt.

Wij hebben optemerken, wat het vuur aan den grooten hoop van brandbare stoffen doet. Het besmet ze eerst met rook, zoodat ze een zwart voorkomen verkrijgen. Daarna zet het vuur ze in vlam. Verder wordt niet gezien. Het blijft bij *het in vlam zetten*. Welligt heerscht tevens de voorstelling, dat een gedeelte der brandbare stoffen, die digst bij het vuur zijn, door rook besmet worden, (er is slechts *weinig* vuur) terwijl het verdere gedeelte, wanneer de vlam is aangewakkerd, ook aanstonds vlam vat. De schrijver veronderstelt toch, dat het geheele ligchaam niet alleen *besmet*, maar ook *in vlam gezet* wordt en hierop de aangeborene beweging in vlam gezet wordt. De *besmetting* van het geheele ligchaam zal dan wel voorkomen, als overgenomen uit de beeldspraak, terwijl op de *invlamzetting* gedoeld wordt. Hierdoor wordt te kennen gegeven, dat de invlamzetting in kwaden zin geschiedt.

De geheele hoop, die in vlam gezet wordt, is dan *het geheele ligchaam* en *de aangeborene beweging*. In de vorige beeldspraak wordt slechts melding gemaakt van het geheele ligchaam, dat op eene meer *werktuigelijke* wijze, even als het ligchaam van het paard en het schip, de indrukken, die het ontvangt, volgt. Hier wordt het geheele ligchaam *in vlam gezet* en, terwijl het vuurvlam ontvangen heeft, *wil* het niet achterblijven, het *wil* volgen, het neemt aandeel in de zaak der tong en is hiermede geheel vereenigd. De tong heeft zulk een invloed uitgeoefend, dat het oog glinstert, de mond zich opent, de wangen gloeijen, de borst hijgt, de hand dreigt, de voeten verlangen naar beweging. Het geheele ligchaam heeft vuurgloed

ontvangen en wil met eigene aandrift deel nemen aan de werkzaamheid der tong. — Maar ook *de aangeborene beweging* wordt in vlam gezet en ontvangt vuurgloed. Het ligchaam gaat zich bewegen, daar de tong op eene zekere plaats haar onheilig werk wenscht te doen. Ieder mensch heeft eene aangeborene beweging, de een eene meer langzame, de andere eene vluggere. Beide bewegingen ontvangen een toevoegsel, veroorzaakt door het vuur. Gij kent den man, die gewoon is zich langzaam te bewegen en iedere zijner schreden als aftemeten. Gij zaagt hem dikwijls, gij kent hem. Gij neemt hem weder waar en zie! welk eene ongekende vlugheid. Wat is het, dat zijne anders afgemetene schreden zoo doet verhaasten? Wat is het, dat hem, als op ligte voeten, daar doet henensnellen? 't Is de tong, die na aan zijn geheele ligchaam vuurgloed te hebben medegegedeeld, ook de aangeborene beweging in vlam zette.

Wij hebben uit Jakobus pen de beschrijving van den *eersten* toestand, die er zijn kan, als de tong met *een vuur* vergeleken wordt.

De *tweede* toestand is van nog bedenkelijkeren aard. Hier werkt het vuur *buiten* de leden. Wij hebben de beschrijving van de hoogste ontwikkeling, die het misbruiken der tong kan nemen. Het is dan ook een ander vuur, dan het voorgaande. Het voorgaande was in zeker opzigt onschadelijk. Het zette wel in vlam, maar *verteerde, vernietigde, doodde* niet. Dat hier aan een ander, scherper vuur gedacht wordt, blijkt wel. Het wordt zelf in vlam gezet. Het vorige vuur had zelf geene vlam, maar gaf slechts vlam aan andere voorwerpen. Hier heeft het vuur zelf vlam. Vuurvlammen verspreiden zich, ook als het nog niet in aanraking is met andere voorwerpen. Het wordt gedacht, even als de tong, in vlam gezet te worden *door de hel*. *Helsch* vuur is het, dat vlammen van zich geeft. Wij lezen, wat de pen van Jakobus opteekende en schrij-

ven wilde: en in vlam gezet wordende door de hel, is zij ook een vuur, dat een grooten hoop aansteekt.

Blijft de pen van Jakobus hier steken en vermeldt zij niet, even als bij het vorige, *wat* de tong doet, wij zullen hebben invullen, wat hij dacht en in de verdere woorden duidelijk genoeg uitdrukte. Eene tong, die door *de hel* in vlam gezet wordt, doet wel gevoelen. *wat* zij doet. De gedachte aan de hel doet denken, zooals uit het volgende blijkt, aan *het ontembare* en *het doodende*. Wij mogen van deze gedachte melding maken en het werk der tong opgeven. Uit dat, wat uit het volgende blijkt, en wat met *want* aan het vorige verbonden is, mogen wij wel invullen: en in vlam gezet wordende door de hel is zij ook een vuur, dat een grooten hoop aansteekt, [daar zij in ontembare uitbarstingen en met een doodend vermogen den medemensch in vlam zet].

Het *ontembare* van de aanvallen der tong treedt op den voorgrond. Hiervan hangt het *doodende* af. Konden toch de aanvallen *getemd* worden, dan kon het *doodende* voorkomen worden. Waren de aanvallen *ontembaar*, dan volgde van zelf het *doodende*.

Eene vergelijking wordt geleverd, die eene tegenstelling vormt. Het *tembare* der dieren wordt gesteld tegenover het *ontembare* der tong. Spreekt Jakobus van *alle natuur* der dieren, hij bedoelt alle [wilde] natuur, gelijk wij dit tot verduidelijking invullen. Het blijkt toch, dat alle natuur der dieren niet *getemd* wordt, daar dit niet noodig is en ook niet kan geschieden. Door *temmen* verstaat hij toch, op het dier, dat in ons bezit gebragt is en dat in wilde uitbarstingen en met een doodend vermogen op ons aanvalt, zulk een invloed uitte oefenen, dat die uitbarstingen ophouden en hare schadelijke uitwerkselen voorkomen worden. De *dierentemmer* treedt dus voor onze beschouwing. De schrijver zegt, dat alle wilde natuur der dieren *getemd* wordt en *getemd* geworden is door de menschelijke

natuur. In zijne opgave schijnt hij ze te specificeren naar de beweging, die zij *gewoonlijk* hebben. Al, wat in de zee is, wordt toch gedacht te zwemmen en dat de rivierbewoners uitgezonderd worden, zal wel hieruit te verklaren zijn, dat deze niet gedacht worden eene wilde natuur te bezitten. Wij lezen: want alle wilde natuur van loopende dieren zoowel als van vliegende, van kruipende zoowel als van in zee zwemmende, wordt getemd en is getemd geworden door de menschelijke natuur. De ervaring getuigt de waarheid dezer uitspraak. De schrijver bedoelt toch alle natuur, bij welke het temmen beproefd geworden is. Geene natuur bleef ongetemd, terwijl men ze temmen wilde. De mensch had overmagt. De dierentemmer bezit een leeuw, een tijger enz. Deze verheft zich eerst in wilde uitbarstingen, maar zie! op de kunst eens menschen legt zich die woede, de toorn bedaart. Op nieuw komen flauwere aanvallen, maar de temmer is steeds met zijne kunst gereed en straks schijnt het dier, voor hem althans, zijne wilde uitbarstingen verleerd te hebben.

Laat nu de menschelijke kunst optreden tegenover de tong. Hier zal elke poging de blijken dragen van volkomene mislukking. De schrijver toch spreekt geene algemeene opmerking uit, die op elke werkzaamheid der tong van toepassing is. De gewone kwaadspreeker of tongmisbruiker kan, als er invloed op hem uitgeoefend wordt, gewisselijk tot bedaren komen. Jakobus zelf onderneemt eene poging vs. 10, om tot bedaren te brengen. Doch hij heeft het oog op die wilde uitbarstingen der tong, die met een doodend vermogen op anderen aanvallen. Het is het misbruiken der tong in zijne hoogste ontwikkeling. Wij voegen daarom in: maar de tong [als zij zóó is] kan niemand der menschen temmen. Zij is indedaad ontembaar. Zij schuimt van woede, zij braakt vernietiging. Over alles heeft zij zich henengezet. Naar niets luistert zij meer. Zij heeft een wil, die door niets kan gebogen worden.

Met eene bestemde wildheid wil zij niet alleen aanvallen, maar ook dooden, vernietigen. Dat niemand beproeve haar te temmen.

Wel mogt bijgevoegd worden: zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van doodaanbrengend vergift. Het vergift wordt genoemd doodaanbrengend. Als het in ruime hoeveelheid aanwezig, of ook in kleine hoeveelheid van scherpe gehalte is, brengt het den dood aan. Ook de tong doet het en wil het doen. Zij ziet op *een medemensch* en deze is dus *de groote hoop*, die door het vuur in vlam gezet wordt. Hier is de invlamzetting *doodend, vernietigend*. De tong weet hare woorden zóó toetebereiden en te kruiden, dat de wereld niet alleen *gelooft*, maar *het ergste* gelooft. Zij houdt met hare aanvallen niet op en de gevolgen zijn, dat die medemensch onder het oordeel der wereld wegwijnt en vernietigd wordt. Dit *wilde* ook de tong. *Vernietigen* was hare leus geworden. Waar de moordenaar, door manslag te begaan, vernietigt, daar doet het de tong op hare wegen. En als nu zulk een persoon uit den afgrond opkomt en zulk een voorval in de werkelijkheid intreedt, is het met te sterke kleuren geteekend, als gezegd wordt, dat de tong in vlam gezet wordt door de hel en vol is van doodaanbrengend vergift?

Had Jakobus het oog op eene vreesselijke diepte, in welke de mensch zich storten kan, hij kan geacht worden sterk genoeg gesproken te hebben, om zijne lezers de gevolgen, die komen konden, op het hart te drukken. Hij sluit echter zijne redenering niet met waarschuwingen en vermaningen, hieraan ontleend. Het was hem genoeg, op de schromelijke gevolgen gewezen en een heilzamen schrik verwekt te hebben. Hierop berust dan ook het veroordeelenswaardige, dat aan de werkelijkheid bij de twaalf stammen, *het vloeken van den medemensch*, verbonden was. Hij spreekt niet verder over het vorige, daar hij *de geheele werkelijkheid* ziet en *het eigenaardige* hiervan

met *eigenaardige* wapenen bestrijden en zoo de bovengenoemde gronden met nieuwe versterken wil. *Het vloeken* der armen was met *het zegenen* van God vereenigd. Dit verwondert ons niet. Wij merkten het verschijnsel reeds meermalen op. Bij *gebrek aan leven* was *schijnbare belangstelling in het christendom*. De vergadering der christenen werd goed bezocht en aan de werkzaamheid, die daar geschiedde, werd deel genomen. Wil nu Jakobus dit tweeslachtige gaan bestrijden, hij betreedt een eigenaardigen weg, die goed tot het doel leidde. In den overgang van het 9^e vers moet daarom voor onze ooren de invulling geschieden: [ziet van deze verschijnselen, die komen kunnen, op u zelve].

Het oog der lezers uit de verte naar dat, wat in de nabijheid was, rigtende, zegt Jakobus: met haar zegenen wij den God en vader en met haar vloeken wij de menschen, die naar gelijkenis Gods geworden zijn; — uit denzelfden mond komt uit zegen en vloek. *Zegenen*, zal wel zijn: met grooten lof van of tot iemand spreken; — *vloeken*, met groote blaam van of tot iemand spreken. Tegenovergestelde dingen worden vermeld en deze hadden plaats tegenover voorwerpen, die aan elkander *verwant* waren, daar de menschen naar gelijkenis Gods geworden waren.

De schrijver gaat deze verschijnselen bestrijden met het woord: het betaamt *niet*, mijne broeders! dat deze dingen zóó tot wording komen. Onder *deze dingen* verstaat hij *dit zegenen* en *dit vloeken*. Onder zóó verstaat hij: zóó, *uit denzelfden mond*. Zegen en vloek kwamen tot wording uit den mond en het betaamde *niet*, dat deze dingen *uit denzelfden mond* tot wording kwamen. Tegenover deze opmerking zal iemand wel niet stellen, dat het ook goed was, dat uit den mond slechts *vloek* voortkwam, om het tweevoudige te vermijden. Wij veronderstellen natuurlijk, dat de tegenstelling is, dat uit den mond slechts *zegen* voortkomt.

Om de werkelijkheid, die aanwezig was, goed te bestryden, doet Jakobus een beroep op de levenlooze natuur. Hij wil te kennen geven, dat, zooals het *dáár* is, het ook *hier* behoorde te zijn. De vraag wordt gedaan: doet de bron uit denzelfden mond het zoete en het bittere opwellen? De vraag mogt ontkend worden. De leer was hierin begrepen, dat, gelijk de bron uit denzelfden mond geene twee, elkander tegenovergestelde, dingen voortbragt, zoo dit ook bij den mensch behoorde te geschieden. Alleen *voor het zegenen* moest plaats zijn in den menschenmond.

Nog nader zoekt de schrijver zijne zienswijze aanbevelen door de gedachte, dat de bron *dit ook niet kan doen*. En om dit aannemelijk te maken, doet hij een beroep op de plantenwereld. Hij legt de gedachte tot grondslag: in de plantenwereld brengt alles slechts *dat* voort, wat met *zijn aard* overeenkomt. Op deze gedachte rust eene andere: in de plantenwereld kan niets *iets anders* of dat voortbrengen, wat met zijn aard *niet* overeenkomt. Dit laatste *kan* niet, gelijk dit ook in de plantenwereld meer zichtbaar is. In dezen zin wordt gevraagd: *kan*, mijne broeders! een vijgeboom oliven voortbrengen of een wijnstok vijgen? Bij de ontkenning der vraag mogt, bij de gedachte, dat deze waarheid ook op de levenlooze natuur van toepassing was, van zelf de vergelijking geschieden, dat de bron uit denzelfden mond geene twee tegenovergestelde dingen *kon* voortbrengen: zoo *kan* geene bron zout en zoet water voortbrengen.

Wij hebben twee opmerkingen, die bij wijze van vergelijking tot leering moeten zijn. Zij zijn

1) de bron brengt uit denzelfden mond geene twee elkander tegenovergestelde dingen voort; —

2) de bron *kan* dit niet doen.

En nu de laatste opmerking n° 2 overgebracht op het terrein der lezers. Had Jakobus hier wel zijne gewone scherpzinnigheid? Had hij ook een oogenblik van zwak-

heid in zijne redenering? Hij roept de levenlooze natuur op. Deze zal leering geven aan zijne lezers en het woord: het betaamt niet, aanbinden. Laat de levenlooze natuur dan optreden als onderwijzeres der twaalf stammen. Zij zegt vs. 11: bij ons geschiedt het niet, dat twee tegenstrijdige dingen uit denzelfden mond voortkomen. De twaalf stammen antwoorden: wij zullen ons laten onderwijzen en vervolgens alleen aan *het zegenen* plaats geven. Tot zoo ver gaat alles goed. — Maar als de levenlooze natuur nu voortgaat met onderwijzen en zegt: bij ons *kan* het niet, daar wij niets kunnen voortbrengen dan wat met onzen aard overeenkomt, zoo zullen zij, die onderwezen worden, wel antwoorden: hoe! stoot gij het zoo even gegevene onderwijs weder geheel omver? Bij ons kan het wel. Onze werkelijkheid levert het bewijs. En moeten wij voortbrengen, wat met den aard onzer natuur overeenkomt, wij behooren dan bij het zegenen en het vloeken te blijven. Wij *kunnen* dan ook niet anders. — Had Jakobus, door dit onderwijs in den mond der levenlooze natuur te leggen, zwakheid? — Wij gelooven het wel niet. Als zijne woorden goed verstaan worden, zullen zij zich aanprijzen. Indedaad, wij worden van zelve gedrongen, om iets, wat de schrijver niet met platte woorden zegt, aantenemen. Hoevel hij niet spreekt van het liefdebeginsel in ons, heeft hij hierop het oog. Hij wil wel niets uit de beeldspraak overbrengen *op den aard onzer natuur*. Hij kende die natuur, als iets tweeslachtigs aan zich hebbende. Maar bij de wetenschap, dat de lagere natuur door de hoogere onderdrukt en deze laatste veredeld moet worden, had hij een oog voor *het christelijke liefdebeginsel* in den mensch; — en dit wel in *zijn aard*. Passen wij dan het onderwijs der levenlooze natuur toe op den aard van het liefdebeginsel. Dit onderwijs verkrijgt zoo hooge beteekenis. Op het woord: het betaamt niet, volgt dan, wanneer de beeldspraak overgedragen wordt: doet *het liefdebeginsel* uit

denzelfden mond zegen en vloek opwellen? Het antwoord is ontkennend. Zeer gepast volgt de vraag: *kan* dat? En het antwoord luidt: neen! dat kan niet; — het liefdebeginsel *kan* niet anders dan dat voortbrengen, wat met zijn aard overeenkomt. De levenlooze natuur beschuldigt dan de twaalf stammen van gebrek te hebben aan een liefdebeginsel en haar geheele onderwijs is van den edelsten aard, daar zij hen oproept, om met haar dezelfde verschijnselen te hebben; — en dus, om zich te beklagen van gebrek te hebben aan het liefdebeginsel in het besturen der tong en zich te beijveren, het in zich optenemen.

Met het gezegde, dat de schrijver het levensbeginsel teekenen wilde, komt geheel overeen *de voorliefde*, die hij toont te hebben voor de beeldspraak *eener bron*. Immers hij maakt de plantenwereld dienstbaar aan de levenlooze natuur en komt terug op *de bron*. Het levensbeginsel is eigenaardig eene bron. Ook het water des sprekens welt uit haar op, en wel uit haar mond.

HOOFDSTUK III : 13—18.

Bij deze afdeeling hebben wij te spreken van de wijsheid der twaalf stammen en van de wijsheid, die Jakobus voorstaat.

De rijken behandelden de armen onbehoorlijk. Op allerlei wegen vervolgden zij hen met bitsheid en ook de tong nam groot aandeel aan dezen ruwen omgang. Meenen wij echter niet, dat zij hierin een zuiver behagen vonden, dat hun geest zich verlustigde, den rug der armen onder hun juk te krommen. Volgens het IVe hoofdstuk trad iets anders te voorschijn. De armen werden als middelen gebruikt, om een zeker doel te bereiken. Dit doel was ge-

legen in de vulling van den geldzak. En het was niet slechts de vermeerdering van hun goed, die zij in het oog hadden; zij zagen bepaalder en duidelijker. Zij hadden een overzigt genomen over de hoeveelheid, welke in den geldzak aanwezig was en eene bepaalde hoogte voorgescreven, die deze bereiken moest. Zoo hoog en niet lager. Eene bepaalde som, die bereikt moest worden, stond voor den geest. Nemen wij b. v. vijf of zes ton, daar zij verondersteld worden reeds rijk te zijn. Op deze eindsom zagen zij en het leven scheen in hun oog dan eerst dragelijk te worden, als deze hoogte bereikt was. — Nu treedt *hunne wijsheid* in het licht. Bestaat deze in het zien en aanwenden van de regte middelen, die tot bereiking van een zeker doel leiden, het oog en de hand was ook bereid, om de regte middelen te zien en aantewenden. Terwijl hun bedrijf bestond in de besturing hunner grondbezittingen volgens V: 4, en terwijl onder de minder bedeelden genoeg arbeiders aanwezig waren, om in hunne dienst werkzaam te zijn, zoo zag de wijsheid naar den geschikten omgang met deze, om zoo veel mogelijk voordeel te trekken. Een *goede, zachte* omgang mogt voor een oogenblik zich aanprijzen, bij nader inzien scheen deze niet tot het gewenschte doel te leiden. Het was toch niet de vraag, op welke wijze iemand het leven zich aangenaam konde maken en ook, als God wilde, zijne bezittingen vermeerderd konde zien. De vraag was, om in den kortst mogelijken tijd het meest mogelijke voordeel te trekken en zelfs *het uiterste* gedaan te krijgen. En daar nu geen gebrek aan arbeiders was, maar eerder overvloed, zie! de weg was van zelf aangewezen. Door hen achterna te zitten en tot het uiterste te drijven, konden zij eene eindsom vooruitzien, die te bereiken was. Verwondert het ons, dat deze weg algemeen aangeprezen werd? Verwondert het ons, dat zij zich verontschuldigten met den stelregel: als ik hen niet zoo behandel, krijg ik

niets van hen gedaan? Verwondert het ons, dat zij, die dezen weg waren ingetreden, de onfeilbaarheid hunner middelen erkenden en op *hunne wijsheid* zich verhoovaardigden? — Jakobus ontkent ook niet, dat *wijsheid* aanwezig was, maar hij wenscht *de regte wijsheid* zoo in het licht te plaatsen, dat hunne wijsheid diep in de schaduw trad.

De *regte* wijsheid wordt verondersteld, niet alleen de gepaste middelen te zien en aantewenden, maar ook het *beste doel* te hebben. Konde er in Jakobus oog en kan er in ons oog een beter, hooger doel zijn, dan eene goede hoogte op den christelijken levensweg te bereiken; — dan daar te zijn en te komen, waar God wil, dat wij komen zullen? De middelen liggen voor de hand. De wijsheid ziet het middel, wat *te hebben* en *te doen* is; — het liefdebeginsel te ontwikkelen en naar alle zijden te ontploojen en zoo *te hebben* en *te doen*, wat te hebben en te doen is. De aanwending van dit middel brengt van zelf mede, iets *in ons* ontploojen, dat naar alle zijden in *goede gezindheden* kenbaar wordt en wat wij dus *hebben*; — en iets *buiten ons* ontploojen, dat naar alle rigtingen werkzaam is en in daden kenbaar wordt en wat wij dus *doen*. — Vergelijken wij nu deze *tweede* wijsheid met de *eerste*, wij zeggen: het doel der eerste wijsheid is verwerpelijk, zoo ook de middelen; zij voegt ons niet, schoon wij haar den naam van wijsheid niet ontzeggen willen, daar zij wel de gepaste middelen aanwendt. Zeggen wij niet bij de aanschouwing der tweede wijsheid: zij voegt ons, zij is rein in doel en middelen, deze is de *regte* wijsheid?

Wij zien op de pen van Jakobus, die gaat teekenen. Zij schrijft vs. 13: wie is wijs en verstandig *onder u*? Wat *wijsheid* was, was den lezers niet vreemd. Onder hen was zelfs waardering van wijsheid en niet weinigen, die met hun mond te kennen gaven, dat zij op den naam van *wijzen* aanspraak maakten. Met de vraag zouden wij dus de nevengeachte plaats kunnen geven: is hij de wijze,

die met *zijn mond* te kennen geeft, dat hij wijs en verstandig is? — *De vraag zelve* heeft ook de nevengedachte: wie wil bij anderen de gedachte wekken, dat hij wijs en verstandig is? De wijze kon toch ook verkiezen, om niets te laten zien en met opzet niets te toonen. Doch als iemand de gedachte wil wekken, dat hij wijs is, dan moet hij iets zeggen of iets toonen.

Zeer gepast volgt het antwoord, daar Jakobus op de *regte* wijsheid het oog heeft: hij toone uit den goeden wandel zijne werken in zachtmoedigheid van wijsheid d. i. in zachtmoedigheid, die van wijsheid onafscheidelijk is. Wij verstaan hier zijne werken, [die gewerkt zijn] in zachtmoedigheid. Hij late zien uit den goeden wandel zijne werken van zachtmoedigheid of dat zijne werken met zachtmoedigheid gewerkt zijn. Zachtmoedigheid is dus een kenmerk, waaraan de *regte* wijsheid kenbaar is. — Dat de schrijver juist de zachtmoedigheid noemt, is ligt verklaarbaar uit den toestand der lezers. Het was niet de vraag in het algemeen, aan welk kenmerk de *regte* wijsheid kenbaar is, maar aan welk kenmerk zij *onder hen* kenbaar was. De vraag luidde: wie is wijs en verstandig *onder u*? De zachtmoedigheid wordt genoemd als de gezindheid, die juist hier te pas kwam en die regelregt stond tegenover hunne hoofdfout, hunne onzachtmoedigheid. Had hij andere lezers voor oogen gehad, had hij gezien b. v. stelen of liegen of iets anders, hij had andere gezellinnen opgenoemd. Het liefdebeginsel toch heeft, door zich *in ons* te ontplooijen, vele lieve gezellinnen bij zich en dus *in ons*. Onder deze heeft ook de zachtmoedigheid een zeer lief voorkomen en deze gezellin wordt *hier* opgeroepen, om, zooals zij in den wandel te voorschijn treedt, getuigenis afteleggen van de *regte* wijsheid van hem, die haar heeft.

In het 14^e vers hebben wij eene invulling te doen, die den schrijver voor den geest stond. Het slaat toch niet volkomen

op het vorige. Wij vullen in [indien gij zachtmoedigheid hebt, zoo zoudt gij u mogen beroepen op de regte wijsheid].

Uit de opgave van het bovengenoemde kenmerk vloeide van zelf de stelling voort: indien gij zachtmoedigheid hebt, zoo zoudt gij u mogen beroepen, de regte wijsheid te hebben. Hierop volgt de tegenstelling: maar indien gij het oppositum hebt, wat in de werkelijkheid zichtbaar is; — maar indien gij bitteren ijver (in het achternazitten der minderen) en twistzucht in uw hart hebt, zoo roemt en liegt niet tegen de waarheid in. — Wat wordt hier verstaan onder *de waarheid*? De waarheid, dat zij de regte wijsheid *niet* bezaten. En zij gaven toch eeniger mate voor, de *regte* wijsheid te bezitten n. l. dat hunne middelen de *regte* waren, om tot hun doel te komen. Gaven zij nu voor (niet in Jakobus zin, maar in hun zin) de *regte* wijsheid te bezitten, Jakobus zegt: roemt niet daarop tegen de waarheid in. De waarheid is, dat gij de *regte* wijsheid *niet* bezit. Maar hij gaat verder. Hij beschuldigt hen van leugen. Immers zij spraken de waarheid niet, zij logen. Zij zeiden, dat zij de regte wijsheid bezaten en zij logen het. De *regte* wijsheid bezaten zij *niet*.

Jakobus wenscht nu verder vs. 15 de wijsheid, waarop zij roem droegen, in de schaduw te plaatsen, ja! grondig te veroordeelen. Eene vergelijking van hunne wijsheid met die, welke hij voorstond, moest in hun nadeel uitvallen. Het bleek zoo, wie de *regte* wijsheid voorstond. Hij komt hun te gemoet en verplaatst zich op hun standpunt. Het doel, dat hunne wijsheid en de zijne zochten te bereiken, wordt onvermeld gelaten en niet in de vergelijking gebragt. Slechts over *de middelen* zal hij spreken, die beider wijsheid aanwendde. Dit was ook op zich zelf voldoende. Immers in de beoordeeling der middelen is ook die van het doel begrepen. Zijn de middelen in hun aard veroordeelenswaardig of aanteprijzen, dan is ook het doel in zijn aard te veroordeelen of aanteprijzen.

Over de *eigenschappen* van beider wijsheid wenscht Jakobus te spreken en wel, in zoover deze in verbinding staan met de *ontwikkeling* (of den achteruitgang) der *menschenlijke natuur*. De *regte* wijsheid vereenzelvigt hij met de wijsheid, *die van boven nederkomt*, daar dat, wat van boven komt, geacht kan worden *onze natuur te ontwikkelen*. Spreekt hij nu vs. 15 eene stelling uit, wij bemerken dat de tegenstelling met *maar* geen goeden val heeft. Er wordt toch niet gezegd, dat die andere wijsheid van *beneden* of van *eene andere plaats* kwam. Wij voegen daarom in, met het oog op de eigenschappen, die vermeld zullen worden: deze is niet de wijsheid, die van boven nederkomt, maar [zij is eene andere, dan deze; zij heeft andere eigenschappen, dan deze; zij is] aardisch, slechts een natuurleven hebbend, demonisch.

Jakobus wijst met den vinger op hunne wijsheid en zegt: *deze*. Hij had zoo even gezegd: indien gij bitteren ijver en twistzucht in het hart hebt. Onder *deze* verstaat hij dus *deze* wijsheid, die de armen onderdrukt en bitteren ijver en twistzucht in haar gezelschap heeft.

Van *deze* wijsheid wordt gezegd, dat zij *niet* is de wijsheid, die van boven nederkomt. Wij behooren te bemerken, dat niet meer van de *regte* wijsheid alleen sprake is, maar van de *regte* wijsheid, *die onze natuur ontwikkelt*. Een nieuw denkbeeld wordt ongemerkt ingeschoven. Een ruimer aanblik wordt genomen. Onder de *regte* wijsheid wordt verstaan zij, die het liefdebeginsel in ons ontplooit. Onder de *regte* wijsheid, *die van boven nederkomt*, wordt verstaan zij, die, door het liefdebeginsel in ons te ontploojen, onze natuur ontwikkelt. Er is dus eene gedachte toegevoegd. — Nemen wij een overzicht over de gedachtenleiding, wij zien, dat de schrijver naar aanleiding van het feit, dat de lezers op het bezit der *regte* wijsheid roem droegen, *vooreerst* hun deze betwist, daar zachtmoedigheid het kenmerk was en zij deze niet in zich

hadden. Maar ook *vervolgens* gaat hij hun betwisten, daar de regte wijsheid in hare strekking bestond *in de ontwikkeling onzer natuur*, dat zij deze bezaten. Het standpunt wordt dus genomen van de zijde van de ontwikkeling onzer natuur. En ten opzichte dezer laatste kon nu eene vergelijking met de wijsheid der lezers ingesteld worden.

Jakobus gaat, om de wijsheid der lezers te kunnen veroordeelen, de eigenschappen van hunne wijsheid opnoemen en van die, welke hij voorstaat. Wij behooren in het oog te houden, dat deze eigenschappen niet uit dezelfde reeks van denkbeelden konden genomen worden. De eerste wijsheid bestond in het achternazitten der armen. Dit is *eene daad buiten ons*, hoewel iets in ons hiermede vereenigd is. De tweede wijsheid bestond in de ontplooiing van het liefdebeginzel, waarvan de strekking is de ontwikkeling onzer natuur. Dit is *eene werkzaamheid in ons*, hoewel zij ook naar buiten te voorschijn treedt. Deze twee zaken behooren niet tot dezelfde reeks van denkbeelden en wil iemand de eigenschappen opnoemen, dan kan hij ook niet in dezelfde reeks van denkbeelden blijven. Eene *daad buiten ons* wordt beoordeeld in betrekking tot *hem, die haar doet*. Eene *werkzaamheid in ons* kan zeer geschikt beoordeeld worden in betrekking tot *de verschijnselen*, die zij *in ons* oplevert. Doet nu de schrijver eene opgave der verschillende eigenschappen, wij hebben in deze geene zuivere tegenstellingen te zoeken.

Van de wijsheid der lezers wordt gezegd, dat zij is *aardsch*. Aarde en hemel worden dikwijls tegenover elkander gesteld. Zij geven een denkbeeld, dat meermalen voorkomt, van *lage* en *hooge* dingen. Nemen wij hierbij de peilschaal der zedelijkheid in de hand, *het lage* drukt uit dat, wat diep gezonken en in zijn aard laag en gemeen is. Naar onze meening wil de schrijver zeggen: die wijsheid is in betrekking tot hem, die haar volgt, *laag*. Wij zouden zeggen: het is eene *gemeene* wijsheid. Het be-

hoeft geene verklaring, dat het onderdrukken der armen den stempel der gemeenheid en der laagheid draagt.

Eene tweede eigenschap wordt aan de hand gedaan. Zij is *slechts een natuurleven hebbend*. Het substantief, aan hetwelk het adjectief ontleend is, beteekent dikwijls: het physische leven en dit alleen en zonder meer. Naar onze meening wilde de schrijver uitdrukken, dat hij, die die wijsheid volgt, slechts een physisch leven in zich heeft, zonder meer. Hij is ontbloot van alle *goede beginselen*. Wij zouden dus van die wijsheid, in betrekking tot hem, die haar heeft, kunnen zeggen: zij is eene *beginsellooze* wijsheid. Het behoeft geene aanduiding, dat de mishandeling der armen van beginselloosheid getuigt.

Eindelijk wordt zij genoemd *demonisch*. Het demonische heeft de geneigdheid de uiterste grenzen te bereiken en tot alle kwaad te komen. Wanneer de demon in ons wakker wordt, schuwen wij niets meer. Wat voor de hand ligt wordt gretig aangegrepen en voor iets te ontzien of geene schade aanterigten, heeft iemand geen oog meer. De mishandeling der armen in hare verdere ontwikkeling bragt dit demonische met zich mede.

Wij zien nu, dat Jakobus drie eigenschappen opnoemt, door welke deze wijsheid niet kan geacht worden, de menschelijke natuur te ontwikkelen. Welligt heeft hij het oog op drie denkbeelden, op het gevoel onzer menschenwaarde, op onze beginselen, op onzen aanleg. De genoemde eigenschappen zouden dan kunnen uitdrukken: die wijsheid is laag, want zij vertrapt het gevoel onzer menschenwaarde; — zij is beginselloos, want zij vertrapt alle beginselen; — zij is demonisch, want zij vertrapt onzen goeden aanleg.

Dat nu deze eigenschappen naar waarheid aan deze wijsheid konden toegekend worden, wil de schrijver betoogen met de opmerking vs. 16: want waar ijver en twistzucht is, daar is ongeregeldeheid en elk slecht ding. Tot verduidelijking schijnt ingevuld te moeten worden [in de vervol-

ging der armen]. Uit de waarneming van de verschijnselen van ongeregeldheid en elk slecht ding, mogt iemand tot het geven van deze *eigenschappen* overgaan. Waar ongeregeldheid heerscht, daar moet het lage en beginsellooze aanwezig zijn; — waar *elk* slecht ding gezien wordt, daar is het demonische niet verre. De schrijver schijnt zich te beroepen op de waarheid, dat hij niet te ver ging met *deze* eigenschappen aan *die* wijsheid toetekennen, daar de waarneming van de verschijnselen, die zij medebragt, van die eigenschappen getuigde.

Tegenover de opgave van deze niet uitlokkelijke eigenschappen wordt eene schilderij opgehangen, die ons aanstands tot zich trekt. De wijsheid, die Jakobus voorstaat, is rein of het reine in zich hebbend. Daar bijgevoegd wordt *vooreerst* en *daarna* volgt, zouden wij op de gedachte kunnen komen, dat hij eene algemeene eigenschap op den voorgrond wilde zetten. Of, met andere woorden, dat hij eerst eene eigenschap van al de volgende eigenschappen, bij elkander gedacht, wilde opgeven. Hij drukte welligt uit: als ik *eerst* eene algemeene eigenschap en *daarna* de bijzondere eigenschappen moet noemen, dan zeg ik: die wijsheid is *vooreerst* het reine in zich hebbend, *daarna* vreedzaam enz. Hiermede wilde de schrijver misschien te kennen geven: als ik de eigenschappen der wijsheid, die van boven komt, zal opgeven, zoo zal er niets onreins voor den dag komen, alles zal rein zijn.

Aan die wijsheid wordt de eigenschap toegekend van *vreedzaam* te zijn. Zij heeft den vrede lief en verstoort hem niet, maar is met anderen vereenigd. Zij is *billijk*. Zij houdt dat, wat billijk is, in het oog en bemint het. Zij is *volgzaam*. Zij is ligt volgend. Er is eene geneigdheid om te volgen en niet, om gevolgd te worden. Zij is *vol van barmhertigheid en goede vruchten*. Zij wil met een rein en mild gevoel minderen te gemoet komen en wenscht hierin goede voortgangen te maken. Zij is *onoordeelzuchtig, ongeveinsd*.

Zij is geneigd tot een gunstig oordeel, schuwt het oordeelen van anderen en doet zich altijd voor, zooals zij is.

Het blijkt wel, dat de verschijnselen opgenoemd worden, onder welke de menschelijke natuur ten goede zich ontwikkelt. In de tevoorschijntreding van vredelievendheid, billijkheid, volgzzaamheid, barmhartigheid, onoordeelzuchtigheid, ongeveinsdheid zien wij de ontwikkeling der liefde en van onze natuur, en de waarheid der stelling, dat de ontwikkeling van het liefdebeginsel die onzer natuur met zich brengt. — Het blijkt ook, dat de verschijnselen van die zijde genomen worden en de eigenschappen in die rigting genoemd worden, die een scherp contrast vormden met dat, wat onder de lezers aanwezig was. Alleen van de laatste eigenschap mag dit niet zoo duidelijk zijn. Toch mag gezegd worden, dat geveinsdheid aanwezig was, daar de rijken wel niet voor het doel, dat zij beoogden, uitkwamen en andere motieven van hunne handelwijze opgaven. Die in hun hart zag, zag ook geveinsdheid.

En wat zullen wij nu aanvangen met het laatste 18^e vers? Het bevat oogenschoonlijk eene stelling in zich. Wij zouden haar hier niet verwacht hebben. Naar onze meening wordt, in den vorm eener stelling, eene nieuwe eigenschap aan de vorige toegevoegd. Dat de schrijver den vorm eener stelling verkoos, mag wel hieraan toetescrijven zijn, dat hij het terrein *der gezindheid* verlaten had. Toch had hij ook niet het terrein *der werkzaamheid* betreden, maar iets, dat tusschen beide lag. Hij doet geene verdere opgave, hoe die wijsheid *gezind was*. Noch ook gaat hij over tot opmerkingen, hoe en wat die wijsheid met zelfbewustheid buiten zich *werkte* en *voortbragt*. Dit laatste zoude in dit bestek der rede niet gevoegd hebben. Maar zich plaatsende op het terrein van *het geheime rapport*, dat de een met den anderen heeft, schoon hij hiervan zich niet bewust is, meende hij, dat bij het vorige iets konde bijgevoegd worden, hoewel dat, wat hij ging op-

noemen, geene *verdere* eigenschap was binnen het gestelde bestek der rede. Toch konde eene eigenschap opgenoemd worden, die aan de vorige grensde. Bij wijze van stelling was voor deze eene geschikte plaats te vinden.

Wij hebben aanstonds het eigenaardige, dat *eene vrucht* gezaaid wordt. Dit geschiedt ook in de natuur. De vrucht, die in den koornhalm is, wordt weder gezaaid. Onze voorstelling van *vrucht* stemt dikwijls niet overeen met die der schrift. Wij denken bij *vrucht* ligtelijk aan een einde, dat bereikt, aan een einddoel, dat verkregen is. De schrift ziet verder en ziet geene vrucht, dan die straks weder, al is het na verloop van een jaar, door andere achtervolgd wordt. In de schrift is *vrucht* een beeld van *verderen voortgang* en wel te onderscheiden van *een einde*, dat bereikt is. Dit blijkt ook duidelijk Rom. VI : 21, 22. — Spreekt nu de schrijver van *eene vrucht der regtvaardigheid*, die naar de regtvaardigheid leidt. Immers wanneer iemand denkt aan eene vrucht, die door andere achtervolgd wordt, heeft hij in dit denkbeeld eene voortgaande rigting en de genitivus zal wel aanduiden het punt, waarnaar de rigting henengaat. Wij meenen onder eene vrucht der regtvaardigheid te mogen verstaan *een verdere voortgang naar de regtvaardigheid*.

Bij de voorstelling van *zaaijen* hebben wij van alle gedachten, die verder gaan dan zaaijen, ons te onthouden. Wij sluiten ons binnen den kring van het zaaijen op en willen niet verder zien. Waarom en waartoe gezaaid wordt en wat van het gezaaide worden zal, wij sluiten dit alles buiten den kring onzer tegenwoordige voorstelling. Slechts zien wij uitsluitend en alleen op het zaaijen. Wat is het zaaijen? Het is het zaad van zich geven, het mededeelen aan den bodem. Gewoonlijk doet het de zaaijer in korten tijd. Ook dezen korten tijd sluiten wij buiten onze voorstelling en nemen aan, dat langzaam en al voortgaande het zaad wordt medegeedeeld.

Door wien wordt iets gezaaid, medegedeeld? Door hem, die het liefdebeginsel in zich ontwikkelt. Hij heeft iets n. l. ontwikkeling en verderen voortgang, en deze deelt hij mede.

Aan wie deelt hij mede? Aan hen, die dingen doen, die vrede aangaan. Deze worden gedacht op zijn terrein te zijn, gelijk reeds *vreedzaamheid* als eerste eigenschap genoemd was. Bij deze dus wordt gezaaid.

In welken toestand wordt gezaaid? De zaaijer bevindt zich in een staat van vrede. In dezen vrede deelt hij mede.

Wij hebben dan eene schoone gedachte. *Vrede* is het geheime rapport tusschen twee en meerdere mensen. Door met elkander vereenigd te zijn, wordt wat medegedeeld en ontvangen. Stellen wij ons hem, die zijn liefdebeginsel en zijne natuur ontwikkelt, voor de aandacht. Hij deelt mede, maar niet aan allen, slechts aan degenen, die met hem in rapport staan. Dit rapport is vereeniging, vrede. Wilde Jakobus dan niet zeggen, dat de ontwikkeling, de verdere voortgang in het goede leven, ongemerkt en ongezien overgaat van den eenen op den anderen, die met hem in een vrede-rapport staat? Wij meenen dan te lezen, dat de verdere ontwikkeling van het liefdebeginsel en onzer natuur ongemerkt aan anderen zich mededeelt, zoodat voortgangen naar de regtvaardigheid gemaakt worden.

Wij hebben zoo eene nieuwe eigenschap dezer wijsheid aan de vorige toevoegen. Zij is bij anderen *verderen voortgang wekkend*. Deze eigenschap kon wel niet in strengen zin, binnen het bestek der rede, al voortgaande bij de andere gevoegd worden. Doch in den vorm eener stelling had zij alle aanspraak op eene plaats in eene rede, die over de ontwikkeling onzer natuur loopt en deze aanprijst. Eene ontwikkeling, die aan anderen zich mededeelt, mogt tot hare aanprijzing vermeld worden.

HOOFDSTUK IV.

Van waar oorlogvoeringen en strijdvoeringen onder IV
u? *Niet* van hier, uit uwe welbehagelijkheden, die
een veldtog voeren in uwe leden? Gij begeert en, 2
[volgens uw zeggen,] hebt gij [de gewenschte hoe-
veelheid] *niet*. Gij benijdt en ijvert en, [volgens uw
zeggen,] kunt gij [ze] *niet* verkrijgen. Gij voert strijd
en oorlog; [volgens uw zeggen] hebt gij [ze] *niet*,
omdat gij niet bidt. Gij bidt en gij ontvangt [ze] 3
niet, omdat gij kwalijk bidt, opdat gij in uwe wel-
behagelijkheden [ze] uitgeven [en bij eene rijke le-
venswijze de vriendschap van de wereld en het hooge
onder de menschen verkrijgen] zoudt. Overspelers en 4
overspeelsters! weet gij *niet*, dat de vriendschap van
de wereld, [die gij op deze wegen zoekt,] vijand-
schap Gods is? Die dan [op dezen weg] een vriend
van de wereld zoude willen zijn, wordt een vijand
Gods gesteld. Of meent gij, [dat de geest zich vereenigt met de zucht naar het hooge? Meent gij,] 5
dat de schrift ledig zegt: heeft de geest, die in ons
woonde, een verlangen in de rigting van nijd? [De
schrift zegt dit niet ledig. De geest vereenigt zich
niet met de zucht naar het hooge,] maar hij geeft 6
grootere genade. Daarom zegt zij: God wederstaat

- 7 hooger en, maar aan lageren geeft hij genade. Onderwerpt u dan aan God. Wederstaat den duivel en hij
- 8 zal van u vlugten. Naakt tot God en hij zal tot u naken. Reinigt handen, zondaars! en zuivert harten,
- 9 tweeslachtigen! Gevoelt u ellendig en treurt en weent, uw lagchen worde omgekeerd in treuren en uwe
- 10 vreugde in smart. Zet u op eene lagere plaats voor den heer en hij zal u op eene hoogere plaats zetten.
- 11 Spreekt niet kwalijk van elkander, broeders! Die van een broeder kwalijk spreekt en zijn broeder oordeelt, spreekt kwalijk van eene wet en oordeelt eene wet. En indien gij eene wet oordeelt, zijt gij *niet*
- 12 doener eener wet, maar regter. Één is de wetgever, die behouden en verderven kan. Maar wie zijt gij, die den anderen oordeelt?
- 13 Welaan nu die zegt: heden of morgen zullen wij naar deze stad gaan en wij zullen aldaar één jaar doorbrengen en koophandel drijven en winst behalen; [hoe dwaas handelt gij in dit uw zeggen. Gij zegt
- 14 het,] gij die *niet* weet dat, wat den dag van morgen aangaat. Want hoedanig is uw leven? [Het is van onzekeren aard.] Want het is [dikwijls] een rook, die voor weinig tijds verschijnt en daarna ook ver-
- 15 dwijnt. In plaats dat gij zegt: zoo de heer wil en
- 16 wij leven, zullen wij ook doen dit of dat. Maar nu roemt gij in uwe pogcherijen. Alle zoodanige roemen
- 17 is boos. Die dan weet goed te doen en niet doet, hem is het zonde.

HOOFDSTUK IV : 1—10.

Met het IVe hoofdstuk gaat de schrijver *de mishandeling der armen* nader en uitvoeriger beschouwen. Wat in het vorige hoofdstuk aangeduid was met de woorden: *het vloeken van den medemensch*, wil hij nader psychologisch ontleden en als onder ééne gedachte zamenvatten en wel puntig en krachtig. *Eene ziekte* wordt gedacht aanwezig te zijn. Aan de mishandeling der armen waren verschijnselen verbonden, die met die eener ziekte kunnen vergeleken worden. De schrijver opent onze oogen voor verschijnselen, die aan zijn blik niet ontgaan waren. Hij brengt ons tot kennis van eene krankheid, die aanwezig was. Zij had zelfs eene bemerkingswaardige hoogte bereikt.

Een goed geneesheer zoekt doortedringen tot kennis van *de bron*, uit welke de ziekte is voortgevloeid. Die kennis is nog niet voldoende. De kundige arts weet ook *het geheele beloop* der ziekte in al hare verschijnselen optegeven en komt zoo tot hare grondige beoordeeling *in de hoogte*, die zij thans bereikte. Wil hij de genezende hand uitstrekken, dan brengt hij alles voor zijne voorstelling en het is voor hem niet bevredigend, slechts de tegenwoordige verschijnselen aantetasten. Hij wil haar aantasten in hare bronnen en haar beloop.

Wij zijn genaderd tot de overweging van een belangrijk hoofdstuk in dezen brief. Jakobus staat als geneesheer voor het ziekbed der twaalf stammen. Hij kent de ziekte

in de hoogte, die zij bereikte. Maar hij ziet ook de verschijnselen, die voorafgingen en weet haar beloop aangeven. Ook de bronnen, uit welke zij opwelde, staan voor zijne voorstelling. Is het hem aangelegen, als een goed geneesheer, haar wegtenemen, hij wil haar in al hare verschijnselen en hare bronnen aantasten. En daar de ziekte op zedelijk gebied is, weet hij geen beter middel dan *de bronnen te stoppen*. Hier is het, cessante causa cessat effectus.

Wij worden *eerst* opmerkzaam gemaakt op de hoofdbron vs. 1—10. *Daarna* treden nog twee kleinere nevenbronnen voor de aandacht vs. 11, 12 en vs. 13—17.

De *hoofdbron* wenschen wij thans te leeren kennen. Zij is genoemd vs. 1 en 3 in het ééne woord: *de welbehagelijkheden*. Hoe zullen wij deze omschrijven? Wij spraken reeds pag. 106 van het streven der twaalf stammen, om eene *bepaalde* som, hetzij dan aan kapitaal of aan inkomsten, te verkrijgen. De aanwezige rijkdom moest niet alleen vermeerderd worden, maar binnen den kortst mogelijken tijd tot die *bepaalde* hoogte stijgen, die de wenschen voorschreven. Houden wij ons aan het te voren gezegde b. v. zes ton aan kapitaal of dertig mille aan inkomsten. Zóó veel en niet minder. De welbehagelijkheden hingen samen met dezen zóó gevulden geldzak en *de bepaalde som*, die bereikt moest worden. De verbeelding was werkzaam. Voor de voorstelling stond het wenschelijke, om die bepaalde hoogte te bereiken. De verbeelding verplaatst zich naar de toekomst en leeft iemand in dat, wat dagelijks en onophoudelijk voor den geest staat, hij doet dikwijls de scheiding wegvallen, die de toekomst van het tegenwoordige scheidt. De voorstelling van de hoogte te zullen bereiken gaf aan de lezers een *welbehagelijk* gevoel. En gaat het ons dikwijls zoo, dat wij voor het oogenblik meenen bereikt te hebben, wat wij in de werkelijkheid nog niet bereikt hebben, dan leven wij in al de weelde,

die de verbeelding in ons opwekt. De welbehagelijkheden bestonden in het *welbehagelijke* gevoel, dat de zóó gevulde geldzak, hetzij voor de verbeelding, hetzij in de werkelijkheid opwekte. In het 1^e vers stond die gevulde geldzak nog voor de verbeelding, in het 3^e vers wordt hij gedacht in de werkelijkheid aanwezig te zijn. Dit welbehagelijke gevoel had de mishandeling der armen uitgelokt. Om in weinig tijds te bereiken, wat zij wenschten te bereiken, daaraan moest de slechte behandeling der armen dienstbaar zijn.

Jakobus geeft eerst deze hoofdbron aan de hand. In het vervolg der rede komt hij tot eene nog diepere bron. De *welbehagelijkheden*, als bron, werden gevoed door eene bron, *die nog dieper lag*. Hier kwam iemand tot den diepsten grond. Geene andere bron lag achter deze. Spreken wij van de hoofdbron, wij hebben dan van *twee* hoofdbronnen melding te maken, van welke de eene dieper lag dan de andere en aan deze het water leverde. Wij hebben dan eerst *de welbehagelijkheden* als hoofdbron aantemerkten.

Vraagt Jakobus in het 1^e vers: van waar oorlogvoeringen en strijdvoeringen onder u? hij komt aanstonds op *het beloop* der ziekte en *de hoogte*, die zij bereikt had. Hij heeft het oog op het *derde* stadium, daar vervolgens vs. 2 dezelfde woorden voorkomen. Van waar deze verschijnselen? *De algemeene grond*, waarop zij rusten, wordt aan de hand gedaan en hierna wordt het beloop der ziekte geteekend in haar *eerste* en *tweede* en zoo vervolgens in het *derde* stadium, waarin zij thans stond.

De algemeene grond wordt met eene vraag, die niet voor ontkenning vatbaar was, aangegeven: *niet* van hier, uit uwe welbehagelijkheden, die een veldtocht voeren in uwe leden? De uitdrukking: *uit* uwe welbehagelijkheden, duidt aan, dat de grond *van binnen* te zoeken was, daar zij sterker spreekt dan het antwoord op *van waar* en den weerslag geeft op *waaruit*. — De welbehagelijkheden voe-

ren strijd *in de leden*. Dit duidt aan, dat aan geen strijd *naar buiten*, maar aan dien tegen *een binnenvijand* te denken is. Wie is deze binnenvijand? Hij wordt niet met name genoemd. Toch is hij niet moeilijk te ontdekken. Hij is het *onbevredigde, verdrietige* gevoel der werkelijkheid, dat de slechts *half gevulde* geldzak opwekt. De welbehagelijkheden laten geene rust aan dit verdrietige. Met dit verdrietige kunnen de lezers van den brief geen vrede hebben. De welbehagelijkheden prikkelen hen. En wenschen deze het verdrietige opteheffen en wegtenemen, zij ondernemen een veldtogt om den vijand te verdrijven en als overwinnaars optetreden.

Naauwelijks heeft de bron water opgeweld of er is reeds een verschijnsel ontstaan, dat duidelijk geteekend wordt. Het is *de algemeene grond*, op welken de ziekte in hare verschijnselen zal rusten. Naauwelijks is dit verschijnsel aanwezig, of de ziekte ontstaat en treedt hare stadien in. — In levendigheid van stijl wordt alles geschetst in den tegenwoordigen tijd.

Het eerste stadium ontstaat: *gij begeert en gij hebt niet*. Met *begeren* wordt noodzakelijk gedacht ook aan *de aanwending der middelen*. De begeerte doet middelen aan de hand en heeft de armen, als middelen, uitverkoren. Met dit begeren wordt gedacht, dat de mishandeling der armen vereenigd is. — Wij wenschen invullen, daar alleen hiermede de rede verstaanbaar wordt [de gewenschte hoeveelheid]. Deze invulling moet ook vervolgens geschieden. — Eene andere behoort mede plaats te vinden, veroorzaakt door de woorden in het 2^e vers: *omdat gij niet bidt*. Deze invulling is [volgens uw zeggen]. Alleen in het 3^e vers mag deze niet geschieden, daar de schrijver hier zijn eigen oordeel ontwikkelt. — Uit de uitdrukking: *en gij hebt niet de gewenschte hoeveelheid*, blijkt wel, dat gedacht wordt aan de aanwending der middelen. Er ligt natuurlijk iets tusschen *begeren* en *hebben*.

De beschrijving van de ziekte in haar eerste stadium bestaat dan hierin, dat de begeerte naar de hoeveelheid middelen aan de hand doet, om door mishandeling der armen hare wenschen vervuld te zien. Niet nader wordt deze mishandeling omschreven. De ziekte is eerst aan het opkomen en heeft nog niet die sterkere kenmerken, die vervolgens zich zullen voordoen. — Er wordt bijgevoegd dat, wat de ziekte in hare verdere ontwikkeling voeden zal: en, volgens uw zeggen, hebt gij de gewenschte hoeveelheid niet. Middelen waren aangewend en na eenig tijdsverloop bleek, dat deze niet aan het doel beantwoordden. De slotsom was: de hoeveelheid is er niet. Teleurstelling in plaats van genot. Wie zal sterker zijn, het verdrietige gevoel of de welbehagelijkheden? Zal er berusting zijn of zullen pogingen aangewend worden om den boog sterker te spannen?

De welbehagelijkheden hebben de overhand. Zij vinden een bondgenoot in *den tijd* vs. 2 (volgens eene conjectuur van vele uitleggers). Hoe zullen de lezers berusten in het *niet* hebben? Zij zien op anderen, die rijker zijn. De *nijd* wordt levendig. Zij willen en kunnen niet achterblijven. De boog wordt sterker gespannen. Het *ijvervuur* komt er bij en wel, zooals te voren III: 14 gezegd was, een *bittere ijver*, wel te onderscheiden van een gewonen. Dit ijvervuur is dan ook zichtbaar in oog, houding, beweging en laat hun geene rust. Het kenmerk van het *tweede* stadium is *die ijver* in het achternazitten der armen.

Welke was de uitslag van het sterkere spannen des boogs? Na eenig tijdsverloop al weder teleurstelling en deze schijnt nog sterker te zijn dan de vorige. Bij de bewustheid van voor het oogenblik geene betere middelen te kennen, ontsnapt hun de kreet: wij *kunnen* de gewenschte hoeveelheid *niet* verkrijgen. Heeft het verdrietige gevoel de overwinning behaald op de welbehagelijkheden? En is hij, die op overwinning uittrok, verdreven en op de vlugt gegaan?

Het blijkt weldra, dat dit niet zoo is. De gedachte gaat zich vestigen op eene *uiterste* poging, die nog aantewenden is. De pees van den boog laat eene nog sterkere, uiterste spanning toe. Het *derde* stadium der ziekte ontstaat, kenbaar aan het verschijnsel, dat *strijd* en *oorlog* aanwezig is: gij voert strijd en oorlog. Ten opzichte der armen wordt de overmagt van den sterkeren aangewend. Openbare strijd en oorlog vertoont zich. Alles is op een gespannen voet. De arm der bedreiging laat zich niet vruchteloos zien. De opgehevene roede weet hare voorwerpen te vinden. Er wordt geraasd, getierd, gevloekt, gedwongen, genoodzaakt. De tong weet voorttezweepen. De aandrijver staat in zijne wildheid achter de zwakken. Welke is de uitslag? Helaas! na eenig tijdsverloop al weder teleurstelling, *bittere* teleurstelling. De *uiterste* poging heeft niet de gewenschte uitkomsten verwezenlijkt mogen zien.

Doch daar valt in eens een lichtstraal in dien donkeren nacht. Evenveel vreugde ontstaat, als teleurstelling aanwezig was. Zij zien iets en hoe was het mogelijk, dat zij dit niet vroeger zagen? Het aangewende middel is niet naar behooren aangewend. Daar ontbrak iets, dat met de aanwending van het middel had behooren gepaard te zijn. Onder het strijd- en oorlogvoeren werd niet *gebeden om de hoeveelheid*. Hierin lag de reden, waarom de aanwending van het middel niet tot het doel geleid had. Zij hadden vergeten te *bidden*. En daar deze zaak geheel binnen hun bereik was, zoo willen zij nu bidden, daar toch van God alle aardsche zegen moet komen en aan het oorlogvoeren, vereenigd met het bidden, zal, naar hunne meening, gewisselijk de gewenschte uitkomst verbonden zijn.

Geen nieuw stadium is ontstaan. Het beloop der ziekte blijft hetzelfde. Slechts is de zieke meer werkzaam, om nog iets aan het vorige toe te voegen; — maar iets, dat de ziekte niet heviger maakt. — Zeer eigenaardig wordt de

gesteldheid der lezers beschreven: volgens uw zeggen, hebt gij de gewenschte hoeveelheid niet, *omdat gij niet bidt*. Immers, dit *kan* het oordeel van Jakobus niet zijn. Hij was dan geen goed geneesheer geweest. En het blijkt wel, dat het bidden niet vermeld wordt, als eene terugkeering tot den goeden weg, maar als iets, dat op het oorlogspad had behooren te geschieden.

Het ijvervuur wordt aangeblazen, om het bidden aan het vorige te huwen. De strijd wordt niet onderlaten, maar ook het bidden heeft zijne regten. Wederom verloopt een tijdsverloop van eenigen duur. Kwamen zij op de bepaalde hoogte? Kwamen zij in het gezigt van het beloofde land? De slotsom getuigde al weder van dezelfde teleurstelling: en gij ontvangt de gewenschte hoeveelheid niet. — Hier begint de schrijver *zijn* woord en *zijn* oordeel te laten hooren.

Dit oordeel was in weinige woorden uittespreken. *Waarom* ontvingen zij de gewenschte hoeveelheid niet? Omdat zij *kwalijk baden*. Waarin bestond dit kwalijk bidden? Baden zij kwalijk, omdat zij het oog hadden op verkeerde dingen, die zij door de verhooring van hun gebed wenschten te bereiken: het doorbrengen van het goed in hunne welbehagelijkheden? Wordt het gebed afgekeurd, omdat de bidder, als het verhoord wordt, misbruik van het gegevene zal maken en hij op dit misbruik het oog heeft? Dit is met geene mogelijkheid hier aantenemen. Want hierin lag opgesloten, dat hij het wel ontvangen zoude, als hij geen misbruik op het oog had. Jakobus gaat veel verder en weet den zieke beter te behandelen. Hij keurt hun gebed af, omdat het een gebed *van kwaden inhoud* was. Het *kwalijk bidden* bestond in het doen van een gebed *van kwaden inhoud*. Is het iemand geoorloofd om de *zooveelheid* te bidden? Is dit gebed niet afkeurenswaardig, in zoover het wenschen van die zooveelheid van kwade neigingen in ons getuigt? De schrijver gaat niet te ver,

door als reden optegeven, dat zij iets verkeers van inhoud baden. — En zoo aan de gedachte plaats mogt gegeven worden, dat Jakobus ook wel het vereenigen van het bidden met het doen van verkeerde dingen had behooren te bestrijden, zoo mag aangemerkt worden, dat dit hierin geheel ligt opgesloten. Wordt het gebed om de hoeveelheid afgekeurd, dan wordt elke wensch naar deze en nog veel meer, zoo hij slechte wegen inslaat, veroordeeld. Het blijkt ook verder, dat de schrijver niet de bestrijding van de verschijnselen, maar van de ziekte in hare bron op het oog had.

Door een gebed van kwaden inhoud aftekeuren, is alles veroordeeld. De laatste woorden van het 3^e vers: opdat gij in uwe welbehagelijkheden ze uitgeven zoudt, dienen dan ook slechts als een *bijvoegsel*, om de gevolgen, die zij door het gebed wenschten te bereiken, tevens aftekeuren. De reden, waarom zij niet ontvingen, hing geheel af van hun kwalijk bidden. *Omdat* zij een gebed van kwaden inhoud baden, *daarom* ontvingen zij niet. Doch op dezen grond kon tevens iets bijgevoegd worden, wat *de gevolgen* aanging, die de bidder op het oog had. Ook deze waren afkeuring waardig en Jakobus drukt dit uit met het woord: in uwe welbehagelijkheden. Voor zijn geest stond het feit: zij baden, opdat zij bij de verhooring het ontvangene uitgeven zouden. En van de gedachte uitgaande, dat een gebed van kwaden inhoud *noodzakelijk*, wanneer het verhoord werd, tot misbruiken van het gegebene leiden moest, zoo verbindt hij deze *twee* gedachten: *omdat* gij een gebed van kwaden inhoud bidt, opdat gij bij de verhooring het gegebene misbruiken zoudt, *daarom* ontvangt gij niet.

Jakobus zegt: gij bidt en gij ontvangt de gewenschte hoeveelheid niet, omdat gij kwalijk bidt, opdat gij in uwe welbehagelijkheden ze uitgeven zoudt. Het is duidelijk, dat met *uitgeven* niet het kapitaal, maar *de inkomsten*

bedoeld zijn. Onder de hoeveelheid kan even goed verstaan worden, de hoeveelheid van inkomsten. — Wij zien tevens, dat het bijvoegsel dient, om de rede tot *verderen voortgang* te brengen. Het was den schrijver te doen, om een blik te slaan op dat, wat bij de lezers op den voorgrond voor de verbeelding stond. De verkrijging der hoeveelheid was niet het hoogste, wat te bereiken was. Zij was slechts een middel, om verder te komen.

Met Jakobus slaan wij een psychologischen blik in het hart der lezers. Wij gaan hen eerst vrijpleiten. Wat stond voor hunne verbeelding? De verkrijging van een bepaalden schat om zijns zelfs wille? Wenschten zij eene bepaalde som te verzamelen, opdat naderhand in de schatkamer het oog steeds met welgevallen rustte op blinkend goud, in groote hoeveelheid aanwezig? Het woord *uitgeven* duidt iets anders aan. Wat ten huize ingekomen was, moest ook weder ten huize uit.

Stelden zij welligt de genoegens der verkwisting zich voor en het aangename van het geld met ruime handen om zich te werpen? Of was er kunstzin in hen en prikkelde hen het schoonheidsgevoel en wenschte dit bevrediging in kunstgewrochten, niet dan met schatten gouds te verzamelen of daartestellen? Of wenschten zij met uitgelezene, schaars te verkrijgene, spijsen en dranken tong en gehemelte te streelen? Of wel bekoorde hen een uitgezochte harem, aan die van oostersche grootheden gelijk? Niets van dit alles stond op den voorsten voorgrond. Naar eene andere zijde rigtte zich het oog.

Op welke paden wilden zij wandelen? Wat achtten zij het hoogste goed, het summum bonum, te zijn? De geest vermeidde zich, met het oog op de bepaalde som, in *een rijk en weelderig leven*, dat de opmerkzaamheid der menschen tot zich trok. Om zulk een leven te leiden, daartoe werd het bezit der bepaalde som volstrekt gevorderd. Voldeed zij niet aan de verwachting, dan was er geene sprake

van de verkrijging zijner wenschen. Doch als de bepaalde hoeveelheid in de werkelijkheid aanwezig was, dan brak het oogenblik aan, om dat, waarvoor lang gezwoegd was, verwezenlijkt te zien.

Een rijk, prachtig leven stond op den voorgrond, maar ook daarnevens *de vriendschap van de wereld*. Slechts door grooten rijkdom te bezitten en rijk te leven, kan iemand aanspraak maken op de vriendschap der hoogsten. Maar deze ook komt van zelve aan het daglicht, als verzamelde schatten iemand tot hunne hoogte doen rijzen. En zie! welk een glans geeft deze vriendschap der hoogsten aan eene weelderige levenswijze. Op gelijken voet met de hoogsten omtegaan, zamen te schitteren en, bij eigen glans, wederkeerig van elkander glans te ontleenen, kon de too-verstaf verblijdender tooneelen oproepen? De vriendschap der minderen bleef ook niet achter. Het ontbreekt niet aan aanbiedingen van vriendschap, als iemand een schitterenden rang heeft ingenomen. Haast zoude kunnen gezegd worden: ieder wil wel zijn vriend zijn. Aan indringelikheden geen gebrek. En als nu deze hoogte bereikt is, is iemand niet gelukkig te prijzen, is hij niet benijdenswaardig?

Wij dringen nog verder tot den vorsten voorgrond door. Daar achter is niets meer te zien. De vriendschap der wereld werd niet gezocht, omdat prijs gesteld werd op eene vriendschappelijke gezindheid, die het eene hart voor het andere opent. Dit is niet met geld te verkrijgen, zelfs niet met veel geld. Maar zij stond in verband met het laatste, wat te bereiken was: *het hooge onder de menschen*. Als een gezocht en gevierd man aller oogen tot zich te trekken, in aller schatting heerlijk te zijn, geroemd en geprezen te worden, anderen ver beneden zich te zien, van zich dingen te doen uitgaan, die een ander niet konde doen, zie! het hart der lezers verhief zich bij de gedachte aan deze heerlijkheid. Zij was naar hunne meening wel

jaren zwoegens waardig. Konde zij bereikt worden, dan was elk middel om haar te verkrijgen niet van te duren prijs te achten.

Dat Jakobus deze dingen zag, mag blijken uit het vervolg zijner rede. Zal deze goed aan het vorige zich aansluiten, wij behooren de invulling ons te laten welgevallen [en bij eene rijke levenswijze de vriendschap van de wereld en het hooge onder de menschen verkrijgen zoudt].

Zien wij naar dat, wat op den vorsten voorgrond staat, wij hebben tevens *de hoofdbron* ontdekt, die aan de andere hoofdbron, de welbehagelijkheden, het water leverde. Zij is *de zucht naar het hooge onder de menschen*. Uit *deze diepere hoofdbron* kwam dat alles voort, wat de ziekte veroorzaakte en hare verschijnselen voortbragt. — En indedaad slaat Jakobus ook hier een evangelieschen toon aan. Zoowel Jezus, als zijne apostelen, zien dikwijls de zucht naar het hooge onder de menschen en deze zaak wordt misschien meer behandeld en besproken, dan wij dit nog weten.

Terwijl de krankheid in hare bronnen, haar beloop en hare hoogte volledig voor den geest staat, gaat de geneesheer over om zijn werk te doen. De behandeling der ziekte loopt niet over de mishandeling der armen, als verschijnsel, maar over *de zucht naar het hooge onder de menschen*, als *hoofdbron*. De geneesheer heeft het oog, om *die bron te stoppen*. Doch zal dit plaats vinden, dan is het natuurlijk *de patient zelf*, die geroepen is, die bron te stoppen. De geneesheer is slechts aanwezig, om *de redenen* aan de hand te doen, waarom dit behoorde te geschieden en vervolgens hiertoe *aantesporen*. Wij zien dan ook vs. 4—10 den geneesheer Jakobus in zijn ambt werkzaam.

De redenen, die de geneesheer aan de hand doet, zijn genomen van *het zielkundige terrein*. Wij behooren dit laatste niet te verlaten. Alles beweegt zich om deze spil.

Van dit standpunt behooren de woorden verklaard te worden.

Met de aanspraak: overspelers en overspeelsters! toont de geneesheer, dat hij den zieke niet spaart. Zij is in figuurlijken zin optevatten. Zij ziet echter niet naar het terrein des O. T., waar de verbrokene banden tusschen het volk en God, van overspel, in figuurlijken zin, van de zijde van *het volk* getuigden. Dit onderwerp is hier niet op het tapijt. De schrijver denkt aan den vorigen tijd van het christelijke leven. Toen was de geest, de christelijke liefdegeest, aanwezig, gelijk dit ook gedacht wordt I: 18. Vereenigings-banden waren aanwezig, die aan *God*, zijn *leven*, zijn *geest* vastknoopten. Dat wij bepaald aan *den geest* te denken hebben, blijkt uit vs. 5, waar hij met name genoemd wordt. In het oog van Jakobus waren deze banden verscheurd geworden. Met het oog op hen, die *wettige* banden verbroken en *onwettige* banden met de zucht naar het hooge aangeknoopt hadden, mogt de beeldspraak gelden.

Wij worden tevens met de bijzonderheid bekend gemaakt, dat ook *vrouwen* zich schuldig maakten aan mishandeling der armen. Vrouwen waren aanwezig, die onder de rijken behorende en een onafhankelijk vermogen bezittende, op dezelfde laagte stonden. Bragt hare waardigheid wel niet mede, om met tong en roede zoo op den voorgrond te treden, hare zaakwaarnemers konden met haren geest bezield worden. Die tusschenpersonen stonden in niets achter de anderen, daar de goedkeuring van haar, die hen zonden, hiermede gemoeid was.

Aan de overspelers en overspeelsters wordt de vraag gedaan: weet gij *niet*, dat de vriendschap van de wereld vijandschap Gods is? In deze woorden heerscht geene zuivere tegenstelling, zoodat de genitivus, hier voorkomende, juist in denzelfden zin behoort opgevat te worden. Er is toch geene sprake van *hunne* vriendschap, die zij

aan de wereld toedroegen, maar van de vriendschap *van de wereld* d. i. die deze hun bewees. Eene invulling moet plaats hebben, daar geene algemeene waarheid, maar eene waarheid, die hare toepassing op de lezers heeft, vermeld wordt. Wij vullen in [die gij op deze wegen zoekt]. Op dit invulsel ligt alle nadruk. Immers de schrijver denkt aan *het zoeken* dier vriendschap, zooals dit ook in het volgende: die dan een vriend van de wereld *zoude willen* zijn, is uitgedrukt. De vriendschap zelve is dus geene vijandschap jegens God. Dan werd de wereld veroordeeld en niet de lezer van den brief. Maar *het zoeken* van die vriendschap, die vriendschap, *zooals zij gezocht werd*, was vijandschap jegens God. Dit getuigde van vijandige gezindheid jegens God. Om welke redenen kon dit zoo gezegd worden? Het zoeken van die vriendschap was, blijkens het vorige, vereenigd met *de zucht naar het hooge onder de menschen*. In deze zucht naar het hooge stonden zij vijandig over tegen het leven *des geestes*, dat *van God* kwam. Zij was vijandschap jegens God, zijn leven, zijn geest. Met nadruk wordt de vraag gedaan, of zij hiermede onbekend waren. Uit hun gedrag scheen te blijken, dat dit plaats vond. Immers zij wilden de zucht naar het hooge met den geest vereenigen. Bij hun verkeerde streven hechtten zij zich, schijnbaar althans, aan het christendom. Het schijnt wel, dat Jakobus hen wakker wilde schudden en zoowel met zijne aanspraak, als met de vraag, die verwondering van zijnentwege uitdrukte: weet gij *niet*, de onvereenigbaarheid van beide zaken hun op het hart wilde drukken.

De schrijver gaat van de gedachte uit, dat zijne lezers dit hadden behooren te weten. De zaak zelve was te duidelijk, om verdere verklaring noodig te hebben, vooral voor hen, die te voren in het christelijke bewustzijn verkeerd hadden. Meer plastisch wil hij dan *den persoon* op den voorgrond stellen: die dan een vriend van de wereld zoude

willen zijn, wordt een vijand Gods gesteld d. i. vijandig aan God, zijn leven, zijn geest. Ook hier wordt geene algemeene waarheid uitgesproken. De schrijver ziet op de lezers en bedoelt: die dan [op dezen weg] een vriend van de wereld d. i. het voorwerp van hare vriendschap, zoude willen zijn.

Van de gedachte, dat zijne waarheid aan geene bedenking onderhevig is, gaat Jakobus over, om toch van de bedenking der tegenpartij kennis te nemen. Hij ziet eene tegenpartij, die oordeelt, dat de zucht naar het hooge zeer wel met den geest te vereenigen is. Op het gewigt der tegenwerping wordt echter niet gedrukt. Toch wordt zij in aanmerking genomen, doch niet als eene zaak, die met uitvoerige woorden te bestrijden is. Zij wordt slechts ter loops vermeld en slechts even ter bestrijding aangeraakt.

De tegenwerping loopt over het vereenigbare van *den geest* met *de zucht naar het hooge*. In één punt zijn de strijders vereenigd. Het betreft den zin van een schriftwoord. Een schriftwoord wordt aangehaald vs. 5. Dit vinden wij echter nergens in het O. T. Om de zwaarigheid te ontwijken, dat Jakobus een schriftwoord aanhaalt, dat nergens te vinden is, zoeken vele uitleggers verklaringen te geven, die deze woorden anders duiden. Met anderen meenen wij, dat in het 5^e vers een schriftwoord voorkomt, hoewel wij het bezwarende erkennen, dat het nergens te vinden is. Wij nemen aan, dat Jakobus een schriftwoord aanhaalt, terwijl tevens blijkt, dat *en* hij, *en* de tegenpartij in de opvatting van *den zin* overeenstemmen.

Het woord luidt: heeft de geest, die in ons woonde, een verlangen in de rigting van nijd? Een man uit den ouden tijd spreekt over den liefdegeest, ook reeds onder Israel aanwezig. Hij zegt van dien geest: die (tot nu toe) in ons woonde, doch veronderstelt tevens, dat die *nog* in hen woonde. Hij vraagt: die geest, verlangt hij of heeft hij een verlangen in de rigting van nijd? *De nijd* strekt

zich uit naar hooger, om hun hunne voorregten te misgunnen. Hij is onafscheidelijk vereenigd met de zucht naar het hooge. Die toch geene zucht naar het hooge heeft, kent ook den nijd niet. Met andere woorden wordt dus gevraagd, of de geest een verlangen heeft in de rigting van de zucht naar het hooge? Met *dit verlangen* wordt uitgedrukt het ter harte gaan van zekere wenschen en eigenaardig is hiermede vereenigd een zeker streven om tot iets te komen. De vraag luidt dus: de geest, heeft hij een verlangen naar dingen in de rigting van de zucht naar het hooge? Heeft hij wenschen, die ter harte gaan en een verlangen, om te komen tot dingen, die op den weg liggen van de zucht naar het hooge onder de menschen? — Een sterk ontkennend antwoord wordt natuurlijk gedacht gegeven te worden en wel in dezen zin, dat twee tegenstrijdige dingen zich niet aantrekken.

In de opvatting van *den zin* van het schriftwoord vereenigen zich *en* Jakobus *en* de tegenpartij. Kan deze laatste den zin niet anders duiden, zij moet het op een anderen boeg wenden. Zij komt dan ook voor den dag met de opmerking, dat de schrift dit *ledig* zegt. Het woord *ledig* ziet op dat, wat *hol*, *zonder inhoud* is. De tegenpartij wil zeggen, dat de bovengenoemde zin wel in de schrift begrepen is, maar dat zij dit holweg zegt, dat eene toevallige zamenvoeging van woorden en klanken aanwezig is en zij meer bij toeval, dan met opzet deze uitdrukking gehezigd heeft. — Deze losse tegenwerping mogt wel vlugtig behandeld worden. Verzekering mogt tegenover verzekering gesteld worden. Hier wordt de verzekering gedaan, dat de schrift dit niet holweg zegt. En terwijl gedacht wordt, dat de geest zich niet bewoog in de rigting van de zucht naar het hooge, mogt gezegd worden, dat hij naar eene andere zijde henenging. Deze gedachten mogen dus tot verduidelijking ingevuld worden. — Maar hij geeft grootere genade, zegt de schrijver. Over het woord *genade* ver-

klaarden wij ons elders. Wij meenen, dat hier verstaan wordt *de aansluiting aan God*. Deze is ook aansluiting aan *zijn leven*; — en aan dat alles, wat uit het leven van God in ons leven vloeit. De geest geeft eene *grootere* aansluiting. Waarom wordt zij eene *grootere* genoemd? De veronderstelling wordt met regt gehuldigd, dat vóór de komst van den geest deze aansluiting aan God reeds aanwezig was. De geest, gekomen zijnde, versterkt haar en hij kan dus geacht worden eene grootere aansluiting aan God en zijn leven te geven, of eene grootere genade, *dan er te voren was*.

Niet als eene bewijsvoering, maar als een blijk, dat een ander schriftwoord Spr. III: 34 met de woorden van Jakobus overeenstemde, wordt aangehaald: God wederstaat hooger, maar aan lageren geeft hij genade. Hier wordt een ander standpunt genomen, dan het standpunt van den geest. Hier wordt nadruk gelegd, dat *God* zich niet vereenigt met de zucht naar het hooge, maar met dat, wat aan de overzijde ligt. De hooger, toch zijn zij, die, door de zucht naar het hooge onder de menschen plaats te geven, zich hooger plaatsen, dan anderen; — de lageren zij, die de zucht naar het hooge niet kennen en zich lager plaatsen, dan deze. De overeenstemming der schrift met de woorden van Jakobus is blijkbaar. Wat hij van *den geest* zeide, hetzelfde zeide de schrift van *God*. En hoewel van geene *grootere* genade melding wordt gemaakt, daar de aansluiting, die vóór de komst van den geest was, ook van God kwam, zoo wordt hierdoor het blijk van overeenstemming niet opgeheven. God geeft al voortgaande, hetzij vóór of na de komst van den geest, aan lageren genade. Tevens ligt hierin opgesloten, dat, wat *de geest* gaf, in hooger, zin *van God* kwam.

Wij hebben ons over de woorden *hooger* en *lager*, in den comparativus gebruikt, te verantwoorden, daar er slechts staat *hoogen* en *lagen*. De woorden: *de lagen*,

verlagen, *verhoogen* hebben in het N. T. eene geheel relatieve beteekenis. *Iemand verhoogen* beteekent: iemand op eene hoogere plaats zetten, dan welke anderen innemen. *Iemand verlagen* beteekent: iemand op eene lagere plaats zetten, dan welke anderen innemen. Wie *die anderen* zijn, hangt geheel af van den loop der rede. Waar de woorden voorkomen, daar moet dus altijd rondgezien worden, wie die andere voorwerpen zijn, boven of beneden welke iemand hooger of lager gesteld wordt. De *lage* is dus iemand, die eene lagere plaats inneemt, dan andere voorwerpen. En daar de schrift moet slaan op het onderwerp van den brief, zoo wordt hier door *lagen* verstaan zij, die door de zucht naar het hooge niet te hebben, zich op eene lagere plaats zetten, dan anderen innemen. Bij wijze van tegenstelling zijn zij, die hier *hoogen* genoemd worden, zij, die de zucht naar het hooge hebben en hierdoor zich hooger plaatsen, dan die anderen. De comparativus *hooger* en *lager* drukt dus in onze taal beter het denkbeeld uit. Die *hooger*en zijn zij, die zich hooger plaatsen, dan die andere voorwerpen, de *lager*en. De *lager*en zijn zij, die zich lager plaatsen, dan die andere voorwerpen, de *hooger*en. — Hieruit volgt, dat de woorden *verhoogen*, *verlagen*, *vernederen* behooren verbannen te worden, daar deze beteekenen: iemand op eene hoogere of lagere plaats zetten, *dan hij te voren innam*. Dit laatste denkbeeld moet met alle zorg vermeden worden. Er is te spreken van iemand op *eene hoogere of lagere plaats te zetten of te stellen*.

Met de vermaning: onderwerpt u dan aan God, gaat de schrijver de lezers aansporen, de hoofdbron te stoppen. Geene vermaningen volgen om van de mishandeling der armen afte staan, maar om de diepere hoofdbron, de zucht naar het hooge, te vernietigen. De onderwerping aan God is de onderwerping aan *zijne vordering*. Die vordering, duidelijk zichtbaar in de vorige rede en het laatst

aangehaalde schriftwoord, wordt met eene vermaning aangedrongen. De vermaning heeft dus den inhoud om, met het oog op de vordering van God, de zucht naar het hooge wegedoen.

Wij lezen verder: wederstaat den duivel en hij zal van u vlugten. Voor Jakobus geest, zich verplaatsende in den toestand der lezers, trad eene moeilijkheid en een gevaar. Het konde zijn, dat zij niet geneigd waren zich te veranderen. De vermaning diende om die ongeneigdheid te bestrijden. Wij zullen een blik te werpen hebben op het gebied van den satan. Kunnen wij welligt geen licht bijbrengen, hij, die dit oordeelt, hoore dan de roepstem, ons met dat licht te verblijden. Het zij genoeg om, in afwachting hiervan, onze meening bijtebrengen.

Wij verstaan onder den duivel *een geest*, die onder een gedeelte der menschheid aanwezig is. Dit deel der menschheid kunnen wij voor onze gedachten roepen. Allen, die er toe behooren, hebben dezelfde gezindheid en handelwijze. Geven wij aan *dezen geest*, als iets dat werkzaam is, een voorkomen, gaan wij hem met vleesch en bloed omkleeden, met klee leren omhangen, wij hebben dan iets persoonlijks, dat voor oogen staat. Echter is dit niet noodig. Wij kunnen even goed eene voorstelling ons maken van *een algemeenen geest*, die in een deel der menschheid is, aldaar werkt en ook naar buiten zijne werkzaamheid aan het daglicht brengt.

Op de vraag, *welk deel* der menschheid en *welke geest* bedoeld wordt, kunnen wij antwoorden: *dat deel* der menschheid, dat *zijne zonde houdt* en hiertoe *geneigd* is; — en *die geest*, die *zonde houdt* en *wil* houden. Het *zondehoudende* bestaat in de wereld, in een deel der menschheid. Het heeft een rijk, het heeft leden. Onder al die leden werkt het en dit deel der menschheid is van één geest beziel.

De zondehoudende geest wil zich uitbreiden, wil zich

mededeelen aan anderen, die hem niet hebben. Doch hij duldt volstrekt niet, dat een ander tot zijn gebied doordringt en aldaar veroveringen maakt. Hij geraakt in woede, als aanvallen tegen hem geschieden. — Wij hebben ons te verplaatsen in de eerste tijden van het evangelie. Toen ontstond een merkwaardige tijd. Van de zijde van Jezus en zijne volgelingen werden met goeden uitslag pogingen aangewend, die tegen dien geest gerigt waren. De karaktertrek van Jezus werkzaamheid bestond in *het zonde wegnemende*. Ontstond een nieuwe tijd, zoo wij op den aard der werkzaamheid en de gevolgen, die zij aanbragt, letten, het verwondert ons niet *eensdeels*, dat Jezus dien geest te bestrijden had én aan hem de oorzaak toeschreef, zoo zijne pogingen *volstrekt* onvruchtbaar bleven, *anderdeels*, dat die geest in openbare vijandschap optrad en voor het uiterste niet terugtrad. De aanvallen op zijn gebied niet kunnende dulden, werd niet opgezien tegen het uiterste middel, het dooden en uit den weg ruimen, zoo van geene andere middelen hulp te wachten was. Met vijandschap beziel had dan ook die geest *eene leer*. Zij was van ontkennenden inhoud. De waarheid, die op het andere gebied verkondigd werd, zij werd *tegensproken*, zij werd *ontkend*.

Wanneer die zondehoudende geest op de christenen aanviel, wordt voornamelijk aan *twee* zaken gedacht. *Voor* eerst hen terugtebrengen van het aannemen van het evangelie, door hun moeilijkheden in den weg te leggen, door hun zoo het leven te verbitteren, dat zij om dit te ontwijken tot het vorige terugkeerden. *Vervolging* was dus aanwezig en, van de zijde der christenen, lijden. In dit lijden aandoen had de duivel de hand. — Maar ook *ten andere* wordt gedacht, als het vorige middel niet baatte, hen *te dooden*, uit den weg te ruimen. Een scherpe prikkel lag hierin tevens. Vrees is een magtige hartstogt. Doodsvrees vooral kan veel uitwerken. Het uiterste, het

dooden, was een voldoende middel. Maar ook te voren kon de bedreiging reeds veel doen. Met het aanjagen van doodsrees werd wellicht het doel reeds bereikt. In het *aandoen van dood* en het *aanjagen van doodsrees* had ook de duivel de hand.

Er was nog van eene andere zijde gevaar voor de christenen. Zonder regelregt en openbaar op hen aan te vallen, kon die geest van een deel der menschheid ongemerkt en ongezien en als op sluipwegen zich mededeelen. Was er bij de christenen sprake van zonde afteleggen, dan konde die geest inkomen, die liever zonde houden wilde. — Wij meenen, dat in dezen zin Jakobus vermaning behoort opgevat te worden. Hij stelde zich voor, dat de zondehoudende geest alles bederven konde. Immers onze natuur is dikwijls geneigd in zonde te berusten, schoon zij haar veroordeelt. Zij kan nog hierbij een afkeer hebben van alle veranderingen en er tegen opzien, in deze zich lasten op den hals te halen. Liever maar bij het bestaande gebleven. Als zoo de zondehoudende geest van een deel der menschheid tot hen inkwam, bereikte Jakobus vermaning geene uitwerking en de hoofdbron werd niet opgeheven, de zucht naar het hooge bleef aanwezig. Hier was genoeg aanleiding, om bij de wetenschap, dat op het bieden van tegenstand de vijand op de vlugt ging, de vermaning te laten hooren: wederstaat den duivel en hij zal van u vlugten.

Als eene tegenstelling kan de volgende vermaning opgevat worden: naakt tot God en hij zal tot u naken. Hier wordt aan God gedacht, als aan het zondewegnemende. In zijne nabijheid was alle veiligheid. De schrijver laat de vermaning hooren: komt in Gods nabijheid en hij zal in uwe nabijheid komen.

Het is, alsof de toekomst voor Jakobus geest helder wordt. Hij ziet de nevelen optrekken, hij ziet handen, die andere dingen willen doen, hij ziet harten, die andere dingen willen gevoelen. Doch die toekomst is er nog niet.

De voorwaarde, onder welke zij komen kan, is deze: aan de verschijnselen, die aanwezig waren, een volledige afscheidsbrief te geven. De handen zijn, op het terrein des doens, de werktuigen van het hart en dit is de beweegkracht der handen. De handen waren nog besmet door de onzuiverheid van het hart, de zucht naar het hooge. Een volledig zuiverings-proces moest plaats hebben. Jakobus spreekt hen te regt aan, niet alleen als *zondaars*, maar ook als *tweeslachtigen*, die den geest met de zucht naar het hooge wilden vereenigen. En bij de voorstelling, dat de handen, in de dienst van de zucht naar het hooge, verkeerde dingen deden en de harten verkeerde dingen gevoelden, wil Jakobus, een scherp blik slaande op hunne handen en harten, een goeden raad geven zeggende: reinigt handen, zondaars! en zuivert harten, tweeslachtigen!

Zoude de toekomst verwezenlijkt worden, dan moest eene volledige omkeering van gemoed plaats hebben. Deze moest noodzakelijk tranen over het vorige leven aan het hart ontklokken. In de tranen van den innerlijken mensch lag de dood van het vorige en de zaden van het leven der toekomst. De vermaning volgt om bedroefd te zijn en wel *in dien graad*, dien de bewustheid van zeer ver afgedwaald te zijn, opwekte. Met verschillende woorden toch wordt hiertoe opgewekt en niet onduidelijk van eene droefheid melding gemaakt, die eene vlakke tegenstelling vormde met het voorafgegane lagchen over de bereiking van hoogheid en die dus, op tegenovergesteld terrein, hieraan geëvenredigd was.

De schrijver gaat eindelijk over, om met het oog op *de goede gevolgen* te zeggen: zet u op eene lagere plaats voor den heer. De beteekenis is: zet u, met het oog op den heer, op eene lagere plaats, dan welke anderen innemen. Die anderen zijn zij, die in de zucht naar het hooge eene hogere plaats innemen. De vermaning: zet

u op eene lagere plaats, duidt dus aan: doet de zucht naar het hooge weg. — Dat dit behoorde te geschieden met het oog op den heer, duidt aan *den heer* d. i. God, die *goede gevolgen* in de ontwikkelingen van het goede leven in de hand heeft. De verzekering kon gegeven worden: hij zal u op eene hoogere plaats zetten d. i. hij zal u op eene hoogere plaats zetten, dan die door anderen ingenomen wordt. Met den maatstaf van *het christelijke leven* wordt gemeten en de verzekering gegeven, dat, zaten zij ook, als er met een anderen maatstaf gemeten werd, lager; — zij, op het terrein van het christelijke leven en zijne voortgangen, hooger zouden zitten dan zij, die de zucht naar het hooge in zich hadden. — Met het oog op *de vordering* van God; — op *een gevaar*, dat ontwaken moest worden; — op *den aard* der verschijnselen, die aanwezig waren; — op *de goede gevolgen*, die zich lieten zien, behoorde de opheffing van het bestaande plaats te vinden.

HOOFDSTUK IV : 11 en 12.

Met het oog op *eene kleinere nevenbron*, die met de hoofdbron in verband stond, gaat Jakobus eene poging ondernemen, ook deze opteheffen, ten einde de kwaal grondig te genezen. Hij heeft het oog op *het kwaadspreken*, dat de rijken gewoon waren onder elkander te doen. En niet alleen op het kwaadspreken, maar ook op eene fout, die hiermede vereenigd was, *het oordeelen*. Dit kwaadspreken en oordeelen kon geacht worden, de werking der hoofdbron gemakkelijker en overvloediger gemaakt te hebben. Immers hem, die aan kwaadspreken en oordeelen gewoon is, kostte het geene moeite de armen boosaardig aantevallen, waartoe hij anders niet zoo gemakkelijk en met meer tegenstreving zou zijn overgegaan.

De tong, gewoon aan het oordeelen, heeft dan ook geene moeite, om alle teugels wegtewerpen en te lasteren en te vloeken.

De schrijver gaat aanstonds zijne lezers aansporen, ook deze kleinere nevenbron opteheffen. Hij gebruikt niet eerst vele woorden, om op de aanwezigheid van deze de aandacht te vestigen. Het aanwezen van deze kleinere nevenbron aannemende, drukt hij met weinige woorden op het hart, *wat* behoorde te geschieden en op welke gronden zijne aansporing rustte.

Met de woorden: spreekt niet kwalijk van elkander, broeders! kan hij geacht worden niet alleen *het kwaadspreken*, maar ook *het oordeelen met een eigen oordeel*, dat hiermede vereenigd was, aanteraken. Van daar de verdere voortgang: die kwalijk spreekt en die oordeelt. Het kwaadspreken ging over *den broeder* d. i. niet over hem, die beneden ons, maar over hem, die op gelijken voet met ons stond. Het woord: *oordeelen*, komt, gelijk elders, ook hier voor in kwaden zin: een oordeel uitspreken, dat *ongunstig* is voor hem, die geoordeeld wordt. Merken wij op, in welken zin kwalijk gesproken en geoordeeld werd.

De kwaadspreker had niet het oog op eene enkele gezindheid of eene enkele daad, maar op *het geheele leven* van den broeder. De broeder werd in zijn geheel aangetaast en, wat boos en verwerpelijk was, werd hem toegeschreven. Wij hebben tevens te doen met den *ernstigen* kwaadspreker. Hij gaat niet van de gedachte uit, terwijl hij met welgevallen het oordeel van *anderen* overbrengt: *men zegt of zij zeggen dit of dat*, maar hij haalt de weegschaal voor den dag en gaat *zelf* aan het wegen. *Zijn eigen oordeel* brengt hij voor den dag. Wij behooren dan ook bij de uitdrukking: die van een broeder kwalijk spreekt en zijn broeder oordeelt, te denken, dat hij zijn kwaadspreken *moliveert* en niet alleen een eigen oordeel heeft,

maar dit ook *uitspreekt*. Twee dingen doet hij al sprekende: hij spreekt kwalijk van den broeder en hij motiveert dit kwaadspreken, door *zijn* oordeel *uittespreken*.

Zal een oordeel over den broeder uitgesproken worden, zoo moet *eene weegschaal* of *een maatstaf* bij de hand zijn. Die maatstaf is hier *eene wet*, met welke *de christelijke* bedoeld is. In ieder geval moet *eene wet Gods* bedoeld zijn. En daar het Mozaische standpunt op zedelijk terrein wel afzonderlijke daden, maar niet den geheelen mensch laat beoordeelen; — daar de christelijke wet slechts één beginsel heeft en ook de Mozaische wet tot hare beginselen terugleidt; — daar ook tot christenen gesproken wordt, zoo zal geene zwaarigheid zijn, de christelijke wet te verstaan. Dat het bepaalde lidwoord niet gevonden wordt, zal wel aanduiden, dat gedacht wordt aan *eene wet, die er bij noodig was*, om te *kunnen* oordeelen. Eene wet Gods, de christelijke wet, is de maatstaf, met welken gemeten wordt. Nu gaat de kwaadspreker *zijn* oordeel motiveren: de broeder is verwerpelijk, let slechts op de wet, deze spreekt van liefde en hoe ver is hij hiervan verwijderd. Blindheid voor eigen gebrek en het scherp zien van de gebreken van anderen treedt op den voorgrond. Al oordeelende kan de kwaadspreker geacht worden van den broeder te zeggen: hij is slecht en verwerpelijk; — de wet zegt: gij zult uwen naasten liefhebben; — en zijn leven toont, als ik u op *deze* en *die* dingen van zijn leven wijs, hoe ver hij hiervan verwijderd is.

Wij hebben hem, die kwaadspreekt van iemands leven, voor de aandacht. Het verwondert ons niet, dat Jakobus, hem voor de aandacht hebbende, *twee* fouten ontdekt. Hij weet die twee fouten onder dezelfde woorden: *kwalijk spreken* en *oordeelen* aanteduiden. Slechts verandert hij *den broeder* in *eene wet* en zegt: hij spreekt kwalijk van *eene wet* en oordeelt *eene wet*.

Wij vestigen onze aandacht op de *eerste* fout. Zonder

deze (althans niet zonder kwalijk van eene wet te denken en dit denken wordt hier uitgesproken) *kon* hij de *tweede* fout niet begaan hebben. De *eerste* fout was: hij spreekt kwalijk van eene wet. Het kwaadspreken van den broeder en van de wet, geschiedt in anderen zin. De broeder wordt geoordeeld naar hetgene hij *gedaan*, de wet naar hetgene zij *gezegd* heeft. In dezen zin wordt kwaad gesproken van de wet. De kwaadspreker *liegt*. Hij zegt: de wet zegt, gij zult uwen naasten liefhebben. Hij *liegt*. De wet zegt dit *niet*. Maar in die leugen dicht hij tevens aan eene wet Gods kwade dingen aan. Maar hoe! liegt hij? Gewisselijk. De wet zegt niet van het standpunt van den kwaadspreker: gij, o medemensch! zult uwen naasten liefhebben, maar van het standpunt van God: gij, o mensch! zult uwen naasten liefhebben. Hij *liegt*. De wet *wil* niet uit den mond van een medemensch tot een ander spreken: gij. En dit haar aandichtende en een gezegde van haar in anderen zin aanhalende, wat doet hij anders dan liegen? En in die leugen zijn kwade dingen begrepen. Als het waar was, wat de kwaadspreker zeide, dan had de wet de bestemming, om in den mond van den medemensch kracht te hebben. Dan gaf zij aan den eenen mensch een maatstaf in de hand, om den anderen te meten. Booze dingen werden van eene wet Gods verondersteld en uitgesproken. En wat is het dan anders dan kwaadspreken, als iemand, haar gezegde in geheel anderen zin aanhalende, tot een ander zegt, den maatstaf leggende aan *den medemensch*: de wet zegt, gij zult den naasten liefhebben?

Deze *eerste* fout was de overgang tot de *tweede*. Als hij van de fout van *het kwaadspreken van de wet* vrij geweest was, had hij de tweede fout zelfs niet *kunnen* begaan. Immers zijn kwaadspreken van de wet rustte op eene scheeve voorstelling, die hij van deze zich gemaakt had. Als hij de regte voorstelling gehad had, dat alle

menschen gelijkelyk voor de wet staan en gelijkelyk aan haar verbonden zijn, hoe had hij in kwaden zin over een ander de vierschaar kunnen spannen? — De *tweede* fout luidt: en hij oordeelt eene wet. Het woord *oordeelen* komt natuurlyk in anderen zin voor, daar van het oordeelen *eener wet* sprake is. Het ziet op de *regterlyke* werkzaamheid. De regter oordeelt en beoordeelt de uitspraken der wet in betrekking tot een persoon, die voor hem staat. Het is zijne taak, dien maatstaf in de hand te nemen en te meten. Dit oordeelen ziet dus, om de wet op een zeker persoon toetepassen. Het wordt gedacht in kwaden zin te geschieden, zoodat het oordeel of de uitspraak ongunstig is. De bovengenoemde neemt die taak op zich. Hij zet zich op den regterstoel, daagt voor dezen zijn medemenschen, den maatstaf der wet in de hand nemende, spreekt hij uit, dat deze boos en verwerpelyk is.

Tegen dit regterlyke oordeelen komt Jakobus op zeggende: en indien gij eene wet oordeelt, zijt gij *niet* doener eener wet, maar regter. De aanduiding geschiedt, dat hij, die eene wet oordeelt, wederregtelijk zijne plaats verlaten heeft. Zijne plaats was *onder de wet* en hij zet zich *boven haar*. Van zijne plaats behoorde hij, even als anderen, eene wet te doen en nu heeft hij zich op eene plaats gezet, die hem niet toekomt. Hij ging boven de wet zitten en paste met een ongunstig oordeel haar toe op den medemenschen. Had hij hiertoe het regt? Was hij hiertoe bevoegd? Het antwoord luidt: ten opzichte eener wet Gods is er slechts één, die bevoegd is een ongunstig oordeel uittespreken. Hij is het, die *twee* eigenschappen in zich vereenigt; — die de wet gegeven heeft, de wetgever; — en die behouden en verderven kan. Aan den man, die den medemenschen met den maatstaf der wet in kwaden zin meet, wordt dan toegevoegd: maar wie zijt gij, die den anderen oordeelt, die over den anderen uw eigen, ongunstig oordeel uitspreekt? — Over de uitdruk-

king: *wie zijt gij?* spraken wij elders. Ook hier wordt aangeduid: *wie zijt gij, aan wien eene eigenschap ontbreekt?* De eigenschap van wetgever te zijn, noch ook die andere eigenschap van te *kunnen* behouden en verderven, konden aan hem niet toegekend worden. En waarom dan eene taak op zich genomen, tot welke hij in het minst niet bevoegd was?

Wij zien, dat door Jakobus bij de rijken niet *in het algemeen* de kwaadsprekendheid aangetast wordt, maar *die bijzondere vorm*, die aanwezig was, dat zij kwaadspraken, door *hun eigen oordeel* over den broeder *uittespreken*. Dit laatste wordt bestreden en hierin wordt de aard der kwaal aangetast. Op zwaarwegende gronden weet de geneesheer zijne aansporing te bouwen. — Werd nu op dezen goeden raad de oordeelzucht opgeheven, dan was eene kleinere nevenbron gedempt, die met de hoofdbron in verband stond.

HOOFDSTUK IV : 13—17.

Op eene geheel eigenaardige wijze bestrijdt Jakobus de *tweede* kleinere nevenbron, die met de hoofdbron in verband stond. Tot bevordering van levendigheid van stijl schept hij zich denkbeeldige personen en terwijl hij aan deze waarheden voorhoudt, wil hij dat zijne lezers deze zich toeëigenen. Met andere woorden, hij schrijft aan anderen een brief en laat aan zijne lezers met een zeker doel dien brief lezen. Het adres van den brief is wel aan anderen gerigt, maar, door hem ons in handen te geven, wordt hij nu ook aan ons gerigt, ten einde den inhoud ons toeëigenen. Ook in den omgang met onze medemenschen geschiedt dit soms. Wij hebben aan iemand iets

onder het oog te brengen en meenende, dat het voor hem en voor ons beter is, dat hij zelf gaat drinken dan dat hem moraal opgedrongen wordt, zoo spreken wij tot hem op indirecte wijze. Dit is echter geenszins het geval met Jakobus. Hij heeft reeds open genoeg gesproken over de ziekte, de hoofdbron en eene kleinere nevenbron. En waartoe dan tot eene zekere geheimzinnigheid overgegaan bij het bestrijden van de tweede kleinere nevenbron? De schrijver ziet naar eene andere zijde en heeft het oog op *afwisseling en levendigheid van stijl*. Hij verbergt zich in niets. De zaak zelve was duidelijk voor aller oog. Hij schept zich dus denkbeeldige personen. De man van smaak heeft zich vooral te wachten, dat hij geene denkbeeldige personen schept, die juist in dezelfde verhoudingen voorkomen, als zij zijn, te wier behoefte de fictie geschiedt. Er moet speling zijn. Maar de hoofdzaken moeten toch duidelijk zich voordoen, zoodat zij niet met te veel inspanning behooren verkregen te worden. De goede smaak vordert ook, dat het denkbeeldige geval vooral niet door den schrijver zelve op de lezers wordt overgedragen. Hij zou in hunne regten grijpen. Wanneer hij slechts de schildery duidelijk maakt, dan behoeft hij niet met letters intevullen: dit is die stad, dit is die kerk. Jakobus nu een man van uitgezochten smaak zijnde, spreekt tot in het 17^e vers toe tot die denkbeeldige personen en heeft niets bijtevoegen.

Wij gaan voor eenige oogenblikken de twaalf stammen verlaten, om het oog op anderen te slaan. Straks zullen wij hen weder tot ons roepen. Wij gaan menschen in het aangezicht zien, die den staf in handen willen nemen, om elders koopmanschap te drijven en winst te zoeken. De schrijver spreekt hen aan en heeft dingen onder het oog te brengen, die hij niet kan goedkeuren. *Welaan nu*, dus zegt hij, even als V: 1, hiermede willende aanduiden: let op hetgene volgt, let op hetgene ik zeg. Schoon hij niet

aanstands regelregt hen aanspreekt, ligt toch in zijne woorden de aanduiding, dat hij niet over hen tot anderen, maar tot hen spreekt. Wij hebben geene moeite, om deze personen te leeren kennen. Zij spreken van eene *bepaald aangewezen* stad (wier naam hun bekend is), van een *bepaalden* tijd, van *bepaalde* dingen, die zij in die stad en in of na dien tijd zullen doen. Het besluit is er. Heden nog of morgen zullen zij op reis gaan. Aan hun voorkomen, terwijl zij spreken, bemerken wij niets bijzonders. Toch is er iets. Zij hebben allen een zeer jeugdig voorkomen. Het zijn jonge lieden. Waaruit blijkt dit? Het wordt aangenomen. Duiden misschien ook de woorden: heden of morgen, op jeugdige voortvarendheid, die, wanneer een besluit genomen is, aanstands aan de uitvoering gaat? Het kan zijn. Maar al ware het, dat volstrekt geene aanduiding aanwezig is, zoo mogt de schrijver wel veronderstellen, dat straks als hij het beeld van *rook* gebruikte, zijne lezers wel jonge lieden zouden zien.

Om in het 13^e vers de rede afronding te geven, zal voor den geest des schrijvers wel de gedachte gestaan hebben: [hoe dwaas handelt gij in dit uw zeggen]. Daar hun zeggen niet met de ware gesteldheid van zaken overeenkwam en niet op een toestand van werkelijkheid gegrond was, getuigde het van dwaasheid. In het 14^e vers wordt de subjectiviteit van hen, die spreken, opgenomen en behoort de invulling te geschieden, [gij zegt het,] waarop dan slaat in het 15^e vers: in plaats dat gij zegt. Eene andere invulling moet in het 14^e vers noodzakelijk plaats vinden. Het is toch blijkbaar, dat niet gehandeld wordt over *de korthed en vlugtigheid* van het leven. Aan deze gedachte kan iemand de opmerking knopen, dat het leven behoort benuttigd te worden, maar niet de opmerkingen, die hier gegeven worden. Zoo niet ingevuld wordt, bevat de rede onzin en wartaal. Immers als het leven *altijd* een rook is, zooals die omschreven wordt, hoe kan iemand

met mogelijkheid hierop de stelling bouwen, dat wij niet weten dat, wat den dag van morgen aangaat? De loop der rede brengt van zelf mede, dat aan iets gedacht wordt, dat *dikwijls* geschiedt. Wij voegen daarom in [*dikwijls*]. Immers niet op de vlugtigheid, maar op *de onbetrouwbaarheid* en *de onzekerheid* van het leven steunt de rede. Als het leven onzeker van duur is, dan weten wij natuurlijk niet, of de dag van morgen voor ons van leven zal vergezeld zijn. En dat het leven onzeker en onbetrouwbaar is, bleek wel uit de voorbeelden van hen, wier leven vroeg verdwijnt.

Aan de personen, die groote dingen voor de toekomst zich hadden voorgeschreven, wordt de opmerking gemaakt: gij zegt het, gij die *niet* weet dat, wat den dag van morgen aangaat. De dag van morgen komt in ruimeren zin voor dan te voren, daar niet het volgende etmaal van vier en twintig uren, maar eene verdere of de naaste toekomst verstaan wordt. Het valt in het oog, dat als wij, zooals de kooplieden, over den dag van morgen met zekerheid beschikken en over hem door eene hoogere magt anders kan beschikt worden, wij aan dwaasheid ons schuldig maken. — De onbekendheid met den dag van morgen wordt gestaafd met de vraag: want hoedanig is uw leven? De vraag veronderstelt het intevullene antwoord [*het is van onzekeren aard*]. Er wordt bedoeld, hoedanig het leven is van *allen*, die worden aangesproken en het antwoord luidt dus: uw leven is van onzekeren aard. Dat de redenering goed sluit, behoeft niet aangewezen te worden.

Om die onzekerheid van het leven aantewijzen, gebruikt Jakobus een beeld en zegt, dat het dikwijls gelijk is aan een rook, die voor een weinig tijds verschijnt en daarna ook verdwijnt. Wij hebben hier aan *rook*, uit brandbare stoffen ontstaan, te denken en niet aan *damp*, daar deze dikwijls voor langeren tijd aanwezig blijft. De

rook heeft de bestemming, slechts voor korten tijd te blijven en hij verdwijnt, zich oplossende in de lucht. Een leven ontstaat. Dit heeft ook de bestemming, slechts weinig tijds te blijven. Straks lost het zich op en het verdwijnt, wanneer die weinige tijd is voorbijgegaan. Wie ziet niet, dat hier van *vroeg stervenden* de rede is? In vergelijking van het leven van anderen is hun leven slechts een weinig tijds. Het had ook de bestemming, slechts korten tijd te duren. Wij zien op den rook. Hij verschijnt, hij verdwijnt. Wij zien op dat jeugdige leven. Het verschijnt, het verdwijnt daarna, als die weinige tijd is voorbijgegaan. En omdat het nu dikwijls gebeurt, dat het leven van jonge lieden verdwijnt, daarom kon Jakobus hierop eene gevolgtrekking bouwen, *niet* dat ook het leven van een vijftig of zestigjarigen onzeker is; — maar *wel*, dat het leven van jeugdige menschen onzeker is. Hij zag dus voor zich kooplieden met een jeugdig voorkomen, van jeugdigen leeftijd.

De afkeuring van Jakobus trof deze jonge menschen, doch hij scheidt niet van hen zonder iets beters aan de hand te doen. In het 15^e vers luidt het: in plaats dat gij zegt. Dit ziet op het betamende en geeft te kennen: zoo behoort het te zijn. Waarin bestond dit betamende? Zeker niet in de woordenkeus alleen, maar in het voortvloeijen van woorden uit *het gevoel* van afhankelijkheid van God, wat den levensduur aangaat. Kan iemand uit de woorden zelve niet tot het aanwezen van dat gevoel besluiten, de aanwezigheid van het gevoel drukt zich uit in woorden, die daarmede overeenstemmen. Zij behoorden uit dat gevoel sprekende te zeggen: zoo de heer wil en wij leven, zullen wij ook doen dit of dat. Het *willen* ziet op den wil van God, die den duur van ons leven wil. Met *zoo* wordt weder gewezen op eene casuspositie: zoo de casus gebeurde, dat de heer wil en wij leven, zullen wij ook doen dit of dat.

In de laatste woorden ligt eene zijdelingsche afkeuring van dat, wat die jonge menschen wilden doen. De veronderstelling is aanwezig, dat zij in dwazen waan besloten hadden van huis te gaan. Nu is dit *van huis gaan* op zich zelf geen bewijs van dwazen waan. Maar het *kan* dit zijn. Dit wordt verondersteld. Van daar in deze woorden bescheidenere voornemens. Zij worden aangespoord niet zoo ver van huis te gaan en zulke groote plannen te hebben, maar te huis te blijven. Hunne voornemens konden zich aansluiten aan de bedrijvigheid des dagelijkschen levens. Daarom luidt het: *zullen wij ook doen*. De gedachte is aanwezig, dat iets gedaan wordt, dat door de pligten van het dagelijksche leven te huis is opgelegd. Werden nu voornemens in afhankelijkheid van God opgevat, deze kleeden zich in bescheidenen vorm. Bij *het doen* van deze dingen, zullen wij *ook doen* dit of dat.

Doch vooral behoort onze aandacht te vallen op *dit of dat*. Het is iets anders dan *dit en dat*. Zoo luidde de taal der jonge lieden, die verschillende dingen met *en* aaneenschakelden. Ook hierin zag Jakobus het uitvloeisel van den waan, dat zij vrijelijk over den levensduur te beschikken hadden. Die meent dit te kunnen, dien is het niet euvel te duiden, dat hij veruitziende plannen van langen adem vormt en het verbindingswoord *en* gebruikt. Of schoon nu voornemens van langeren adem op zich zelf niet te veroordeelen zijn, zoo *kunnen* zij dit zijn, als zij steunen op dien waan. En als die waan er is, dan ontstaan zij onwillekeurig. Het zijn twee broeders, die bij elkander behooren. Jakobus drukt hun dus op het hart, het gevoel der afhankelijkheid van God, wat den levensduur betreft, in dingen uittedrukken, die eene tegenstelling vormen met de vorige. Hij keurt af die aaneenschakeling van dingen, die gedaan moesten worden en die eigenaardig met den waan zamenhangen, dat zij zelve over den levensduur de beschikking hadden.

Jakobus heeft in zijne woorden eene tegenstelling laten zien en hij gaat weder over tot eene tegenstelling. En wel met opzet, om de eerste woorden in hunne beteekenis te beter te doen uitkomen. *Zijn* woord stelde hij over tegen *hun* woord. Nu gaat hij weder *hun* woord tegenover *het zijne* stellen. Hij vervolgt: *maar nu* d. i. in plaats van zoo te spreken, als gezegd was, zoo sprekende, als luidt in het 13^e vers: heden of morgen enz. Hij zegt: maar nu roemt gij in uwe pogcherijen. De pogcherijen zien op de *afzonderlijke* dingen en komen voor in het meervoudige. Vier pogcherijen waren opgenoemd 1) naar die stad gaan enz. Het roemen ziet op *het geheel*, zooals het met *en* verbonden is. *Roemen* is *met verheffing over iets spreken* en uit de omgeving der woorden moet altijd opgemaakt worden waarover het loopt. Roemen *in* iets, duidt gewoonlijk *dat* aan, waarover iemand spreekt b. v. I : 9. Maar het kan ook beteekenen: *in een zekeren toestand* met verheffing over iets spreken. Dit laatste vindt hier plaats. In uwe pogcherijen, roemt gij. Waarover loopt dit roemen? Over de aaneenschakeling van die bepaalde, genoemde dingen, zooals zij verbonden zijn met *en*. Op de geheele uitdrukking wordt het oog gevestigd: maar nu spreekt gij met verheffing over *die aaneengeschakelde dingen*, die gij doen zult.

Tot hunne leering wordt bijgevoegd: alle zoodanige roemen is boos. Hierin ligt opgesloten, dat het verbindingswoord *en*, bij het gevoel van afhankelijkheid van God, zijne regten kan hebben. Niet al het met verheffing spreken over aaneengeschakelde voornemens wordt afgekeurd, maar wel een spreken, dat *dien aard* had. Dit beteekent het spreken, dat gegrond is op den waan, dat wij vrijelijk over den levensduur te beschikken hebben. En dan onbepaald *al* zulk spreken. Geene uitzondering wordt toegelaten. Hetzij het over koophandel en winst loopt of over andere dingen, *al* het zoodanige wordt afgekeurd. Het

wordt afgekeurd met de beschrijving, dat het boos is. Waarom is het boos van aard? Het antwoord laat zich niet moeilijk geven: *het is op waan gegrond.*

Nog nader wil Jakobus het gesprokene op het hart drukken met de opmerking: die dan weet goed te doen en niet doet, hem is het zonde. Het goede was hun voorgehouden. In het goede hebben wij een punt van uitgang. In het begrip heeft het goede een bestaan op zich zelf. Het kwade niet. Het bestaat slechts, als tegenstelling van het goede. Jakobus gaat dus uit van het goede. Wij hebben geen regt om het goede hier anders optevatten, dan de loop der rede gedooft. Er wordt verstaan: *uit gevoel van afhankelijkheid over zijne voornemens spreken.* Het woord blijft altijd tot die jeugdige menschen gerigt. De schrijver van dezen brief had ook niet de overhelling, om zich *in algemeenheden* te verliezen. De leering volgt in dezen zin: die dan weet uit gevoel van afhankelijkheid over zijne voornemens te spreken en niet doet, hem is het zonde.

Op *het weten* wordt te regt nadruk gelegd. Dit heeft hier dubbele beteekenis. Het woord is tot jonge menschen gerigt. Zij bezitten nog niet het heldere inzicht van ouden. Het is de tijd van opmerken en leeren. Eene goede leering was hun voorgehouden. Nu mogt de opmerking volgen: die dan weet goed te doen. — Doch met het woord wordt ook gewezen op de voorwaarde van aanrekenbaarheid der zonde. Het weten is het noodzakelijke, dat moet voorafgaan. Gaat het vooraf en volgt zonde, dan ontstaat het tijdstip, dat zonde wordt aangerekend.

Doch Jakobus schijnt van de gedachte uittegaan, dat zonde ook aangerekend wordt, als iemand *het goede niet doet*. Dit is slechts schijnbaar. Een peccatum omissionis bestaat niet. Het niet doen van het goede, in het afgetrokkene beschouwd, kan niet bestempeld worden met den naam van *zonde*. Doch als wij van het afgetrokkene af-

zien en in de werkelijkheid nederdalen, dan bemerken wij ligt, dat geen tusschenstaat is tusschen het goede en het kwade. Er is geen neutraal terrein, dat tusschen beide ligt. Er is geen hangen tusschen hemel en aarde. Die niet op het eene terrein is, kan met alle zekerheid op het andere gezocht worden. Op de woorden van Jakobus toegepast, kan dus de persoon, die het hier besprokene goede niet doet, op het andere terrein gezocht worden, waarop de menschen in den waan van over het leven te kunnen beschikken over hunne voornemens spreken. En aan dezen persoon, die ingelicht is en weet, waar het goede terrein is, wordt het tot zonde aangerekend. Ook, als hij het niet wist, was en bleef het zonde. Maar nu is eene andere verhouding ontstaan: het wordt hem aangerekend tot zonde.

Wij zouden in gevaar kunnen komen, onze goede vrienden, de twaalf stammen, geheel uit het oog te verliezen. Het wordt tijd, dat wij hen tot ons roepen. Wij willen op hen zien en zoeken te ontdekken, of in de trekken der schilderij hunne gelijkende trekken te bespeuren zijn.

Het schijnt, dat er iets is in het opgehangene schilderstuk, dat het oog wil afleiden en verhinderen, dat het goed ziet. Er is iets in de omgeving van die beelden, dat ons schijnt te willen misleiden. Welaan! doen wij dan die omgeving voor onze gedachten weg en zien wij, of dat, wat het schilderstuk als hoofdzak wil laten zien, te ontdekken is.

Die de omgeving schilderde was een man van smaak. Jakobus iets te zeggen hebbende schilderde *kooplieden*. Met alle zorg vermeed hij *landbouwers* voortestellen, want de leering was tot landbouwers gerigt. Hij stelt ons personen voor, die *spreken*. Wij willen *dit spreken* wegdoen, maar ook iets anders in de plaats stellen *het denken*. Er is hierin niet veel onderscheid, want het gedachte wordt gesproken. Er wordt gesproken over *voornemens*. Alles staat in den toekomenden tijd. Ook *deze voorne-*

mens doen wij weg en zien personen, die reeds in *het midden der uitvoering* zijn, zooals dit bij de lezers van den brief plaats vond. Dat nu deze kooplieden van *jeugdigen leeftijd* zijn, is misschien hieruit te verklaren, dat de fout, op welke gewezen wordt, eigenaardig aan de jeugd eigen is, even hierdoor aan haar meer te vergeven, maar ook in ouderen onverschoonbaarder is. Dat zij aanstands op reis willen gaan, zal ook wel met die jeugd zamenhangen en de tegenstelling valt in het oog: *bij het doen* van de dingen des dagelijkschen levens te huis, *ook doen* dit of dat.

Wij hebben nu eenige dingen weggedaan en voor deze andere in de plaats gezet. De hoofdzaak wordt duidelijk. *Twee* dingen worden bestreden, *vooreerst* de waan van vrij over den levensduur te kunnen beschikken en *ten andere* het zien op aaneengeschakelde dingen, die geschieden zullen. Wij hebben hier te doen met twee broeders, die bij elkander wonen. De eerstgenoemde is de oudste.

Was er iets van dezen aard bij de twaalf stammen? Gewis. Zij hadden een luchtkasteel gebouwd: *en* de zooveelheid bereiken, *en*, *en*. Aan het *aaneengeschakelde* ontbrak het niet. — Zij wisten niet, dat het een luchtkasteel was. Die het weet, bouwt het ook niet. Zij hadden niet eens gedacht, dat een wind konde opkomen, die het geheel deed ineenvallen. Werd *hun leven* bedreigd, dan viel alles in elkander. Zij leefden voort in den zoeten waan van te zullen leven en hunne uitzigten, met welke echter *veel levensduur* gemoeid was, verwezenlijkt te zullen zien. De twee broeders waren aanwezig.

Maar wij hebben ook het oog te slaan op *de ziekte* der twaalf stammen. Wij herinneren ons, dat hunne ziekte bestond in *de mishandeling der armen*. Wij zagen haar opwellen uit de hoofdfbron, de zucht naar de zooveelheid en naar het hooge onder de menschen. Wij bemerkten eene kleinere nevenbron, de oordeelzucht, die de werking

der hoofdbron gemakkelijker maakte en versterkte. Terwijl nu denkbeeldige personen voor de aandacht staan, bemerken wij, dat van eene *tweede* kleinere nevenbron der ziekte sprake is. Deze bron is: *de waan van vrij over den levensduur te kunnen beschikken.*

Hoe hebben wij *dezen waan* als eene nevenbron der ziekte ons voortestellen? Deze nevenbron was dood onschuldig aan de uitvinding van het middel: de mishandeling der armen, om tot de hoeveelheid en vervolgens verder te komen. De uitvinding van het middel was alleen aan de hoofdbron toeteschrijven. De nevenbron liet zich niet eens in met de beoordeeling van het middel, of het goed of slecht gekozen was. Dit bleef alleen voor rekening van de hoofdbron. Maar afgezien van het middel, had zij toch iets tot de twaalf stammen te zeggen. Geven wij haar het woord. Laten wij haar spreken. Zij zegt: ik ben niet intelligent, ik kan uw middel niet beoordeelen, of dit het regte is of niet. Ik laat mij hiermede niet in, ik houd mij hiermede volstrekt niet op. Maar, *indien* gij het regte middel gekozen hebt, *indien* uw middel probaat is, dan kan *ik* u verzekeren, dat alle zwarigheden zijn opgeheven en geene moeilijkheid meer aanwezig is. *Indien* uw middel goed is, dan zult gij *met zekerheid* in uwe aaneengeschakelde uitzigten slagen. Het was zeker een leelijk tusschengeval, indien in het midden uwer werkzaamheid de dood aan de deur kwam aankloppen. Maar *ik* verzeker u, dat gij zult blijven leven. Denkt hieraan niet eens. Dit ligt voor mijne rekening. Uwe uitzigten zijn, wat den levensduur aangaat, op een zeer solieden grond gebouwd. Alles hangt *uitsluitend* en *alleen* van het middel af. Verder is niet het minste, dat zwarigheid aanbrengt of moeilijkheid baart. *Indien* uw middel goed is (dit blijft voor uwe verantwoording) dan kan *ik* u verzekeren, dat al dat schitterende der toekomst *met zekerheid* door u bereikt wordt.

Op *die zekerheid* van uitzigten steunde de scherpheid der ziekte. Immers zoo de voorstelling er was van *wel-licht* of *waarschijnlijk* de vruchten niet te plukken, waartoe al die moeite zich getroost? De minste onzekerheid doofde het vuur uit en bragt slapheid voort in de aanwending van het middel. Onverschilligheid werd geboren. Het is waar, het konde zijn, dat al dat schitterende bereikt werd. Maar het konde ook zijn, dat alle moeite ijdel was en zelfs niet het minste van de druiven van het beloofde land geproefd werd. Trad echter die waan tusschen beide en heerschte in de voorstelling de zekerheid van toekomstig bezit, hoe werden niet zenuwen en spieren gespannen. Er was geene vijandige magt tusschen de aanwending van het middel en de toekomst. Alles was het hunne. Reeds bij voorbaat konden zij zich baden in al de weelde, die de verbeelding hun afspiegelde. Indedaad die waan bragt, ten opzichte der armen, de uiterste scherpheid voort in de aanwending van het middel. De zekerheid, die de waan hun influisterde, schiep de grootste bereidwilligheid, om tot het uiterste zich aantegorden. Die spanning, die ijver, die strijdvoering, die oorlogvoering met de armen, steunden zij niet op den waan van vrijelijk over den levensduur te kunnen beschikken en de toekomst de hunne te kunnen noemen? Hebben wij dan niet eene nevenbron ontdekt, die de werking der hoofdbron verscherpte en komen wij niet tot de opmerking, dat Jakobus een goeden psychologischen blik in hun hart geslagen had?

Om nu de werking dezer nevenbron opteheffen, daartoe gebruikt Jakobus de schoone woorden, met welker overdenking wij ons bezig hielden. Als geneesheer geeft hij den goeden raad, de bron te dempen en dien waan wegedoen. Deden zij, wat hij zeide en dempten zij ook deze nevenbron, tegelijk met de andere en de hoofdbron, mogt de geneesheer niet van oordeel zijn, dat de ziekte volkomen genezen en hare instorting voorkomen was?

HOOFDSTUK V.

Welaan nu, gij rijken! weent weeklagende over V
uwe ellendigheden, die komen. Uw rijkdom is ver- 2
rot en uwe kleederen zijn door de mot doorknaagd
geworden. Uw goud en zilver is aangeslagen en hun 3
aanslag zal tot een getuigenis aan u zijn en zal uw
vleesch eten, als een vuur. Gij verzameldet schatten
in de laatste dagen. [Tot welken prijs?] Zie, het 4
loon der werklieden, die uwe landen maaiden, dat
van u [hun] onthouden is, roept luide en de ontboe-
zeringen van hen, die oogstten, zijn tot in de ooren
des heeren Sabaoth ingekomen. Gij leeft op aarde 5
in weelde en lust. Gij voeddet uwe harten, als in
een dag van slagting. [Tot welken prijs?] Gij ver- 6
oordeeldet, gij dooddet den regtvaardige, hij weder-
staat u *niet*.

[Ik ga verder tot u spreken, als tot herstellenden].

Weest dan langademig, broeders! tot de aankomst 7
des heeren. Zie, de landman verwacht het kostelijke
uitspruitsel der aarde, [daarna] langademig zijnde
over hetzelfde, totdat het vroegen en spaden regen
ontving. Weest ook gij langademig, versterkt uwe 8
harten, dewijl de aankomst des heeren genaakt is.
Zucht niet tegen elkander, broeders! opdat gij niet 9
geoordeeld wordt, zie, de regter staat voor de deuren.
Neemt tot een voorbeeld, mijne broeders! van 10
het doorstaan van onaangename gewaarwordingen, en
van de langademigheid, de profeten, die spraken in

- 11 den naam des heeren. Zie, wij prijzen gelukkig hen, die volharden. Gij hoordet van de volharding van Job en gij zaagt het einde des heeren, [dat kwam,]
- 12 dewijl hij zeer barmhartig is en ontfermend. Maar voor alle dingen, mijne broeders! zweert niet, noch bij den hemel, noch bij de aarde, noch eenigen anderen eed, maar zij uw ja, ja en uw neen, neen, opdat gij niet onder een oordeel valt.
- 13 Staat iemand onder u onaangename gewaarwordingen door, dat hij bidde; is iemand goeds moeds, dat
- 14 hij psalmzingt; is iemand onder u zwak, dat hij tot zich roepe de ouderlingen der gemeente en dat zij over hem bidden, hem gezalfd hebbende met olie
- 15 in den naam des heeren. En het gebed des geloofs zal den aan zwakheid lijdenden behouden en de heer zal hem oprigten en, zoo hij ook zonden gedaan heeft, het zal hem weggenomen worden.
- 16 Belijdt aan elkander de zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezen wordt. [Roept ook het gebed eens regtvaardigen over u in]. Een zich werkzaam betoonend gebed eens regtvaardigen heeft veel kracht in zich. [De vervulling uwer wenschen zal
- 17 niet achterblijven]. Elia was een mensch van gelijke beweging als wij en hij bad, dat het niet regende en het regende *niet* op de aarde drie jaren en zes
- 18 maanden. En wederom bad hij en de hemel gaf regen en de aarde deed haar uitspruitsel ontspruiten.
- 19 Broeders! zoo iemand onder u van de waarheid
- 20 afdwaalde en hem iemand bekeert, zoo wete hij, dat die een zondaar bekeerde uit eene afdwaling zijns wegs, eene ziel uit dood behouden en menigte van zonden bedekken zal.

HOOFDSTUK V : 1—6.

In het V^e hoofdstuk ontmoeten wij *eerst* een tafereel, dat op de ziekte terugziet, vs. 1—6; — *daarna* raadgevingen, die op de herstelling uit de ziekte doelen vs. 7—12 en 13—15; — *verder* opmerkingen, die tot de herstelling van alle ziekte brengen kunnen vs. 16—18; — *eindelijk* een toevoegsel, dat op de gezondheid van anderen betrekking heeft vs. 19 en 20.

De ziekte der twaalf stammen was tot op den bodem toe gepeild geworden. Tot hare genezing werden de beste geneesmiddelen voorgeschreven. Wij zouden kunnen meenen, dat de zaak hiermede afgehandeld en zelfs geen enkel woord meer te wisselen was. De schrijver van dezen brief is van eene andere gedachte. Hij heeft nog een klein tafereel toe te voegen. En gelijk zijn geheele geschrift de blijken draagt van klimmende kracht, zoo kwam hij hier op de hoogte van kracht, die hij zich voorgesteld had te zullen bereiken.

Het tafereel, dat nu volgt, hebben wij als *eene drangreden* aantemerkten, die met dringenden ernst tot het dempen der bronnen *noodzaakt*. Geen tijd was te verliezen. Onverwijd moest het oogenblik van heden benuttigd worden. Dreigende wolken hingen er. Op een bergtogt kan de wandelaar soms in eens staan voor een vreesselijken afgrond. Nog één stap verder en hij is reddeloos verlo-

ren. Die de getuige is van zijn toestand roept hem dan ook toe: wacht u om slechts een enkelen stap verder te doen. De schrijver van dezen brief zag op zijne lezers. Hij ziet hen, als zij slechts één stap verder doen, in den afgrond vallen. Wie onzer zoude niet, even als hij, het gevaar wenschen aftewenden en niet den noodkreet aanheffen: wacht u voor één enkelen stap verder? Terug, terug?

Het geheele tafereel vs. 1—6 wijst nog eenmaal terug naar het *derde* stadium der ziekte. Het *geheele* stadium treedt echter niet voor de aandacht, maar dat, wat in de *laatste tijden* van dat stadium was voorgevallen. Buitengewoon geluk was hun wedervaren. Schatten waren hun toegevoeld. Doch vroeg iemand, tot welken prijs dit verkregen was, dan helaas! mogt wel eene weeklagt aangeheven worden. Zij waren tot een beslissend tijdstip gekomen. Het dreigende van den toestand stond daar in zijne werkelijkheid.

Met naauwkeurigheid wordt weder geteekend. De gedachten van den schrijver laten zich niet moeilijk vinden. Hij heeft *eene lijn* geteekend. Aan de overzijde van die lijn ligt het rijk *der zedelijke vernietiging*. En zie! zijne lezers stonden juist *op* die lijn. Nog één stap verder en de afgrond der zedelijke vernietiging verslond hen. Zoo ver was het gekomen, dat het goud, dat gezocht werd, hen zelve aantastte. Zoo ver was het gekomen, dat het schreeuwende onregt, dat zij anderen aandeden, tot hen zelve zich keerde en hen zelve zedelijk ging vernietigen.

Met het oog op dezen dreigenden toestand mogt de schrijver wel spreken: welaan nu gij rijken! weent weklagende over uwe ellendigheden, die komen. Tranen zijn de beste bewijzen van smart. Maar het leed kan zoo groot zijn, dat de lijder onwillekeurig met hoorbare stem over zijn ongeluk ook eene weeklagt aanheft. Aan het eigenaardige van den toestand paste zulk eene weeklagt.

Hier wordt eene weeklagt genoemd over de ellendigheden, *die komen*. Niet het tegenwoordige, maar de naaste toekomst staat voor de aandacht. Nog één stap verder en dan kon eene weeklagt aangeheven worden over de ellendigheden, *die gekomen waren*. Doch dan waren deze onherstelbaar. Nu nog stonden zij vóór den afgrond. En wat voegde hun anders, bij de bewustheid, dat zij door eigene schuld het komen tot dien afgrond zich berokkend hadden, dan tranen te storten en eene weeklagt aanteheffen over de ellendigheden, die hen wachtten, terwijl het oog de diepte peilde van den afgrond, waarin zij zich gingen storten? Wij zijn reeds ongelukkig, als wij het ongeluk, dat komt, helder zien.

Welke zijn deze ellendigheden? Daar is er slechts *éene*. Doch de schrijver bemint beeldspraak en in deze spreekt hij van *drie* ellendigheden. De hoofdzaak, die de ziel der gedachte uitmaakt, is deze: het schreeuende onregt, dat anderen aangedaan werd, keert zich tot u zelve en gaat u zedelijk vernietigen. Hult zich de schrijver in beeldspraak, hij maakt melding van *drie* ellendigheden: aansteking door verrotting, aantasting door de mot en bezoeking door aanslag.

Zoo ver was het gekomen, dat hun rijkdom verrot was. Onder *rijkdom* heeft hij zeker op het oog *dat deel* des rijkdoms, dat voor verrotting vatbaar was, de rijke voorraad van opgelegd koorn en wat meer van dezen aard was. Die geheele voorraad was tot een staat van volkomene ontbinding gekomen. — Wij hebben hierbij te denken aan iets, dat vervolgens, bij den aanslag, met duidelijke woorden gezegd wordt. De verrotting is aanstekelijk en deelt zich mede aan de voorwerpen, die hiervoor vatbaar en in de nabijheid zijn. De eigenaar is bij zijn koorn en anderen opgelegden voorraad. De aansteking deelt zich aan hem mede. Wie ziet niet, dat onder dit beeld sprake is van *zedelijke vernietiging* en die rijke voorraad, met

groot onrecht tegen anderen verkregen, tegen den bezitter zich gaat keeren en hem zelven doodelijk aantast?

In denzelfden zin luidt het: en uwe kleederen zijn door de mot doorknaagd geworden. De rijkdom werd ook opgelegd in *kostbare kleedingstukken*. De mot had ze vernield. Zoo ver was het gekomen, dat de mot, niets bruikbaar meer vindende, den eigenaar zelven ging aantasten en hem met doodelijken afloop ging doorknagen.

Het blinkende metaal werd altijd voor den veiligsten schat gehouden. Een groote voorraad van goud en zilver was aanwezig. Maar zie! het was met aanslag bezet geworden. Die aanslag ging aan den eigenaar, die in de nabijheid van den schat was, zich mededeelen. Ook hij werd met aanslag bezet. Dit wordt met duidelijke woorden nader omschreven: en hun aanslag zal tot een getuigenis aan u zijn. Gij begint te bespeuren, dat eene uitslag-ziekte u overvalt. Gij vraagt naar de oorzaak. Gij komt op de gedachte, den uitslag van uw goud en zilver met den uwen vergelijkende, dat gij door dezelfde kwaal zijt aangetast. Het schreeuwende onrecht, dat gij anderen aandeedt, treedt voor den geest. Uw uitslag getuigt aan uw nadenken, dat gij schreewend onrecht aan de armen aandeedt. Terwijl de huiduitslag u *besmet* en u *beschuldigt*, gaat hij verder en *verteert uw vleesch*; — en wel *als een vuur*, dat schielijk om zich grijpt en alles verslindt. De dood is niet te ontwijken. Wanneer de beeldspraak wordt opgelost, is deze voorstelling niet eene duidelijke aanwijzing, dat zij tot het punt gekomen waren, dat het groote onrecht, anderen aangedaan, zich tot hen zelve ging rigten en hen zedelijk ging vernietigen?

Wij hebben de aandacht te vestigen op de woorden, die wij door *aanslaan*, *aanslag* vertaald hebben. In het O. T. komen zij in deze beteekenis voor. Nergens duiden zij aan *roest*. De ketel van Ezechiël was van koper XXIV: 11. Zoo in den brief van Jeremia vs. 20, waar van de afve-

ging van den aanslag van goud gesproken wordt. In het 9^e vers aldaar wordt waarschijnlijk ironie gebruikt en komt het woord, even als elders, voor in de beteekenis van vergift: de afgoden worden niet behouden van vergift en (vergiftigde) spijzen. Dit wil niet zeggen, dat zij verloren gaan, maar dat er geene behouds-middelen worden aangewend of behoeven aangewend te worden. Ook in de spreuken van Syrach XII: 11, XXIX: 13 treedt dit aanslaan van zilver en koper duidelijk te voorschijn; — terwijl XII: 13 op den aanslag van nederigheid gezinspeeld wordt, dien een vijandig, slecht, geveinsd mensch aanneemt, maar dien hij ook wegdoet, als hij ziet, dat gij u niet laat misleiden.

Met een enkelen penseeltrek wil de schrijver verder gaan schetsen, dat zijn regt, om zóó te mogen spreken als hij gedaan had, op *feiten* rustte. Hij hangt een tafereel op van de gebeurtenissen, die in *den allerlaatsten tijd* waren voorgevallen. *Twee* dingen treden voor zijne aandacht, *vooreerst* de buitengewone voorspoed, die hun was te beurt gevallen in de verzameling van rijkdom, maar ook *ten andere* de dure prijs, dien zij hiervoor betaald hadden. Wij vragen de vergunning, om twee malen te mogen invullen: [tot welken prijs?] De rede wordt dan duidelijk en het blijkt, dat zij steunt op de gedachte: het onthoudene arbeidsloon en een berokkende dood geeft regt om te zeggen, dat gij uwe zedelijke vernietiging nabij zijt.

Met weinige woorden wordt op den buitengewonen voorspoed gewezen: gij verzameldet schatten in de laatste dagen. Het scheen, dat een stroom van goud en zilver in de laatste dagen in hunne nabijheid zich ontladen had. — Tot welken prijs, mogt iemand vragen? Ja! de prijs was duur genoeg betaald. Ten koste van het zweeten en zwoe-gen der voortgezweepten arbeiders was hun die voorspoed geworden. Doch er was meer. Onder buitengewonen voorspoed en rijkdom hadden zij niet nagelaten het arbeidsloon,

met zoo veel zuurheid verdiend, intehouden. Als roofvogels hadden zij hunne gierige handen geslagen aan dat zure arbeidsloon en hiervan steeds afgeknepen en ingehouden. Was er niet eene stem des roepens over dit schreeuwend onregt? Riep het onthoudene arbeidsloon niet luide ten hemel? Met profetische taal schetst de schrijver alles. Wij verstaan hem en wenschen niets meer te weten: zie! het loon der werklieden, die uwe landen maaiden, dat van u hun onthouden is, roept luide en de ontboezemingen van hen, die oogstten, zijn tot in de ooren des heeren Sabaoth ingekomen.

Nog eenmaal wordt een blik geslagen op den buitengewonen voorspoed: gij leeft op aarde in weelde en lust. Overdadige rijkdom was hun ten deele gevallen. Hier wordt toch niet bedoeld op eene weelderige, rijkdom-verterende levenswijze, maar op *het weelderige gevoel*, in de verzameling van dezen genoten; — gelijk ook vervolgens niet van de voeding *der magen*, maar van de voeding *der harten* gesproken wordt. Terwijl de klagten *ten hemel* stegen, hadden zij *op aarde* gewaarwordingen van weelde en lust genoten in de vergadering van schatten. — Gij voedt uwe harten, als in een dag van slagting. Hier is het beeld van *vetheid*. In den tijd van slagting beijvert de voeder zich gewoonlijk, om het vee *overvet* te maken. Ook hun gevoel was overvet van weelde en lust geworden onder de verzameling van al die schatten. Geen geringe voorspoed moet het geweest zijn, die de woorden ontlokte: gij voedt uwe harten, als in een dag van slagting.

Al weder komt de vraag opdoemen: tot welken prijs werd die buitengewone voorspoed verkregen? Het antwoord luidt: gij veroordeeldet. De schrijver had wel het oog op *de tong* en de groote mishandeling, die de arbeiders hadden doortestaan. Zij, die hun dit aandeden, matigden zich alle mogelijke regten aan. Uit de hoogte verwenschten zij hen tot in den diepsten afgrond, om van

hun zweet zich vet te mesten. Met grievende scheldwoorden overladen waren deze genoodzaakt eene uiterste krachtsinspanning te leveren. Doch zie! de last, die den medemensch opgelegd wordt, kan hem te zwaar worden. Onder al dat grievende kan het gemoed zich ineenkrimpen en weigeren getroost te worden. Alle verheffing is geweken, de ziel heeft een donker roufloers aangetrokken. Geene goede uitzigten ziet zij meer, het is alles nevel om haar henen en toch zij bukt zich. Het zware woord moest Jakobus pen ontvallen: gij dooddet den regtvaardige. Een edel mensch, een regtvaardige, was gevallen. Onder het grievende van zijn aanwezen was zijn leven weggekijnd. Hij had de smadelijkste mishandeling zoozeer zich aange trokken, dat de levenskracht hiermede gemoeid was. En zie hem van zijne beminnelijke zijde. Geen openbaar verzet was bij hem opgekomen. Elders geene andere uitzigten hebbende bukt hij zich en draagt, wat er te dragen is. Had hij niet iets aan zich van het beeld van Jezus, die ook als een lam naar de slagbank geleid werd? Met aandoenlijke woorden schildert Jakobus zijn leven, hem tot eer, hun tot bittere veroordeeling: hij wederstaat u *niet*.

Zijn er meer woorden noodig, om het regt van Jakobus te bepleiten, dat hij zeggen mogt, dat zij voor den afgrond der zedelijke vernietiging stonden? En mogt hij niet aanduiden, dat hier dwang en noodzakelijkheid was, om onverwijld terugtekeeren en de ziekte in hare bronnen te dempen?

Het is, alsof het gevoel van Jakobus zich volkomen ontlast heeft. Hij heeft het laatste gewigt in de schaal gelegd. In zijne verdere rede gaat hij een anderen toon aanslaan. Er is zelfs, daar geen overgang voorkomt, een groote sprong in de rede. Willen wij een overgang ons vormen, wij zouden ons den schrijver kunnen voorstellen, ongeveer aldus schrijvende: ik leg de pen neder. Het laatste woord is er uit. Het laatste gewigt is in de schaal

gelegd. Ik wil niets meer bijvoegen. Ik wil zelfs geen enkel woord meer hierover spreken. Ik leg de pen neder in het vaste geloof, dat gij onverwijd met betraande oogen eene weeklagt aanheft over de ellendigheden, die voor de deur staan; — dat gij onverwijd uwe vreugde in droefheid omkeert, de bronnen uwer ziekte gaat stoppen en tot de christelijke beginselen terugkeert. Maar neen! in dit vaste geloof kan ik de stift nog niet voor goed nederleggen. De geneesheer staat ook aan de zijde der convalescenten. Ik neem de stift weder op, om u goeden raad te geven.

HOOFDSTUK V : 7—12.

In de verdere rede V : 7—15 spreekt de schrijver tot herstellenden. Met een helderen geest ziet hij toekomende verschijnselen en om deze ten goede te leiden, daartoe zal zijne rede kunnen dienen. Op het oogenblik van het ontvangen van den brief konden deze verschijnselen nog niet aanwezig zijn, daar de ziekte nog in volle kracht woedde. Doch de zedelijke geneesheer kan, in geval van vooruitgeziene herstelling, reeds bij voorbaat raadgevingen mededeelen. Te meer mogt dit hier plaats vinden, daar zijn brief in het bezit der herstellenden bleef en zij dien, zoo zij wilden, iederen dag en ieder oogenblik later konden raadplegen. Zweefde de heldere geest van Jakobus meer over de toekomst, tezelfder ure stelt hij zich voor, dat die toekomst reeds aanwezig is. — Ook wij zullen niet iedere maal naar die toekomst ons verplaatsen. Wij zullen op het standpunt van den schrijver ons plaatsen en de lezers als herstellenden gaan aanmerken. — Het herstellings-tijdperk bragt *twee* verschijnselen met zich

mede; — 1) meer aan goeden voortgang te willen zien, dan geschieden konde V: 7—12; — en 2) neiging om in de vorige ziekte terugtevalle V: 13—15.

De kracht der ziekte is gebroken. Terugkeering tot goede beginselen vond plaats. Een ander gezond leven gaat zich ontwikkelen. Niemand verwachtte na eene hevige krankheid terstond eene gezondheid, die met die van anderen kan wedijveren. Het herstellings-tijdperk brengt langzamen vooruitgang met zich mede. Schoon de genezene zelf een snellen vooruitgang wenscht, zoo wordt deze niet gezien. Bij de lezers was het goede leven weder ontkiemd. De plant was reeds uit den bodem voortgesproten en werd gezien. Toch kwam slechts matige wasdom. Schoon ook de herstellenden meerderen en krachtigeren voortgang in het goede wenschten, mogten zij dezen wensch niet vervuld zien. Het herstellings-tijdperk had ook zijne stadien.

In dezen zin worden raadgevingen medegedeeld. Jakobus wil, dat de herstellenden ook bij het zien van *weinigen*, haast onmerkbaaren, *voortgang* den goeden moed houden en aankweeken. Daar was ook hier weder gevaar. Bij het opgeven van den goeden moed ging de plant weder kwijnen. Tot elken prijs moest die goede moed behouden worden. — Doch ook van eene andere zijde konde iemand dwang op den loop der herstelling willen uitoefenen. — De verdere rede loopt over de verwachtingen van meerderen voortgang. Aanvankelijk was reeds voortgang aanwezig. Doch op welke snaar die verwachtingen van meer voortgang moesten gespannen worden, daartoe wordt raad gegeven. *Langademigheid* in die verwachtingen was goed. Hiertoe wordt eerst aangespoord. Doch er wordt ook op *twee fouten* gewezen, die met haar niet bestaanbaar waren. *Kortademigheid* en *scherpademigheid* waren aftekeuren. De schrijver spreekt eerst vs. 7 de herstellenden *in het algemeen* aan, om langademigheid in de verwachtingen aanbevelen. Daarna rigt hij vs. 9 *meer*

bijzonder het woord tot de kortademigen en vs. 12 tot de scherpademigen. Hieruit is wel het veelvuldige gebruik van de aanspraak: *broeders*, te verklaren.

Langademigheid in zijne verwachtingen te hebben, wordt aangeraden: weest dan langademig, broeders! in het tijdperk, dat *voorafgaat* aan de aankomst des heeren. — Met de hier voorkomende partikel toch wordt niet aangeduid, dat zij langademig moesten zijn *tot aan* de aankomst des heeren *toe*, zoodat op dit laatste, op het scheidpunt, de hoofdaandacht valt en in de beoefening der langademigheid de toekomst des heeren bereikt moest worden. De partikel legt den hoofdnadruk op het tijdperk, dat met eenige ruimte *voorafgaat* aan het scheidpunt, de aankomst des heeren. — Met het denkbeeld, dat de heer komt, wordt hier gewigt gelegd op de zorg, om het christelijke leven, dat iemand heeft, te behouden en niet te verliezen. — Was er ook op het oogenblik bij de lezers nog weinig voortgang te zien, toch mogt iemand aan de verwachtingen *van meer* zich vastklemmen. Met het beeld van *den landbouwer* wordt dit opgehelderd. Doch wij geraken met dezen landbouwer in moeilijkheid. Zoeken wij deze te boven te komen.

De uitleggers laten ons te halver wege staan. Zij vergeten *het subject der rede* op te geven, dat den vroegen en spaden regen ontvangt. Dat dit *de vrucht, de korrel* zaad is, in den halm aanwezig, schijnen zij aantenemen. Maar hoe is het mogelijk, dat iemand vóór zijne geboorte reeds iets ontvangt? Hoe is het mogelijk, dat de korrel reeds vóór hare wording vroegen en spaden regen ontvangt? — *De landman* zelf neemt den regen niet tot zich, maar schudt dien eerder van zich, als hij toevallig in dezen deelt. — Het vermoeden ligt nabij, dat Jakobus hier het woord *vrucht* in meer algemeenen zin als *voortbrengsel* gebruikt en bepaald verstaat *het uitspruitset*. In het 18^e vers behoort dit dan mede te geschieden, al-

waar het goed overeenkomt met de gedachte: *doen ontspruiten*. Het is dan *het uitspruitsel*, dat aanwezig is, en den vroegen en spaden regen tot zich neemt. — Mogt iemand hierin zwaarigheid maken, er blijft dan niets anders over, dan *de aarde* als *subject der rede* aantenemen.

Wij slaan den landbouwer gade. Hij heeft het zaad aan den bodem toevertrouwd. Hij ziet niets, maar neemt eene afwachtede houding aan. Dit *eerste verwachten* van den landman beteekent in de vergelijking *niets*, maar dient slechts voor het volgende. Hij verwacht, na gezaaid te hebben, het uitspruitsel. Niet te onregte wordt dit genoemd *iets kostelijks*. Immers de voeding der menscheid is hiermede gemoeid. De landman verwacht het kostelijke uitspruitsel der aarde. Wij staan nu op de hoogte, om dat te zien, wat de schrijver in zijne vergelijking wilde laten zien. Hij vestigt op eene *volgende* eigenschap des landbouwers de aandacht. De kracht der vergelijking zit in de langademigheid van den landbouwer, *nadat* het uitspruitsel verschenen is. Er mag dus ingevuld worden, [daarna]. Immers, terwijl gewoonlijk het participium door het voorafgegane werkwoord geregeerd wordt, wordt hier op *iets, dat volgt*, gewezen. Het uitspruitsel is dan verschenen en heeft reeds eenigen wasdom bereikt.

Nu is het tijdstip der langademigheid in de verwachting des landbouwers aangebroken. Indedaad, hij zal geen grooten verderen voortgang bespeuren, voordat de vroege en spade regen (als één geheel gedacht) gevallen is. Het gewas blijft laag bij den grond. De plant moet eerst wortels schieten en den grondslag leggen voor verderen snellen wasdom. De innerlijke kracht moet toenemen, op welke later het in den halm schieten der plant gebouwd is. Het is een tijdperk van eenige ruimte, waarin de landman weinig voortgang ziet. Toch geeft hij zijne verwachtingen niet op. Maar van langen adem zijnde in zijne verwachtingen, leeft hij voort in het verkwikkende geloof, dat

eenmaal een andere tijd komt. Die tijd moet afgewacht worden. — Leerzaam voorbeeld voor hen, die in het herstellings-tijdperk waren. Ook in den tijd voor de aankomst des heeren mogt deze langademigheid aanbevolen worden. De vorige aansporing wordt nu vastgehecht aan het beeld van dezen landbouwer: weest *ook gij* langademig. Doch tevens mogt gewezen worden op *den drang* hiertoe, veroorzaakt door het tijdstip, waarin zij leefden. Versterking der harten was noodig, dewijl de aankomst des heeren in de nabijheid gekomen was. Hoe ongelukkig toch, zijn leven niet behouden maar verloren te hebben. Het *versterkt uwe harten* mogt aan allen toegeroepen worden.

Met het 9^e vers daalt de schrijver tot *het bijzondere* neder en worden *de kortademigen* aangesproken. Die kortademig was en meer voortgang wenschte, dan te verkrijgen was, gaf ligt alle verwachtingen op. Met het opgeven van deze was alles verloren. Gebrek aan moed gaf slapheid en hoe kon de plant zoo aan innerlijke kracht toenemen? Zij ging kwijnen, terwijl zij hare verdwijning nabij was. Leidde gebrek aan moed tot een ijdel zuchten tegenover elkander over gebrek aan voortgang, de vermaning mogt gelden: zucht niet tegen elkander, broeders! opdat gij niet geoordeeld wordt, zie! de regter staat voor de deuren. Het oordeel wordt hier gedacht hen te treffen, die uit kortademigheid hunne verwachtingen hadden opgegeven en in hun leven waren weggekwijsd. En daar het van onschatbaar belang was zijn leven te behouden, zoo mogten zij wel met allen ernst zich bevljtigen, de kortademigheid wegteden en de langademigheid aanteden.

De profeten worden hun tevens als voorbeelden voorgesteld. Wij behooren te zien, in welken zin hun voorbeeld gelden kan. De profeten zagen *naar anderen*, de lezers van den brief naar *zich zelve*. Niettegenstaande dit onderscheid kon hun voorbeeld gelden. In hun werkkring

waren de profeten dikwijls gedrukt over gebrek aan voortgang bij anderen. Gaven zij den moed op, als zij niet aanstonds krachtigen voortgang zagen? Blijkt dit uit de woorden, die zij spraken in den naam des heeren? Of blijkt het uit deze, dat zij die onaangename gewaarwordingen doorstonden en hierbij langademig in hunne verwachtingen waren? Het laatste vond plaats. Hoe wenschelijk hunne voetstappen te drukken, onaangename gewaarwordingen doortestaan, langademig te zijn, het hoofd moedig te verheffen en met den toekomenden snelleren wasdom der plant zich te troosten.

Er was nog een man der oudheid, boven allen bekend als een voorbeeld van het doorstaan van onaangename gewaarwordingen en het blijven bij zijne verwachtingen. Schoon deze bij Job van anderen aard waren en niet op *verderen voortgang*, maar op *uitkomst* zagen, zoo mogt hij toch met reden een voorbeeld zijn, waarin *het geluk* der volhardenden blijkbaar was. Zij hadden gehoord van de volharding van Job en zij hadden gezien (onder het verdere hooren van dezen man) het einde des heeren. Het einde, eene heugelijke uitkomst, die de heer aanbragt, kon niet achterblijven, daar hij zeer barmhartig was en ontfermend. In het voetspoor van Job wandelende, bleven zij volharden en eens kwam de betere tijd, dien zij wenschten. Waren zij niet gelukkig te prijzen in deze volharding?

De *scherpademigen* worden in het 12^e vers aangesproken. Hunne fout wordt bestreden en wel met de bijvoeging, om *voor alle dingen* zich hiervoor te wachten. Zij bragt een *zeker* gevaar met zich mede. Wij hebben hen ons voortestellen, die op de gesteldheid der dingen dwang wilden uitoefenen. Immers de waarschuwing is zoo tusschen het voorafgegane en het volgende ingeklemd, dat zij noodzakelijk moet zien op *de verwachtingen naar sterkeren voortgang*. Hierop moet het zweren betrekking hebben. Het onnoodige zweren wordt dus niet in het alge-

meen afgekeurd, maar de bepaalde vorm, dien het aannamen opzichte der verwachtingen.

De inhoud van den eed ziet op *eene belofte*, hetzij om de waarheid te spreken, hetzij om iets voor de toekomst te zullen doen. Die een eed aflegt, verklaart: *zóó moet het zijn, zóó zal het zijn*. De eed dient om aan de beloften van het dagelijksche leven, dikwijls zonder nadenken afgelegd, eene andere rigting te geven en iemand eene vraag voorteleggen, op welke hij met vastberadenheid en in de volle bewustheid van te weten, wat hij doet, hebbe te antwoorden. Het is noodzakelijk, dat de eed geschiedt bij den naam *van God*, in wiens tegenwoordigheid opregtheid verondersteld wordt.

Dat in den tijd van Jezus onnoodige eeden geschieden, is blijkbaar uit Matth. V : 34. Evenmin als daar het eedzweren verboden is, evenmin heeft iemand het regt, om hier op de eerste woorden: zweert niet, allen nadruk te leggen en ze van de volgende aftezonderen. *Het geheel* wordt afgekeurd, het zweren bij hemel, aarde of iets anders. Indedaad er waren, die *uit eigene beweging* in het dagelijksche leven eeden op zich namen en, den naam *van God* vermijdende, bij andere voorwerpen zwoeren. — Wij hebben dus hier te denken aan personen, die eene belofte gaven. Welke kon deze belofte zijn, dan die doelde op het laten zien van *krachtigeren voortgang* in het goede leven? Uit eigene beweging traden zij te voorschijn met eedelijke verzekering bij hemel, aarde of iets anders, dat de naaste toekomst bij hen van krachtigen voortgang zoude vergezeld zijn.

Wij hebben hier met hen te doen, die het tijdperk der herstelling wilden forceren. Dit is voorzeker het regte middel niet, dat leidt tot de vervulling zijner wenschen. Er zijn wetten, die den vooruitgang regelen. En moet de plant eerst den grondslag leggen van toekomstenden, snellen voortgang, het zijn onheilge handen, die deze wetten

willen verbreken. Met zekerheid kan gezegd worden, dat hij, die die wetten wil opheffen, *aan zich zelven* de hand slaat. Zijn onheil is te voorzien. De roekeloosheid komt op zijn eigen hoofd neder. In plaats van zijn leven voorttebrengen, doodt hij zich. Trad hij in eigene kracht te voorschijn, om wat schoons te laten zien, de naaste toekomst logenstraft zijn woord en, in eigene strikken verward geraakt, boet hij het leven er bij in. Dat optreden met eedelijke verzekering is voor Jakobus gevoel onverdraagbaar. Het is immers het bewijs eener stemming, die hoog van zich zelven denkend, in blinden waan en ijdel vertoon hoog van zich opgeeft. De gevolgen werden helder voorzien. De man viel onder een oordeel, dat hij woord en eed gebroken had. En bij en met dit oordeel viel hij in een ander, dat zijn geheele leven in stuiptrekkingen bezweken was.

Tegenover deze ijdele pralerij was de gewoonte van het dagelijksche leven aantebevelen. Kon geen dwang uitgeoefend worden, toch mogten nieuwe voornemens opgevat en zelfs beloften gegeven worden. Maar alles behoorde ingekleed te worden in de vormen van het dagelijksche leven. Daar niets buitengewoons te wachten was, wat betaamde, dan alles den gewonen gang te laten gaan en in het aangewezen spoor te blijven? — Misschien was in dien tijd de vorm der eedelijke verzekeringen, bij hemel, aarde of iets anders afgelegd, zoowel *bevestigend*, als *ontkennend*. De belofte werd bevestigend gesteld en bevestiging volgde. De tegenstelling der belofte werd opgegeven en ontkenning volgde. In dezen zin wordt door Jakobus, even als Matth. V: 37, aanbevolen, om niet buiten de gewoonte van het dagelijksche leven te gaan, maar zijne bevestiging *ja* en zijne ontkenning *neen* te doen zijn.

HOOFDSTUK V : 13—15.

De schrijver gaat over tot de behandeling van een ander verschijnsel in het herstellings-tijdperk: de neiging, om in de vorige ziekte terugtevalen. Eerst wordt wel in het 13^e vers de zaak van hem, die onaangename gewaarwordingen doorstaat bij gebrek aan gewenschten voortgang, weder opgevat, doch wij zien, dat het doel van den schrijver is, om op *den zwakke* te komen. Aan dezen heeft hij goede raadgeving en bemoedigende woorden toevoegen. Maar tevens wil hij het onderwerp der rede vooruitzetten. Een ruimer blik wordt vervolgens in de toekomst geslagen.

Om op het onderwerp te komen, wordt aan ieder dat, wat met zijn toestand overeenkomt, aangeraden. De schrijver heeft een oog voor *het gepaste*. Voor hem staat iemand, die onaangename gewaarwordingen doorstaat bij gemis van merkbaren voortgang, zooals hij dien wenschte. Voor hem was het gepast, te bidden. — Weder een ander treedt te voorschijn, die voor het oogenblik redenen tot tevredenheid heeft, die meent een vooruitgang te bespeuren, die merkbaarder was dan te voren, voor hem was het gepast, een loffied aan God aanteheffen. — Wederom een ander komt op het tooneel, die als *een zwakke* beschreven wordt. Voor dezen was het gepast, de ouderlingen der gemeente te ontbieden en voor zich te laten bidden.

Onder welk een voorkomen hebben wij *dezen zwakke* ons voortestellen? Is hij iemand, die behoefte heeft aan de genademiddelen der kerk en naar het laatste oliesel verlangt? Maar het schijnt, dat eerder van zijne herstelling dan van zijne laatste oogenblikken sprake is. Als er geen laatste oliesel bestond, zoude niemand ligtelijk uit deze woorden tot het vermoeden komen, dat iets van dezen aard noodig was. Op den helderzienden Jakobus iets van dezen aard bouwende kan hij, die dit waagstuk onderneemt

uit zucht om uiterlijke figuren te trekken, wel niet geacht worden een goeden weg gevolgd te zijn.

Is deze zwakke *een zieke*, die door zware krankheid overvallen is? Als de woorden in een ander verband voorkwamen, zouden wij, wat den letterzin aangaat, hiertegen geene zwarigheid hebben. Toch mogt het bevreemding wekken, dat zoo stellig verzekerd wordt, dat op de zalving en het gebed der ouderlingen de oprigting van den zieke te wachten is. Door geen uitlegger is ooit deze zwarigheid opgeheven. — Naar onze meening bestaat er geene reden, om buiten het verband der rede te gaan; — vooral niet bij een schrijver als Jakobus, die niet gewoon is van de hak op den tak te komen. Zoo wij zijne woorden in het verband, waarin zij voorkomen, opvatten, meenen wij, dat iets aannemelijks te lezen is.

Wij stellen ons den zwakke voor als iemand, die het beeld der zwakheid aan zich draagt en neigt in zijne vorige fout te vervallen. Het tijdperk der genezing kon wel niet voor allen dezelfde verschijnselen opleveren. Wien verwondert het, dat er enkelen waren, die wel een ander leven aandeden, maar weldra achter anderen achterbleven, aan krachteloosheid overgeleverd? De oude ziekte scheen neiging te hebben terugtekeeren. De oude tijd scheen zijne aantrekkelijkheid niet geheel verloren te hebben. Niet op het betere terrein zich geheel te huis gevoelende, moesten zij weldra achteruitgang en slapheid ervaren. Wij stellen ons hem voor, niet zoozeer als een gevallene, ook niet als een staande, maar eerder als een liggende, die uit slapheid zich gelegd had. Wij hebben voor ons iemand, die zwak was. Maar te midden van zijne zwakheid had hij toch wenschen, om iets anders te ervaren dan dat, waarin hij leefde.

Welke goede raad wordt aan dezen zwakke gegeven? Het oog staat weder open voor *het gepaste*. Voor zijn toestand was het voegend, de ouderlingen der gemeente

te ontbieden en voor zich te laten bidden, terwijl het uitzigt geopend wordt, dat zijne wenschen zullen vervuld worden.

Konden dan de zalving en het gebed der ouderlingen zoo veel uitwerken? Een bevestigend antwoord behoort te volgen. Doch om dit te zien, moeten wij op *het bidden* onze aandacht vestigen. Het bidden is *een voordragen van zijne wenschen aan God*. Die wenschen zien hier op *het goede leven*. Wil God die wenschen vervullen? Heeft hij een welgevalen in het feit, dat er gebeden wordt en geeft hij gaarne, als er wat gevraagd wordt, terwijl hij zich terugtrekt, als er niet gevraagd wordt? Is dus het bidden het middel om iets van God gedaan te krijgen? En als de ouderlingen der gemeente voor anderen optreden, ziet hij dit gaarne en is er te meer aanleiding, om iets te geven, dan op het gebed van een lid der gemeente alleen? Aan den helderzienden Jakobus schrijven wij deze gedachte wel niet toe. De man, die blijkens dezen brief in de gedachtenwereld leefde, kan niet van zulke denkbeelden zijn uitgegaan. De zielkundige blik, dien hij zich veroorloofde, deed hem iets anders aanschouwen. Hij zag op de verschijnselen, die in het gemoed van den bidder zich voordoen.

Die tot God over zijne wenschen spreekt en gesproken heeft, heeft met deze *een punt van aansluiting aan God* gevonden. Dit punt van aansluiting is niet in den geest, maar in *het gevoel* te zoeken. Even hierdoor is iemand nader bij de vervulling zijner wenschen, dan hij te voren was. Zijne wenschen gaan uit naar *leven* en *vermeerdering van leven*. Heeft hij met het gevoel aan God zich aangesloten, hij heeft een stap voorwaarts gezet, daar al wat leven is, alleen in God te vinden is. De bloote gedachte aan God werkt niet zoo krachtig. Slechts als hij *zijn gevoel* voor God ontlast, ondervindt hij groote verheffing, daar hij met zijne wenschen *aan God* zich aansloot.

Van deze gedachte uitgaande bemerken wij, dat aan hem, die onaangename gewaarwordingen had over gebrek aan voortgang, de raad konde gegeven worden, om te bidden. Hier was leven aanwezig en deze man kon zelf zijn gevoel voor God ontlasten, ten einde gesterkt te worden en weldra de vervulling zijner wenschen te zien.

De zwakke kan van een ander standpunt beschouwd worden. Hier was niet veel aanwezig. Wel had hij wenschen, doch het was nuttig, dat ook van eene andere zijde sterkte werd aangebragt. De ouderlingen der gemeente hadden de roeping, niet *hunne*, maar *zijne* wenschen voortdragen en hiermede vereenigd te zijn. Het gebed moest dus noodzakelijk *hoorbaar* zijn, opdat de zwakke onder het hooren en zich hiermede vereenigende, een aansluitings-punt aan God in zijn gemoed vinden mogt. Het gebed van den eenen dient tot versterking van den anderen. — Uit dit oogpunt beschouwd, was de voorafgaande *zalving*, in figuurlijken zin opgevat, noodzakelijk. Zij bestond in toespraak en deze behoorde te geschieden in den naam des heeren. *De heer* is immer hij, *die behoud wil*. Opwekkende, troostende woorden konden vloeijen over hem, die behoud wilde, terwijl onder de voorstelling van het goede van optestaan en het verblijdende van goede uitzigten te hebben, de wenschen van dezen zwakke konden versterkt worden. Zoo gesterkt stond zijn gevoel onder het gebed gereed zich te ontlasten en onder het uitspreken van het amen was iets in zijn gevoel aanwezig, dat te voren niet zoo was. Hij had met zijne wenschen een aansluitings-punt aan God gevonden.

Met volle regt mogt Jakobus zeggen: en het gebed des geloofs zal den aan zwakheid lijdenden behouden. De toekomst wordt uitgesproken. Doch wij hebben te zien, dat het tegenwoordige standpunt, waarop de schrijver staat, het oogenblik des biddens is. Op dit standpunt staande kon hij zeggen: *zal*. Wij vergeten ook niet, dat de be-

houdende kracht niet van het bidden uitgaat, maar, gelijk elders, ook hier *het middel tot oorzaak* verheven wordt. *Het geloof*, dat het bidden der ouderlingen bezielt en aan hetwelk de zwakke zoo aandeel erlangt, is het geloof, *dat God behoud wil*, wat dus ook is het geloof, *dat God onze wenschen vervullen zal*. — Uit dit geloof voortvloeiende zal het gebed den zwakke behouden. De schrijver ziet op het aansluitings-punt, dat de zwakke verkrijgt. In dit aansluitings-punt *is* hij reeds behouden. Het is de eerste regendruppel, die door al de komende achtervolgd wordt. Zeer gewoon is deze voorstelling in het N. T. Wat in de verdere toekomst ligt, wordt als reeds aanwezig begroet. Ziende op *dit aansluitings-punt aan God*, dat kwam, kon de schrijver verklaren: en het gebed des geloofs zal den aan zwakheid lijdenden behouden.

Hierna volgde zijne oprigting. Het punt van aansluiting was gevonden. Daarop volgde iets, *de oprigting*. De wenschen van den zwakke waren op dit ding gerigt. Had hij met deze aan God zich aangesloten, even hierdoor kwamen zij tot hunne vervulling. Er was een stap voorwaarts gezet. En de heer, die behoud wilde, zoude niet achterblijven, maar den zwakke, die in zijne zwakheid nederlag, *oprigten* d. i. van zijne zwakheid genezen, zoodat hij weder stond.

Doch er was tevens een mogelijk geval denkbaar, dat hij verder gegaan en met zijne zwakheid *in de oude ziekte vervallen was*. Dezelfde ziekte-verschijnselen herhaalden zich. Instorting vond plaats. Bepaalde *zonden* geschieden. Voor dezen wordt bijgevoegd: en zoo hij ook zonden gedaan heeft, het zal hem weggenomen worden. Voor den gewonen zwakke was genoeg gezegd: de heer zal hem oprigten. Voor dezen, van wien het geval gesteld wordt, dat hij verder gegaan en in de oude zonden gevallen was, moest iets bijgevoegd worden, dat te gelijk met zijne oprigting plaats vond. *Het zonde doen* zal hem weggenomen

worden. — Wij verklaarden ons elders over *de vergeving* van zonden. Wij meenden en meenen nog, dat zij in God niet kan vallen en in den geest der schrijvers des N. T. behoort vertaald te worden: *de wegneming* der zonden. — Door *zonden* worden hier bepaald verstaan de zonden, in welke deze man op nieuw gevallen was en die dus dezelfde waren, als de zonden *der vorige ziekte*. Het doen van *deze* zonden zoude, te gelijk met zijne oprigting, hem weggenomen worden, zoodat hij niet meer de vorige ziekte-verschijnselen van de mishandeling der armen in zich bespeurde.

HOOFDSTUK V : 16—18.

Van de wegneming van de wedergekeerde ziekte-zonden is slechts één stap tot de wegneming van *alle zonde*. Heeft Jakobus de hand gelegd op de ziekte der twaalf stammen en mogt hij thans aannemen, dat het herstellings-tijdperk gelukkig geeindigd was, aan zijn oog vertoont zich nog *andere ziektestof*. Den geneesheer is niet euvel te duiden, dat hij eene poging aanwendt, om tot eene betere gezondheid te brengen, dan te voren was. Wij misgunnen hem de voldoening niet, dat hij, te gelijk met de aanwezige ziekte, *alle andere ziektestof* verwijderd heeft.

Met de woorden: V : 16—18 wil de schrijver van *alle zonde* genezen. Hij heeft het oog op *de rechtvaardigheid*. Zij is eene hoogere levensphase en haar bijzonder kenmerk is, dat de zonden weggenomen en verdwenen zijn. Zij worden niet meer gezien, zij zijn er niet meer, daar het tijdperk van de beheersching van het ligchaam is aangebroken. De schrijver wenscht, dat zijne lezers een grooten stap voorwaarts doen en eene levenshoogte bereiken, voor welke zij bestemd waren.

Het oog wordt gevestigd op *de regtvaardigheid*. In het gedenboek van den christen moet melding gemaakt worden van *de wenschen*, om tot de regtvaardigheid te komen. Zoo lang er zonden zijn, is zij er nog niet, maar zij kan gewenscht worden. Er wordt verondersteld, dat wenschen aanwezig zijn, die steeds verlevendigd worden door het bewandelen van den weg naar de regtvaardigheid en de aanwending der middelen, die tot haar leiden. Het blijft dan de vraag hoe deze wenschen, gemeenschappelijk onder elkander aangekweekt, kunnen vervuld worden. Aan elkander de zonden te belijden, wordt aanbevolen. Indedaad door ze voor zich zelve en voor anderen in ijdelen waan te verbergen, komt iemand niet verder. Slechts door openlijk onder elkander voor deze uittekomen, worden de wenschen verlevendigd van deze ziektestof ontslagen te worden. — Maar vooral wordt *het bidden voor elkander* aanbevolen en wel met *het doel* voor oogen om genezen te worden d. i. genezen te worden *van zonde*. De aansporing tot bidden beschouwt den mensch van het standpunt *zijner wenschen*. Zijn er *geene wenschen*, dan is er ook *geen bidden*. Den bidder is het te doen om bij zich zelve of bij anderen, een sterker aansluitings-punt aan God te vinden. Hoe heerlijk, onder elkander bij het gemeenschappelijke bidden sterkere wenschen voor de regtvaardigheid te verkrijgen. Mogen wij niet zeggen, dat bij ieder welgemeend gebed voor elkander het gevoel verhoogd en een stap verder gezet werd, daar steeds eene sterkere aansluiting aan God plaats vond?

Doch Jakobus wil nog hierbij een anderen raad voegen. De volgende zinsnede noodzaakt tot de invulling: [roept ook het gebed eens regtvaardigen over u in]. Reeds was III: 2, gelijk ook V: 6, 14, op uitzonderingen gewezen, die in de algemeene, besmettende ziekte niet deelden. Het gebed *eens regtvaardigen* wordt wenschelijk verklaard. Indedaad, de regtvaardige heeft met zijne ervaring alles

doorleefd. Het is alsof het gevoel beter van de lippen vloeit, als de ervaring het gebaard heeft. De regtvaardige weet, *wat* gewenscht wordt. De ziel, die hooger gestemd is, kan ook eene hoogere stemming mededeelen. Het verwondert ons niet, dat Jakobus de gronden zijner aansporing openlegt: een zich werkzaam betoonend gebed eens regtvaardigen heeft veel kracht in zich. De aandacht wordt gevestigd op een gebed, *dat zich werkzaam betoont*. Deze werkzaamheid is *binnen in den mensch*, gelijk het woord aanduidt. Is er deze werkzaamheid, zonder zich voor anderen werkzaam te betoonen, dan mogt zeker niet van *de kracht*, die aan haar verbonden is, gesproken worden. Met andere woorden, wanneer de regtvaardige in zijne binnenkamer bidt, zoo kan zeker niet in dezen zin gezegd worden, dat het veel kracht in zich heeft. Slechts wanneer het gebed, ten overstaan van *hoorders*, zich werkzaam betoont, kan er van kracht sprake zijn. Van dit zich werkzaam betoonende gebed wordt gezegd, *dat het veel kracht in zich heeft*. Immers dit duidt het woord aan. Uitsluitend wordt de aandacht gevestigd op het gebed zelf eens regtvaardigen en van dit gebed wordt gezegd, dat het veel kracht in zich heeft.

Immers de uitwerking van dit gebed is afhankelijk van de ontvangbaarheid der hoorders. Hadden zij geene ernstige wenschen naar de regtvaardigheid, dan zoude het gebed, zelfs van een regtvaardigen, hen niet veel verder brengen. Doch wanneer verondersteld wordt, dat deze aanwezig waren, zoo viel niet te twijfelen, hoezeer hunne wenschen, door sterkere aansluiting aan God versterkt konden worden, daar het gebed eens regtvaardigen *veel kracht in zich had* en dus als zoodanig zich betoonen zoude.

De verkrijging der wenschen kwam in de nabijheid. Wenschen worden verkregen, door ons sterker aan God te laten binden. Op den weg der aansluiting aan hem wordt nadering verkregen en eindelijk breekt de dag aan, dat

eene nieuwe levensphase voor ons zich opent. Jakobus wil dan ook verder zeggen: [de vervulling uwer wenschen zal niet achterblijven]. — Dat die vervulling niet achterbleef, wil hij blijkbaar maken uit het voorbeeld van den profeet Elia. Reeds het noemen van den naam *Elia* zegt genoeg, dat hier van het profetische sprake is. Uit dit oogpunt hebben wij zijn gebed optevatten. Het groote onderscheid tusschen *zijn* bidden en *het onze* valt ieder in het oog en treedt niet in de vergelijking. Maar toch, dit onderscheid buiten de vergelijking latende, kunnen wij iets zeggen. Elia was een mensch van gelijke beweging als wij. Hiermede wilde de schrijver zeggen: Elia had ook zijne wenschen, gelijk wij die hebben. Uit de geschiedenis bleek twee malen op eene tastbare wijze, dat hij zijne wenschen verkreeg. — Hoezeer in het O. T. van dit bidden van Elia niet gesproken wordt, mogen wij het aannemen. Insgelijks het gemis van regen gedurende *drie en een half jaar*, even als Luk. 4 : 25, daar 1 Kon. 18 : 1 wel gesproken wordt van *in het derde jaar*, maar dit wel zal slaan op het verblijf van Elia te Zarith. — Volgens deze voorstelling was het blijkbaar, dat Elia zijne wenschen verkreeg. Dit mogt een beeld zijn voor allen, die op de vervulling hunner wenschen hoopten. De dag bleef niet achter, die in milden overvloed het heil der regtvaardigheid over hen uitstortte.

HOOFDSTUK V : 19, 20.

Onze leidsman Jakobus maakt zich gereed, voor goed de stift neder te leggen. Nog één woord ligt hem op het hart. Het heeft betrekking op de bevordering van de gezondheid van anderen.

Naar sommigen onder de twaalf stammen, die reeds op het tooneel verschenen waren, rigt zich nogmaals het oog. Immers naar onze meening komen de personen, die in hun stelsel bestreden waren II : 14—26, nogmaals voor de aandacht. Zoo deze aan zijne daar gesprokene woorden geen ingang geschonken hadden, het was blijkbaar, dat zij van hetgene vervolgens gezegd werd, zich niets behoeften aantrekken. Zij ijverden dan nog altijd voor *het geloof alleen* en welke hoogte ook het kwade, vóór de regtvaardigheid, bereikte, dit was in hun oog het onverschilligste ding der wereld. Er mogt uitgelokt worden tot pogingen, om hen teregtbrengen.

De schrijver spreekt van *afgedwalen van de waarheid*. Ook hier verstaat hij de christelijke waarheid, die aan den geest zich voordoet en in stellingen zich laat voorstellen. Wanneer hij zegt *zoo*, zoo heeft hij weder eene casuspositie. Deze casuspositie ziet echter niet zoozeer op het geval, dat iemand van de waarheid afdwaalt, als wel op het geval, dat iemand hem bekeert. Immers deze laatste is het onderwerp der verdere rede. Twee gevallen worden ook niet voorgesteld. Het geval wordt dan gesteld, dat iemand een anderen, die van de waarheid afdwaalde, bekeert. Er wordt dus gedacht aan het welgelukken van zekere pogingen, om een anderen van het onhoudbare zijner stellingen te overtuigen en hem terugteleiden tot de aanneming dier christelijke waarheid, die hij eens beleden had, maar van welke hij was afgedwaald.

Het schijnt, dat Jakobus eene poging onderneemt om uittelokken tot het bekeringswerk, door het als een *goed, uitnemend* werk voortestellen.

Met het volgende toch wijst hij op dat, wat aan het bezit der waarheid verbonden is en op dat, wat het gemis van het bezit der waarheid met zich brengt. Hij neemt aan, dat aan het bezit der waarheid *leven* verbonden is en het gemis van waarheid *zonde* met zich voert. Dit te

betoogen was niet noodig. Aan de personen, die van de gedachte uitgingen, dat alleen het geloof noodzakelijk was en op werken, vóór de regtvaardigheid, niet gezien werd, kleefde als van zelf *zonde* aan, daar hunne stellingen deze niet veroordeelden. Met regt mogt Jakobus dus aandringen, dat, zoo iemand een zoodanigen bekeerde, hij weten mogt, dat hij iets meer deed dan een afgedwaalden van de waarheid *tot de waarheid* terugtebrengen. Hij leidde hem tevens tot *leven* en *verderen voortgang* van leven; — en wel, wat den persoon aanging, niet zoozeer een afgedwaalden van de waarheid, als wel een *zondaar*. Hij leidde hem terug, niet zoozeer van eene afdwaling van *den geest*, als wel van eene afdwaling *zijnes wegs*, daar de besmetting van den geest zich aan *zijn weg* had medege-deeld. Het groote gewigt der zaak viel in het oog. Die een zoodanigen bekeerde, bereikte niet slechts de reiniging van iemands geest, maar ook de teregtbrenging van een zondaar van eene afdwaling zijns wegs. De rede kan welligt aan duidelijkheid winnen, zoo wij haar aldus voorstellen: zoo iemand een ander uit uw midden, die van de waarheid afdwaalde, bekeert; — hij wete, dat die een afgedwaalde uit eene afdwaling des geestes bekeerde, een zondaar bekeerde uit eene afdwaling zijns wegs; — hij wete tevens, dat die een zondaar bekeerde uit eene afdwaling zijns wegs, eene ziel uit dood behouden en eene menigte van zonden bedekken zal.

Van de toekomst, die op het tijdstip der bekering volgde, wordt gezegd: hij zal eene ziel uit dood behouden en eene menigte van zonden bedekken. Het woord *dood* komt hier voor in andere dan de gewone beteekenis. Gewoonlijk beteekent het de dood, als hoogere phase der zonde. Hier vormt het slechts eene tegenstelling met *leven*. De twee terreinen worden tegen elkander overgesteld. Het terrein, waarop de afgedwaalde als *zondaar* staat, is het terrein des doods. Het terrein, waarop hij komt, is dat des le-

vens. Het woord *behouden* ziet dan ook niet zoozeer op het behoud voor de erfenis, als wel op het behoud, dat iemand heeft, als hij van het eene op het andere terrein overstapt. Met de woorden: hij zal eene ziel uit dood behouden, wordt dus aangeduid, dat hij hem brengen zal op dat betere terrein, terwijl ook het *volledige behoud*, dat in het verschiet te wachten was, niet is buitengesloten, hoewel de hoofdaandacht op dit laatste niet valt.

Als verdere voortgang van dat leven mogt dan ook vermeld worden, terwijl al weder *het middel* tot *oorzaak* verheven wordt: en hij zal eene menigte van zonden bedekken. De zonden worden bedoeld, die reeds geschied waren en nog geschieden zouden. Met *bedekken* gaan wij van het denkbeeld uit, dat eenig voorwerp door een schutsel of een kleed aan het oog onttrokken of bedekt wordt, zoodat het niet meer gezien wordt. De verzekering wordt gegeven, dat hij, die eenen anderen bekeerde, *een kleed* zal leggen over eene menigte van zonden, zoodat deze niet meer gezien worden. Wij hebben geene moeite om hier het tijdstip *der regtvaardigheid* te leeren kennen. Dit tijdstip wordt gekenmerkt door het verdwijnen, het ophouden van zonde. Vragen wij dus welk het kleed is, dat over eene menigte van zonden gelegd wordt, wij hebben het antwoord te geven: *het kleed der regtvaardigheid*, even als Rom. IV: 7 en 1 Petr. IV: 8. Het leven des geestes wordt opgevolgd door het leven der regtvaardigheid. Is dit laatste aanwezig, dan worden de vorige zonden in hare elkander opvolgende en voortstuwende kracht niet meer gezien. Zoo wij met *het kleed des geestes* de vorige zonden bedekken wilden, zoo zouden wij een nutteloos werk doen, zij treden nog te voorschijn voor het oog achter of onder het kleed henen. Doch het kleed der regtvaardigheid bedekt ze volkomen. Zij treden niet meer te voorschijn voor het oog. Zij houden zich stil. Zij zijn niet meer in beweging. Aan hem dus, die een te voren

genoeg omschreven persoon bekeerde, wordt de verzekering gegeven, dat hij (als middel gedacht, door hetwelk God werkzaam is,) hem tot *leven* en *regtvaardigheid* brengen zal.

E R R A T A.

Pag. 1 regel 5 v. o. *staat*: een tweeslachtig mensch, *lees*: een tweeslachtig man.

Lijst van eenige woorden of zaken, die het
Grieksche taalgebruik betreffen.

Ἀμίαντος, *ον*, onbezoedeld, niet van het reine ontdaan I: 27.
βλασφημέω, met verachting van het heilige spreken II: 7.
γινώσκω, kennen, weten. Dit werkwoord ziet niet op de
bronnen of op de meerdere of mindere zekerheid onzer
kennis, maar op *hare levendigheid*. Wij dragen haar
met ons mede, zij is steeds bij de hand, zij is altijd bij
ons v. d. kennen of weten *met bewustheid* I: 3, II: 20,
V: 20.

δαπανᾶω, uitgaven doen, uitgeven IV: 3.

διάβολος ὁ, de duivel d. i. de zondehoudende geest van een
deel der menschheid IV: 7 pag. 136. — De oude slang
Openb. XII: 9, XX: 2 is niet de slang van het paradijs.
De draak wordt ook eenvoudig de slang genoemd Openb.
XII: 14. 15. De schrijver ziet op de natuur der slang.

διεκρίνομαι, 1) twijfelen I: 6; — 2) oordeelen II: 4.

δύναμις, kunnen. Wij plaatsen ons op de grenzen tusschen

het mogelijke en het onmogelijke en zeggen, dat iets kan of niet kan I: 21, II: 14, III: 8. 12, IV: 2. 12, pag. 34.

ἐάν, zoo. Deze partikel duidt eene casuspositie aan. Men wil zeggen: zoo de casus gebeurde of gebeurt, dat; — of casu posito dat. — Den volgenden Aor. kan men dus zeer goed met het praesens vertalen II: 2. 14. 15. 17, IV: 5, V: 19.

εἰς τό, om zóó. De verbeelding verplaatst zich naar den volzin, die op *εἰς τό* volgt en legt dus op dezen nadruk pag. 31.

ἐκπίπτω, uit of van de plaats vallen, die iemand inneemt I: 11.

ἐμφυτός, *ον*, ontkiemd, ontstaan in iemand I: 21.

ἐνεργέω, in iemand iets werken cum acc.; — of zonder acc. in iemand werkzaam zijn. — Medium: zich werkzaam betoonen in iemand V: 16.

εὐλογέω, zegenen, met grooten lof van of tot iemand spreken III: 9.

ἕως, tot aan. De partikel schenkt de hoofdaandacht aan het tijdperk, dat met eenige ruimte voorafgaat aan het scheidepunt V: 7 pag. 168. — Daarentegen legt *ἄχρι* den nadruk op het scheidepunt zelf en beteekent dus: tot aan toe.

δρησκεια ἡ, innerlijke dienstbaarheid I: 26. 27.

δρησκος, *ον*, innerlijk dienstbaar I: 26.

ἴδιος, *ία*, *ιον*, eigen d. i. dien hij den zijnen noemt I: 14. —

B. v. Joh. V: 44, in het vaderland, dat hij het zijne noemt.

ἰδού of ἰδε, zie! Dit woord legt nadruk op het woord, dat volgt III: 3. 4. 5, V: 4. 7. 9. 11.

ἰδός ἐ, 1) het vergift III: 8; — 2) de aanslag b. v. van koper, zilver, goud V: 3 pag. 162.

ἰσχύω, kracht in zich hebben tot iets V: 16. — Zoo b. v. Matth. V: 13, het bedorvene zout heeft geene kracht in zich, dan eene zijne deelen zamenhoudende, zoodat het nog kracht in zich heeft, om weggeworpen en door de menschen vertreden te kunnen worden.

κακοπαθεῖν ἡ, het doorstaan van onaangename gewaarwordingen V: 10.

κακοπαθῆω, onaangename gewaarwordingen doorstaan V: 13.

καὶ (zoo het staat voor καὶ ἐάν) en zoo ook V: 15. — Op ook ligt nadruk, duidende aan een +, dat er bijkomt b. v. Joh. XI: 25, zoo bij het gelooven het sterven bijkomt, doelende op het sterven van het ligchaam, dat aan de regtvaardigheid voorafgaat. Zoo Matth. XXVI: 35. Petrus wil te kennen geven, dat hij den herder, die geslagen wordt, niet verlaten, maar stand houden en met den herder zal *geslagen worden*. Hij neemt de noodzakelijkheid aan, dat hij *moet* geslagen worden. En hij zegt, wat de verloochening aangaat: en zoo ik *ook* moest met u sterven, wat aanduidt: zoo bij het moeten van het geslagen worden het moeten van het sterven bijkomt. — Het woord legt overigens nadruk op het woord, dat volgt b. v. Joh. X: 38, waar de heer van de onderstelling uitgaat, dat zij *den vader* niet geloofden en zegt: en zoo gij ook *mij* niet gelooft. Zoo Joh. VIII: 14, waar de gedachte ondersteld wordt, dat

anderen over zich zelve getuigen en de heer zegt: en zoo ook *ik* getuig over mij zelve.

καρπός ὁ, 1) de vrucht. Het woord wordt gebruikt als beeld van verderen voortgang III: 17. 18 pag. 115; — 2) waarschijnlijk bij Jakobus, het uitspruitsel V: 7. 18 pag. 168. *καταρδύμαι* vloeken d. i. met grooten blaam van of tot iemand spreken III: 9.

κατίσω, met aanslag bedekken V: 3.

καυχῶμαι, roemen d. i. met verheffing over iets spreken I: 9, IV: 16.

κρίνω, 1) oordeelen, een oordeel uitspreken over een persoon IV: 11. 12; — 2) *τὸν νόμον*, bij Jakobus, van de regterlijke werkzaamheid, die de wet op iemand toepast IV: 11.

κρίσις ἡ, 1) het oordeel V: 12; — 2) bij Jakobus, de beslissing II: 13 pag. 60.

κτίζειν, iets tot iets toebereiden v. d. *τὸ κτίσμι*, wat tot iets toebereid werd, toebereidsel I: 18 pag. 30.

μακροθυμέω, langademig zijn in zijne verwachtingen V: 7. 8.

μακροθυμία ἡ, langademigheid in zijne verwachtingen V: 10.

μάταιος, *ον*, ijdel d. i. die iemand of iets niet ver genoeg brengt I: 26 pag. 39; — b. v. 1 Kor. XV: 17, uw geloof brengt u niet ver genoeg d. i. het brengt u niet tot behoud.

ὁράω, zien door goed toetezien, goed zien II: 24; — *βλέπω*, zien door het oog naar iets te rigten II: 22.

ἐρμή ἡ, de opkomende begeerte III: 4. Zie Hand. XIV: 5. — Daarentegen *ἡ ἐπιθυμία*, de begeerte, die er is I: 14. 15. — Plato verbindt de beide woorden met *καί* Phil. 35 D.

ὅ, deze ontkennende partikel heeft altijd den nadruk *in zich*. In de vertaling drukten wij dit uit door *cursief*. — Μή daarentegen legt den nadruk op het volgende woord of de volgende woorden. — Van daar b. v. οὐκέτι en μηκέτι, die beide beteekenen: niet meer voor de toekomst, zooals in de verledenheid. Doch οὐκέτι schenkt de hoofdaandacht aan *de verledenheid*; — μηκέτι aan *de toekomst*. Wij drukken dit uit door den spreektoon: *niet meer*, en: *niet meer*.

De vraagpartikels ὅ en μή volgen denzelfden regel. πειράζω, bij Jakobus, iemand in bekoring brengen, om in eenig ding zijne lagere natuur te volgen I: 13. 14.

πειρασμός ὁ, bij Jakobus, de bekoring om in eenig ding zijne lagere natuur te volgen I: 2. 12.

πληρώ, vullen met het gepaste II: 23 pag. 81.

σὺ τίς εἶ; wie zijt gij, aan wien eene eigenschap ontbreekt?

IV: 12. Zoo ook Rom. IX: 20, XIV: 4.

ταπεινός ὁ, de lage in vergelijking met een anderen v. d. de lagere, die op eene lagere plaats is dan een ander voorwerp I: 9, IV: 6 pag. 135.

ταπεινώ, iemand op eene lagere plaats zetten of stellen, dan die door andere voorwerpen ingenomen wordt IV: 10 pag. 135.

Tempora verborum. Het onderscheid tusschen het Imperfectum, den Aoristus en het Perfectum bestaat hierin. Met het Imp. en den Aor. *verplaatsen wij ons met de verbeelding* naar de verledenheid, wij zijn *met de verbeelding* tegenwoordig; — met *het eerste* meer naar het midden der handeling; — met *het laatste* meer

naar het einde der handeling. — Met het Perf. daarentegen blijft *de verbeelding* te huis. Wij verhalen eenvoudig, wat in de verledenheid geschied is en achter den rug ligt, *zonder met de verbeelding naar die verledenheid ons te verplaatsen*. — Hieruit volgt, dat geen Aor. door een Perf. mag vertaald worden, tenzij dan als een voorkomend participium ook door een participium vertaald wordt, daar hier geene andere keuze is. *τρόχος ὁ* (wel te onderscheiden van *ὁ τροχός*, het rad) de loop, cursus. — Uit het verband III: 6 schijnt te blijken, dat geene andere keuze overblijft, dan het te laten zien op *de beweging* van het menschelijke ligchaam. Met de vorige beeldspraak van paard en schip was reeds gezien op de tong, die het ligchaam op eene meer werktuigelijke wijze *in beweging* bragt.

ὑποτάσσω, Medium: zich onderwerpen aan de vordering van iemand IV: 7.

ὑψώω, iemand op eene hoogere plaats zetten of stellen, dan die door andere voorwerpen ingenomen wordt IV: 10 pag. 135.

ψυχικός, ἡ, ὅν, slechts een physisch leven hebbend, zonder meer; — zonder dat een liefdebeginsel aanwezig is III: 15. Zoo ook 1 Kor. II: 14, Jud. vs. 19.

Van denzelfden Schrijver verscheen vroeger:

De trappen van het Christelijke Leven. f 2.50

De brief aan de Romeinen in zijn ideengang.
Studien over Paulus. f 3.—